

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

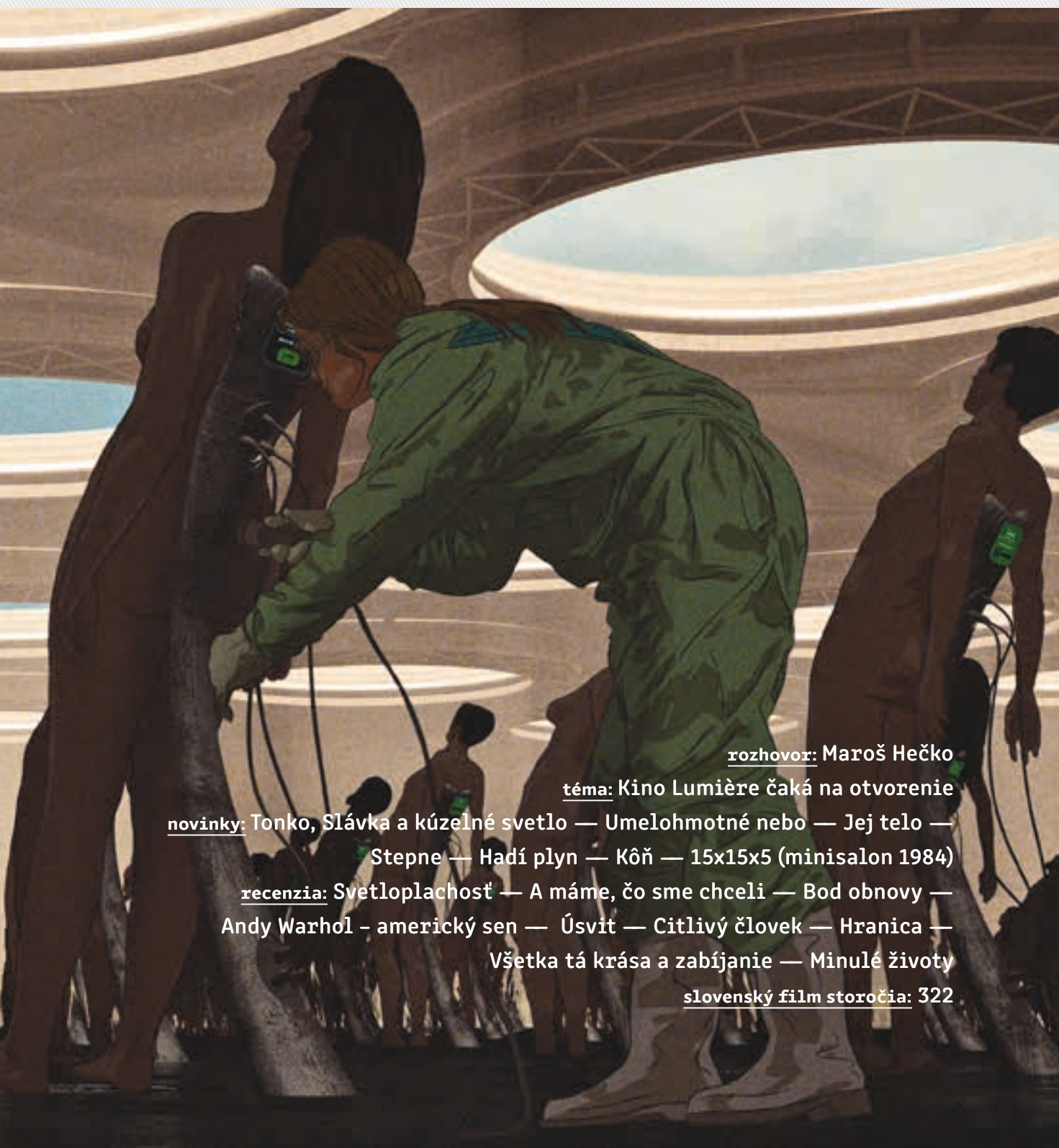
www.filmsk.sk

film

sk

11 —

2023 ▶ 2,50 €

rozhovor: Maroš Hečko

téma: Kino Lumière čaká na otvorenie

novinky: Tonko, Slávka a kúzelné svetlo — Umelohmotné nebo — Jej telo —
Stepne — Hadí plyn — Kôň — 15x15x5 (minisalon 1984)

recenzia: Svetloplachosť — A máme, čo sme chceli — Bod obnovy —
Andy Warhol - americký sen — Úsvit — Citlivý človek — Hranica —
Všetka tá krása a zabíjanie — Minulé životy

slovenský film storočia: 322

60/
ROKOV SLOVENSKEHO
FILMOVÉHO ÚSTAVU
YEARS OF THE SLOVAK
FILM INSTITUTE

VDANIE TEJTO
PUBLIKÁCIE FINANČNE
PODPORIL

PUBLIKÁCIA BOLA
VYDANÁ S FINANČNOU
PODPOROU

WWW.SFU.SK
WWW.KLAPKA.SK

úvodník

„Potvrdilo sa mi opäť to, čo robíme v podstate pri každom filme –, že kampaň je nevyhnutnosť a veľká časť úspechu filmu. Nemyslím tým to, že máš bilbordami polepené celé Slovensko, toto s Petrom Veverkom nerobíme, využívame ich úplne minimálne. Ale to, čo robíme pri každom projekte vo veľkom, sú podlinkové aktivity. (...) Viem, že je to nevyhnutné, aj to, že treba robiť kampaň od prvého dňa nakrúcania. Nie týždeň pred premiérou, to naozaj na Slovensku nefunguje a dám tisícku príkladov, ako to niektorí producenti zbabrali a pochovali svoj film práve tým, že nerobili kampaň od úplného začiatku,“ hovorí v rozhovore čísla Maroš Hečko, producent divácky úspešnej snímky *Invalid* a spoluscenárista novinky *A máme, čo sme chceli*, ktorá je práve v slovenských kinách.

V slovenských kinách sú aktuálne aj dve animované snímky, na ktorých sa Slovensko výrazne podieľalo. Najskôr sa do kín dostane rodinný animovaný film *Tonko, Slávka, a kúzelné svetlo*, ktorý si v lete z prestížneho festivalu v Annecy odniesol Cenu poroty v kategórii Contrechamp. O týždeň neskôr príde do kín dystopická ekodráma *Umelohmotné nebo*. Premiéru mala v Berlíne a ako prvý slovenský animovaný film získala nomináciu na Európsku filmovú cenu v kategórii animovaných filmov. Bývali mesiace, keď sme v redakcii mali problém nájsť vhodnú fotografiu zo slovenského filmu na titulnú stránku, tento mesiac sme mali opačný problém – ktorý z filmov uprednostniť? Krásne obrázky má totiž ako *Tonko, Slávka a kúzelné svetlo*, tak aj *Umelohmotné nebo*. A to ešte nepočítam takisto fotogenické zábery Natálie Germáni z česko-slovenskej novinky *Jej telo*.

Dobrou správou je aj to, že situácia v Audiovizuálnom fonde sa po búrlivom období, zdá sa, upokojila. Členovia Rady AVF zvolili v polovici októbra šiestimi z deviatich hlasov nového riaditeľa. Stal sa ním Vladimír Burianek.

A cinefilov poteší, že rekonštrukcia Kina Lumière sa blíži do finále. „Sprístupnenie kinosál je podmienené právoplatným kolaudačným rozhodnutím, ktorým by v úplne optimálnom prípade mohol Slovenský filmový ústav disponovať na prelome novembra a decembra 2023. Veľmi by sme sa tešili, keby sme Kino Lumière vedeli sprístupniť divákovi už v predvianočnom čase,“ hovorí v téme čísla generálny riaditeľ Slovenského filmového ústavu Peter Dubecký.

— Matúš Kvasnička —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nie len) na Slovensku / 24. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: film.sk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Matúš Kvasnička

Redakcia:

Mária Ferenčuhová

Barbora Nemčeková

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Maroš Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Zuzana Vrabcová

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: ULTRA PRINT, s.r.o.

Uzavierka čísla 11/2023: 24. 10. 2023

Snímka na titulnej strane:

Umelohmotné nebo – Artichoke

Objednávania Film.sk:

L.K. Permanent, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruskova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akékoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

— foto: Miro Nóta —

Jakub Lenčoš

filmový publicista

— Film *Biela na bielej* Viery Čákanyovej zapletá znepokojivé dilemy. Potichu oscilujú v nezrušiteľných genetických pračiarach tohto zamyslenia, ono ich však v tejto chvíli odsúva, škrťá. V dierach zaplnených textom zatiaľ Antarktída premieňa ľudský priestor na mesačný horizont. V týchto dierach: náčrty otázok, náčrty odpovedí. Kde sa filmárka ocitá, keď sú obrazy neodlišiteľné od rámov a z kamery-oka je rezervoár noci? Čo sa na bielej asi deje s vnímaním? Prečo je to dôležité? A môže sa vlastne videnie odpútať, vymaniť sa z (nepretržitého väzenia) antropocentrického sna o videní?

— Videnie je funkčné; je v pokoji a v bezpečí práve vtedy, keď dokáže rutinne, bezbolestne *prinútiť* viditeľné k tomu, aby sa mu predstavilo. Znak, farby, stavy a figúry predsa musia obiehať. Vrhajú sa proti tvári, spoluutvárajú poznanie, výsostne ľudský svet. Odrážajú také bytie, v akom sa percepcia vždy opiera o (ne)viditeľné zásady a návyky – skladanie celku z fragmentov je návyk, ktorý umožňuje reč filmu – a kde neexistuje nič bez kultúrnej podmienenosti. Čo ale s videním, ktoré už prinucovať nedokáže?

— Situácia je takáto: filmárka si píše s chatbotkou, tá relativizuje videnie, vnímanie a cítenie ako také. Celá spočíva na bielej, dotýka sa jej, resp. je bielej dlho vystavená. A bielu, zdá sa, nie je možné ľahko *prinútiť*, vyžaduje si čas.

— Biela odrážaním *nútenia* sama tlačí ľudské videnie k inováciám, a to práve tým, že takmer námesačne odvíjanie sa videnia, ono „bezpečné“, netvorivé ľudské videnie narúša. Upcháva jeho obeh. Vyzlieka z obehu. Byť v priestore bielej znamená ustrnúť na prahu signifikácie. Zamotať sa v (ne)ľudských arkádach, v hmlovinách abduktívnych interpretácií. V tučniakoch. Okľukou ale privádza i naspäť do vnútra: Viera Čákanyová si bielou preplachuje krv, cez bielu je (znovu) živá, živšia, ešte raz.

— Osamelosť je druhým zásadným pocitom. Biela vsakuje v osamelosti. Maurice Blanchot hovorí o esenciálnej osamelosti, ktorá sa od osamelosti vo svete líši. Druhá je (v skratke) separáciou bytostí, no v tej esenciálnej sa subjekt odvracia od seba: chýba svojmu bytiu, aby sa ničota stala jeho schopnosťou. Viera Čákanyová v istom bode už nezakúša svet, stretáva sa s tým, blanchotovsky povedané, čo existuje „za ňou“ (ako pozadie), s tým, čo ju skrýva, aby samo bolo. Z jej miznutia sa tak stáva aj jej (obnovené, biele) zjavovanie. Čo to ale znamená?

— Otázky sa kopia, text-fénix pobýva, migruje medzi Orfeom a Eurydikou. Stráca sa na bielej, je miestom, ktorým vedie rám. Tranzitná súčasnosť nemilo vyzýva. Myslí si, že film *Biela na bielej*, okrem iného, dáva na vedomie, že človek môže aj nevidieť a nebyť – je kontaminovaný i presahovaný koncom, cudzotou, neľudským –, v podobnom pohybe sa však núka dodať, že z tohto ne-videnia, ne-bytia (ešte pred začiatkom) i začína. Akoby sa (jedine) cez túto bielu iniciáciu mohol stále bližieť, znovu si navykať na kroky sebavedomé a slobodné. Biela je dvojbodkou. ◀

- 3 **myslím si**
- 4 — 9 **aktuálne:** 24. MFDF Jeden svet / FTF VŠMU a projekt FilmEU+ / Fotografie Mira Nôtu / Nový riaditeľ Audiovizuálneho fondu / 17. Filmový festival inakosti
- 10 — 12 **téma:** Kino Lumière čaká na otvorenie
- 13 **správy z filmového diania**
- 14 — 15 **premiéry v kinách**
- 16 — 22 **novinky:** Tonko, Slávka a kúzelné svetlo / Umelohmotné nebo / Jej telo / Stepne / Hadí plyn / Kôň / 15 x 15 x 5 – minisalón 1984
- 23 **správy z filmového diania**
- 24 — 29 **rozhovor:** Maroš Hečko
- 30 — 38 **recenzia:** Svetloplachosť / A máme, čo sme chceli / Bod obnovy / Andy Warhol – americký sen / Úsvit / Citlivý človek / Hranica / Všetka tá krása a zabíjanie / Minulé životy
- 39 **z filmového archívu do digitálneho kina**
- 40 **zažili sme:** Workshop Ako vytvoriť úspešný film pre deti a mládež?
- 41 **moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy**
- 42 — 44 **seriál – 60 rokov SFÚ:** Neviditeľné profesie / SFÚ pohľadom...
- 45 **in memoriam:** Roman Varga
- 46 — 47 **slovenský film storočia:** 322
- 48 — 49 **profil:** Zdena Gruberová / Gabriela Klaučová
- 50 — 51 **blu-ray / dvd / filmové publikácie / čo robia**
- 52 — 54 **ohlasy:** 27. Festival študentských filmov Áčko / 21. česko-slovenská filmologická konferencia Krpáčovo Krpáčovo / 31. Cineama / 34. ceny za filmovú a televíznu tvorbu Igric / 31. Ceny slovenskej filmovej kritiky
- 55 **svet spravodajského filmu:** Týždeň vo filme
- 56 **výročia / stalo sa za 30 dní**

Apolonia, Apolonia —

Železné motýle —

Aurorin úsvit —

Jeden svet nepoukazuje len na krízy a ťažoby nášho sveta, tentoraz hovorí najmä o láske

Od 3. do 9. novembra sa v Bratislave uskutoční 24. ročník medzinárodného festivalu dokumentárnych filmov Jeden svet.

A hoci je tento festival známy predovšetkým vďaka množstvu dokumentov s ľudskoprávnymi témami, ktoré neodvracajú zrak od problémov, spoločenských konfliktov či nespravodlivosti v rôznych kútoch sveta, tento rok sa festival – aj vzhľadom na aktuálnu globálnu polykrízu či neutešenú domácu spoločensko-politickú situáciu – rozhodol zamerať na pozitívne témy: na budovanie komunity, na bezpečie vo vzťahoch aj v rodine a na rôzne podoby lásky.

Festival sa bude konať v bratislavskom A4 – priestore súčasnej kultúry, v kinosále Filmovej a televíznej fakulty VŠMU, v Slovenskej národnej galérii a v kine Mladosť. Jeden svet sa stále usiluje o inklúziu – množstvo projekcií bude mať bezbariérový prístup či audiokomentár pre nevidiacich alebo titulky pre nepočujúcich. Časť filmov i ďalšieho programu bude i tento rok dostupná nielen v kinosálach, ale aj online pre celé Slovensko.

Festival uvedie viac ako 50 dokumentárnych filmov rozčlenených do viacerých sekcií. Na publikum čaká množstvo sprievodných podujatí aj diskusie s autorami a autorkami filmov. A keďže sa Jeden svet tento rok koná krátko po predčasných parlamentných voľbách so silno polarizujúcou kampanou, rozhodli sa organizátori a organizátorky zvoliť tému, ktorá by pre obecnosť mohla byť povzbudzujúca aj hojivá. „Láska vie byť odvážna,

zraňujúca, povznášajúca, krutá aj bezpečná. Je dôležité si ju pripomínať, lebo niekedy sa zdá, že už ani nevieme, ako si ju prejavovať, a stále žijeme len konfliktmi...“, vysvetľuje výkonná riaditeľka festivalu Eva Križková. Súčasťou Jedného sveta je preto aj novinka – sekcia s názvom Život je krásny. Prináša filmy, ktoré nezanechajú „pachuť depresie, ale pozitívny pocit zo sveta, ktorý je napriek všetkému stále krásny“. Výberom filmov v tejto sekcii chce festival motivovať publikum k participatívnemu a starostlivému prístupu k okoliu, prípadne ukázať, že aj s inakosťou, chorobou či hendikepmi sa dá žiť tvorivo i vnímavo.

Sekcia Fokus sa už tradične sústreďuje na aktuálne spoločensko-politické témy, určitý žáner alebo konkrétne osobnosti. Tento rok sa zameriava na Ukrajinu zmietanú vojnovým konfliktom nasledujúcim po ruskej invázii na ukrajinské územie vo februári 2022. V sek-

Apolonie Sokol (Apolonia, Apolonia, r. Lea Glob), ktorý získal hlavnú cenu na IDFA v Amsterdame. Unikátne a esteticky podnetné filmy o láske – i priateľskej či tej rodinnej – predstaví aj krátkometrážna sekcia Jeden svet v krátkosti. Diváci tu objavia ďalšie filmy, ktoré kombinujú dokumentárny film s technikami animácie.

Najväčšou sekciiu festivalu je Okolo sveta, starostlivo zostavená sekcia prinášajúca filmy z rôznych kútov sveta a s nimi aj diverzitu pohľadov, tém či spôsobov vypovedania. Publikum v nej objaví filmy z afrického kontinentu i z okrajov Európy, aj filmovo spracované témy, ktoré užšie či voľnejšie nadväzujú na ústrednú tému aktuálneho ročníka. Jeden svet pamätá aj na deti – v spolupráci s festivalom Fest Anča pripravil blok krátkych filmov o láske pre detské publikum. Premietnu sa aj filmy, ktoré vznikli v rámci projektu My Street Films.

cii sa objaví drásavá reportáž ukrajinských novinárov v obliehanom meste, 20 dní v Mariupole (r. Mstyslav Černov), ale aj dva filmy zachytávajúce život ukrajinských tínedžerov, či už z Doneckej oblasti (Nestratíme sa, r. Alisa Kovalenko), alebo na úteku pred vojnou (krátky film V cudzine, r. Ruslan Fedotov). Publikum bude mať možnosť vidieť aj film Železné motýle (r. Roman Lubyj), ktorý sa vracia k udalosti zostrelenia lietadla Malajských aerolínií v roku 2014. Študentská porota z Katedry filmových štúdií FTF VŠMU tento film zaradila aj do transverzálne komponovanej kurátorskej sekcie festivalu Na druhý pohľad. Z programových sekcií si študenti vybrali formálne najodvážnejšie a najinovatívnejšie snímky. Neunikol im ani film mladej režisérky Asmae El Moudir, ktorá pátra po histórii svojej rodiny a rekonštruuje rodinnú pamäť vo filme Matka všetkých lží, alebo formálne uhrančivý atypický dokument Aurorin úsvit (r. Inna Sahakjan), spájajúci raný hollywoodsky film s animáciou, aby vyrozprával príbeh dievčata, ktoré uniklo arménskej genocíde. Oba filmy organizátori festivalu zaradili do sekcie Ovenčené vavrínmi – výstavnej sekcie prinášajúcej filmy ocenené na najvýznamnejších festivaloch dokumentárneho filmu – akým je napríklad intímny časozberný portrét francúzsko-dánskej umelkyne

No a napokon je tu súťažná sekcia Slovensko a Česko za ľudské práva: filmy slovenskej a českej proveniencie, vyrobené v tomto alebo minulom roku, bude hodnotiť medzinárodná porota – ukrajinská režisérka a producentka Mariia Ponomarova, francúzska režisérka Faustine Cros a festivalový dramaturg zo Srbska Petar Mitrić. V súťaži sa stretne 12 filmov, spomedzi slovenských to bude nový film Roberta Kirchoffa Všetci ľudia budú bratia, Poznámky z Eremocénu Viery Čákanyovej, Svetloplachosť Ivana Ostrochovského a Pavla Pekarčíka, Turnus Jara Vojteka, Šťastný človek Sone G. Lutherovej a Územie fantázie Pauly Malárovej. ◀

FTF VŠMU spája sily so siedmimi európskymi filmovými školami

Partnerom Aliancie filmových škôl FILMEU+ sa od novembra stala aj Filmová a televízna fakulta bratislavskej Vysoké školy múzických umení. Ide o prvý spoločný projekt partnerských škôl z Belgicka, Portugalska, Estónska a Írska, ktoré tvorili pôvodnú Alianciu a filmových škôl z Bulharska, Litvy, Dánska a Slovenska. V rámci výzvy Erasmus+ získala Aliancia v júli na tento projekt od Európskej komisie podporu vo výške 12,8 milióna eur.

Filmové školy rozmanitých tradícií a zameraní sa združili do jedinečnej Aliancie, aby pre európske filmové školstvo kreovali nové obzory a zásadne ovplyvňovali jeho smerovanie. Aliancia má jednoznačnú víziu – byť špičkovou štruktúrou a výskumným, profesionálnym a pedagogickým lídrom. Všetci partneri sa o to pričinia rovným dielom. Naše spoločné aktivity predstavuje rozsiahly programový dokument. K najvýznamnejším prínosom vstupu do Aliancie FILMEU+ patria podpora kultúrnej výmeny a diverzity, smerovanie k profesionálnej excelentnosti, vytváranie medzinárodných sietí a príležitostí, vrátane koprodukčných partnerstiev. Dôležitým ukazovateľom bude aj previazanosť akademického a profesionálneho prostredia.

Aliancia vo svojich dokumentoch a strategických materiáloch jasne definuje svoje stanovisko v otázke umeleckej a spoločenskej zodpovednosti v nadväznosti na európsky filmový priemysel. FILMEU+ prispieva k budovaniu etickej spoločnosti bez predsudkov prostredníctvom zavádzania etického kódexu a kultivovania etických hodnôt vo výučbe a tvorbe. Tento kódex slúži ako morálny kompas pre študentov, študentky, pedagógov a pedagogičky, jeho štruktúra je založená na princípoch transparentnosti, rešpektu k rôznorodosti kultúr a dôveryhodnosti voči divákovi a verejnosti. Pomáha študentom a študentkám rozvíjať kritické myslenie a formuje etický postoj v projektoch a spoločenských otázkach, ktoré filmy často reflektujú.

Vstupu do Aliancie predchádzala príprava dokumentov mapujúcich históriu a vývoj školy. Pri osobnej monitorovacej návšteve našich partnerov sme sa zahraničným reprezentantom škôl predstavili predovšetkým špičkovým pedagogickým zastúpením, filmovými výstupmi, technickým zázemím, fungovaním produkčného aj festivalového oddelenia a priestormi na FTF VŠMU. Dôraz sme kládli na štruktúru a rozmanitosť výučby a študijných odborov, predstavili sme študijné plány aj pro-

gramy, spôsob akreditácie, fungovanie Akademického senátu a interných procesov. Taktiež sme predstavili aktivity, ktoré dopĺňajú život školy a v ktorých dominujú medzinárodné podujatia a spolupráce.

Na partnerov zapôsobili naši rozhladení diskutujúci študenti a študentky, ktorí perfektnou angličtinou formulovali svoje súčasné aj budúce vízie. Partneri ocenili našu autentickú kreativitu, rozpoznali a uznali jedinečnosť príbehov a filmového jazyka našich študentov a študentiek. Pozornosť si získal aj náš najmladší Ateliér herného dizajnu. Oproti ostatným partnerom a európskym školám máme menší počet poslucháčov a poslucháčok, avšak s medzinárodnými ambíciami a mimoriadnymi celosvetovými festivalovými úspechmi.

Spomedzi predností, ktorými mienime prispieť do Aliancie, sme sa zamerali predovšetkým na spôsob výučby a interakciu, ktorá má na FTF tradíciu. Máme vysoko kvalifikovaný pedagogický zbor, ktorý pozostáva z renomovaných filmových profesionálov a profesionálok so širokou paletou odborných skúseností. Kvalita výučby u nás spočíva v individuálnom prístupe k študentom a študentkám. Podporujeme interdisciplinárny prístup k filmovému umeniu, vďaka čomu študentstvo môže rozvíjať široké spektrum zručností a perspektív a je motivované pri vytváraní autorských diel s vlastným umeleckým rukopisom, víziami a filozofickými postojmi k svetu.

Vstupom do Aliancie FILMEU+ završujeme mnohoročnú snahu o dlhotrvajúce partnerské spolupráce, je za ním vytrvalá práca na budovaní medzinárodného zázemia a internacionalizačných snáh školy. Vstup do Aliancie je kultúrny a vzdelávací akt, ktorý bez pochyb bude mať trvalý transformačný vplyv na našu kultúru a spoločnosť. Je to cesta k objavovaniu nových svetov, nových príbehov a nových otázok, ktoré nás môžu doviesť k ďalšiemu míľniku v slovenskej filmovej tvorbe. ◀

Miro Nôta a (skryté) tváre filmu

Súbor portrétov filmových tvorcov, ktoré fotograf Miro Nôta vytvoril v priebehu posledných 25 rokov, predstavuje výstava *Portréty*. V bratislavskej Galérii Slovenskej výtvarnej únie – Umelke ju otvorili 31. 10. v rámci Mesiaca fotografie.

Výstava, ktorej kurátorom je filmový a výtvarný teoretik Juraj Mojžiš, potrvá do konca novembra. Rozšírený výber portrétov ponúkne kniha *Reálne reálne fotografických portrétov Mira Nôtu* s textom Juraja Mojžiša, ktorú počas Mesiaca fotografie pokrstia 16. 11. o 17. h na VŠMU na Svoradovej 2A v Bratislave. Knihu s vydáva Stredoeurópsky dom fotografie v spolupráci s vydavateľstvom FO ART a Slovenským filmovým ústavom pri príležitosti 60. výročia jeho založenia.

S Nôtovými fotografiami sa čitatelia stretávajú na stránkach nášho časopisu, ale fotí tiež pre *Forbes* či ďalšie magazíny a jeho fotky sa objavujú aj v knihách. Predstavili ich aj dve výstavy vo foyeri bratislavského Kina Lumière. Tentoraz medzi portrétmi návštevníci výstavy nájdú Petra Solana, Dušana Hanáka, Vieru Čákanyovú, Martina Šulíka, Juraja Lexmanna, Máriu Rumanovú, Juraja Jakubiska, Alberta Marenčina, Ladislava Chudíka, Martina Kollara či Judit Pecháček (Bárdos) a ďalších.

Prečo práve portréty? „Častokrát je to kvôli práci – vznikajú na zadanie z časopisov. Tento súbor portrétov som však zároveň dorábala aj sám, mimo zadania. Zhromažďoval som kolekciu ľudí, ktorí v priebehu obdobia, odkedy som chodil na školu, vytvárali slovenský film. Je to prierez ľuďmi, ktorí odchádzali a odchádzajú a nastupuje nová generácia filmárov,“ približuje Nôta.

Na Vysoké škole múzických umení v Bratislave študoval dokumentárny film. „Napriek tomu, že som študoval réžiu, viac mi vyhovovala práca s kamerou a fotoaparátom. V tej som pokračoval aj po škole – prestal som točiť filmy

a odvtedy sa venujem iba fotografii. So štúdiom sa moja práca prelína v tom, že je vo svojej podstate výsostne dokumentaristická. Pri portretovaní ľudí neštylizujem do mojej vízie ich osobnosti, ale snažím sa s nimi dopredu dohodnúť na tom, aby si sami vybrali priestor, v ktorom chcú byť odfotení, kde sa budú dobre cítiť a bude reprezentovať ich osobnosť. Chcem ju ukázať takú, aká je, nie takú, akú ju vidím ja,“ hovorí Nôta.

„Snažil som sa zachytiť aj pôvodnú generáciu filmárov, ktorí ešte žili, ale zopárkrát sa mi stalo, že už som to nestihol. Niektorí ľudia ma zase dlhodobo odmietali. Tým pádom mi však v kolekcii filmárov chýbajú niektorí ľudia, ktorí sú pre mňa dôležití. Napríklad kameraman Alexander Strelinger, ktorý ma učil a stále rozprával, že on už je strašne starý na to, aby som ho fotil, že mám fotiť mladých ľudí. Nakoniec sme sa už v podstate skoro dohodli, že za ním prídem, ale už sa to nestihlo. To ma mrzí,“ hovorí pre *Film.sk* Miro Nôta. „Veľmi dlho odmietal aj Peter Solan. Jeho portrét vznikol tak, že som mu už nedal šancu, prišiel som na nejakú akciu, kde bol, a tam som ho odfotil. Bol tiež jeden z tých, čo tvrdili, že už sú starí, pýtal sa, načo ho mám fotiť, prečo mu stále volám?“

Výstava predstaví tridsiatku Nôtových portrétov. „Zredukovali sme to na tridsať kusov, aby sa pekne zmestili do výstavnej siene, nedalo sa vystaviť všetkých. Do konca ani v knihe nie sú všetci, ktorých by som tam chcel mať. Ľudí, ktorí sa okolo filmu ‚motajú‘ a niečo pri ňom robia, mám už nafotенých okolo dvesto, v knihe bude približne stovka portrétov,“ uzatvára Nôta. ◀

— text: Mária Ferenčuhová —

Audiovizuálny fond má nového riaditeľa, získal aj mimoriadne prostriedky na podporu audiovizuálnej tvorby i priemyslu

Koncom septembra audiovizuálne prostredie žilo očakávaním dvoch dôležitých udalostí – blížiacej sa voľby riaditeľa Audiovizuálneho fondu a mimoriadneho navýšenia financií na podporu slovenskej audiovizuálnej tvorby.

Desiateho októbra vydalo Ministerstvo kultúry SR pod vedením ministerky Silvie Hroncovej tlačovú správu, v ktorej oznámilo, že na rok 2023 zabezpečilo navýšenie finančných prostriedkov pre AVF spolu o 27,8 milióna eur – 6 miliónov eur je určených na podporu slovenskej audiovizuálnej tvorby a 21,8 milióna eur na podporu slovenského audiovizuálneho priemyslu formou vratiek pre oprávnených žiadateľov na základe preukázateľne vynaložených výdavkov na výrobu audiovizuálnych diel realizovaných na Slovensku. Okrem toho MK SR navýšilo finančné prostriedky aj Fondu na podporu umenia o 3 milióny eur; tie sú určené na podporu vzdelávania detí a mládeže v súvislosti s rozšírením programu Kultúrne poukazy o dotácie pre subjekty v kultúre, ako aj na kompenzáciu negatívneho dopadu inflácie na vybrané projekty.

„Navýšenie pre Audiovizuálny fond je reakciou na krízu, ktorým čelí slovenské audiovizuálne prostredie od roku 2020 doteraz,“ uvádza sa v tlačovej správe. Audiovizuálne prostredie bolo jednak zasiahnuté pandémiou COVIDU 19 (pokles tržieb kín, distribútorov a producentov za dva roky sa pohybuje v sume asi 51 mil. eur), jednak „v súčasnosti zápasí aj s nárastom inflácie a tiež so zmenou kurzu českej koruny, čo ovplyvňuje koprodukcie s českým audiovizuálnym prostredím.“ Tieto finančné prostriedky musí AVF prerozdeliť ešte v roku 2023; čiastka 6 miliónov eur na podporu audiovizuálnej tvorby je tak alokovaná na výzvy 6/2023 a 7/2023, v ktorých aktuálne prebieha proces hodnotenia odbornými komisiami. Rozhodnutia o podpore projektov v týchto výzvach budú zverejnené najneskôr v decembri.

Rozhodnutia a následne zmluvy s podporenými žiadateľmi už bude podpisovať nový riaditeľ fondu, ktorého Rada AVF zvolila 16. októbra.

Na svojom mimoriadnom zasadnutí 3. októbra rada otvorila obálky s prihláškami a overila, že prihlásení kandidáti spĺňajú všetky stanovené podmienky a prihlášky obsahujú všetky požadované materiály. O funkciu riaditeľa AVF sa uchádzali Ing. Andrej Zmeček, ktorého profesijný životopis charakterizujú jednak manažérske skúsenosti z podnikateľského prostredia, ale aj skúsenosti s agendou Ministerstva kultúry a s tvorbou kultúrnych analýz a politík, a Mgr. Vladimír Burianek, ArtD., ktorý pôsobil ako kreatívny producent a šéfproducent vo verejnoprávnom i súkromnom televíznom sektore a naposledy pracoval v RTVS ako intendant Jednotky.

Prezentácie s následnou voľbou riaditeľa sa konali na pokračovaní mimoriadneho zasadnutia Rady AVF 16. októbra. Kandidáti sa predstavili analýzami aktuálneho stavu AVF aj s prioritami na najbližšie obdobie

a s ďalšími víziami rozvoja AVF do budúcnosti. Kým Vladimír Burianek prezentoval skôr konzervatívnejšiu, technokratickú víziu riadenia fondu, s dôrazom na efektívnosť využívania i prerozdelenia financií, controlling peňažných tokov a kultiváciu pracovnej komunikácie i vzťahov s prostredím, ale aj postupnú transformáciu internetového aj fyzického prostredia AVF, Andrej Zmeček poukazoval na potenciál kreovania ďalších možností podpory, vrátane prípravy zákona o sponzoringu, a zamerail sa nielen na kontrolovanie finančných tokov, ale aj na potrebu ich inteligentného sledovania a ďalšieho modelovania. Kým Burianek navrhoval adekvátne navýšiť počet zamestnancov fondu či evalvovať množstvo práce odborných komisií v jednotlivých výzvach, a tiež sledovať efektívnosť pridelených dotácií žiadateľom napríklad podľa úspešnosti audiovizuálnych diel v kinách, Andrej Zmeček pracoval aj s návrhom koncepcie „kreditu“ členov odborných komisií vzhľadom na ich úspešnosť pri odhadovaní perspektívnych projektov v procese hodnotenia. Neignoroval ani prípadné rozpočtové obmedzenia, ktoré môžu vyplývať z nutnosti znižovať verejný dlh Slovenskej republiky.

Zatiaľ čo oba projekty riadenia rozvoja AVF, ktoré boli od 3. októbra zverejnené na webovej stránke AVF, sľubovali priamo v deň voľby podnetné prezentácie i následnú diskusiu, naživo boli obaja kandidáti o čosi menej presvedčiví než ich vlastné projekty. Vladimír Burianek zdôrazňoval predovšetkým kontroling a efektívne pridelenie prostriedkov s cieľom oslovovať podporou projektov čo najširšie divácke skupiny, no len málo zohľadňoval aj ďalšie poslanie fondu – podporovať nezávislé, esteticky novátorské, a teda nie nevyhnutne divácke projekty, či potrebu venovať pozornosť aj výskumu audiovizie a vzdelávaniu v tejto oblasti. Prezentácia Andreja Zmečka zasa jeho progresívnu textovú víziu budúceho rozvoja AVF doslova utopila v široko rozkošatej korune nápadov, odkazov na minulé politiky, ale aj viac či menej nesystematických referencií.

Rada AVF následne, po verejnej rozprave a po otázkach od členov a členiek rady, ale aj od predstaviteľov odborných združení, zvolila do funkcie riaditeľa Vladimíra Burianka, a to pomerom hlasov 6:1 (dve členky sa pri hlasovaní zdržali). Tým mu dala do rúk silný mandát a zároveň naznačila, že pri ďalšej činnosti fondu by mohlo v nasledujúcich rokoch dochádzať ku konštruktívnemu dialógu medzi radou a riaditeľom. S ohľadom na nadchádzajúce personálne zmeny na Ministerstve kultúry bude celé audiovizuálne prostredie takýto konštruktívny dialóg potrebovať ako sol. ◀

17. FILMOVÝ FESTIVAL INAKOSTI

22. – 28. 11. 2023
BRATISLAVA

Organizátori

KVIR FILM

iniciatíva
inakost

Podujatie finančne podporil

AUDIO
VIZUÁLNY
FONDFinančne podporil
MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

FFi: novinky, klasici Almodóvar či Araki aj Queer Hongkong

Sedemnásť ročník Filmového festivalu inakosti (22. – 28. 11.) sa koná pod heslom Inakosť spája. Ponúkne viac než 50 filmov.

Sekcia Súčasný film sa zameriava na rozmanité podoby aktuálnej queer tvorby. Film *Nesmiernosť* (r. Emanuele Crialese) sa na festivale v Benátkach uchádzal o Zlatého leva a od talianskych filmových novinárov získal cenu za najlepší filmový scenár. Odohráva sa v Ríme v období 70. rokov a okrem príbehu rozvádžajúcich sa rodičov a ich detí je tiež transrodovou drámou. V hlavnej úlohe sa predstaví Penélope Cruz. Komplikovaný deň v živote transmuža, ktorému sa do života vráti otec, heterosexuálny bývalý partner aj sestra, zaznamenáva *Miešanec* (r. Vuk Lungulov-Klotz). Film videli diváci v Berlíne (Zvláštne uznanie) aj na Sundance. „Bolo pre mňa dôležité priniesť publiku filmy o transrodových ľuďoch, ktoré sa nesústreďujú iba na ich tranzíciu, ale zobrazujú ich ako komplexné postavy. Trans muži sú taktiež v médiách veľmi málo reprezentovaní, aj preto je film *Miešanec* veľmi dôležitý,“ povedal hlavný dramaturg FFi David Benedek.

Hrdinom britského filmu *Femme* (r. Sam H. Freeman, Ng Choon Ping) je drag queen Jules, ktorému zničí život homofóbny útok. Keď jeho strojcu stretne v gay saune, má šancu pomstiť sa. Do Ruska zavedie divákov prí-

beh *Genu* – hrdinu americko-francúzskeho dokumentu *Queendom* (r. Agniia Galdanova). V programe je tiež americký dokument *Sharon Roggio 1946: Zlý preklad, ktorým sa to začalo*. Pátra po koreňoch homofóbie medzi kresťanmi.

Sekcia Classics pripomenie zásadné LGBTI+ filmy z histórie, ako napríklad *M. Butterfly* Davida Cronenberga, *Zákon túžby* Pedra Almodóvara či *Totally Fucked Up* Gregga Arakiho. FFi deťom premietne rodinné filmy a sekcia venovaná ázijskej kinematografii zaostrí na Queer Hongkong, premietat sa bude napríklad 4K reštaurovaná klasika kultového režiséra Wong Kar-waia *Šťastní spolu*. Päť pásiem krátkych filmov uvedie sekcia *Kraťasy*. Prvýkrát ich bude hodnotiť trojčlenná medzinárodná porota. Slovensko v sekcii zastúpi napríklad nový film Gregora Valenetoviča *Blízko* či dokument *House of Velvet* od Igora Smitku a Ivany Hucíkovej. Sekcia *Teplé Česko-Slovensko* prinesie české a slovenské tituly, napríklad aj novinku *Sone G. Lutherovej Šťastný človek*. ◀

— text: Matúš Kvasnička —

foto: Vizualizácia DARK BLUE studio, foto SFÚ —

Foyer kina vo vizualizácii —

Osádzanie sedačiek —

V kaviarni pribudnú presklené steny —

Kino Lumière čaká na otvorenie

Bratislavské Kino Lumière – kino Slovenského filmového ústavu je kvôli rekonštrukcii zatvorené už vyše roka.

V čase uzávierky Film.sk rekonštrukcia finišovala a blíži sa tak čas, keď toto repertoárové štvorsálové kino privíta vo vynovených priestoroch prvých divákov.

„Sprístupnenie kinosál je podmienené právoplatným kolaudačným rozhodnutím, ktorým by v úplne optimálnom prípade mohol Slovenský filmový ústav disponovať na prelome novembra a decembra 2023. Veľmi by sme sa tešili, keby sme Kino Lumière vedeli sprístupniť divákovi už v predvianočnom čase,“ odpovedal generálny riaditeľ Slovenského filmového ústavu Peter Dubecký na otázku, kedy by mohlo kino premietiť. „Kaviareň sa určite otvorí skôr, predpokladám, že v polovici novembra by už mohla byť k dispozícii záujemcom o dobrú kávu a príjemné posedenie,“ dodal pre Film.sk Dubecký, podľa ktorého bude slávnostné otvorenie kina nasledovať neskôr – koncom tohto, alebo začiatkom budúceho roka. V tomto momente je dôležité, aby kino začalo opäť fungovať. „Ide o náš domovský stánok – pre filmárov je Kino Lumière tím, čo je pre divadelníkov Slovenské národné divadlo, pre hudbu Slovenská filharmónia alebo pre výtvarníkov Slovenská národná galéria,“ povedal riaditeľ SFÚ.

sme si hlboko uvedomovali. K projektu rekonštrukcie sme preto pristupovali s veľkým rešpektom,“ uviedli architekti. „Hlavnou úlohou bolo zosúladiť najnovšie technologické a technické riešenia so zachovaním spiritu legendárneho kina. Uskutočnilo sa veľa stretnutí, diskusií a množstvo prezentácií riešení, na ktorých sme sa snažili nájsť balans medzi aktuálnou technológiou vrátane predstáv o komforte návštevníkov so správnou mierou nostalgie a géniom loci tejto legendárnej inštitúcie. Z debát vykryštalizoval finálny pohľad na Kino Lumière ako na priestor spájajúci artové kino s galériou, ktorá má pri prezentovaní kvalitného filmového umenia ambíciu osloviť návštevníkov aj inými druhmi vizuálnych médií – fotografiou, plagátom, grafikou a podobne. Súčasne sme sa však snažili o silnejšie prepojenie kina s kaviarňou, aby komunita priateľov kina mala priestor na stretnutia pred aj po predstavení. Zároveň to malo zostať to známe útulné kino, kam sa človek teší, že uvidí dobrý film a pri tom sa stretne aj so známymi,“ vysvetlili Čižmárová a Štrpka.

Kino špecifické zameraním aj významom

Realizovať kompletnú finálnu rekonštrukciu kina v roku 60. výročia Slovenského filmového ústavu umožnilo inštitúcii Ministerstvo kultúry SR, ktoré ešte pod vedením Natálie Milanovej vyčlenilo na tieto účely 1 645 000 eur. Po dohode s ďalšou ministerkou kultúry Silviou Hroncovou, mohol Slovenský filmový ústav navýšiť rozpočet rekonštrukcie z titulu inflácie, vybudovania výtahovej šachty a ďalších úprav na zhruba 2 060 000 eur. Redigitalizácia kinosál bola možná aj vďaka podpore z Audiovizuálneho fondu.

Architekti Zuzana Čižmárová a Peter Štrpka z DARK BLUE studio, s.r.o., ktorí vypracovali projektovú dokumentáciu, pri vstupe do projektu rekonštrukcie vychádzali z toho, že „Kino Lumière je špecifické svojím zameraním aj významom. Jeho úlohou je zachovávať históriu slovenskej kinematografie, byť v priamom dotyku s tvorcami a zároveň byť súčasťou európskej umeleckej kinematografie. To všetko

Komplikáciou boli požiar aj havária

Samotná rekonštrukcia bola dlhodobou plánovaná. Avšak skôr než sa začala, skomplikoval ju požiar v pracovisku Digitálnej audiovizie SFÚ, ktoré sídli v rovnakej budove ako kino. „Mali sme predstavu, že rekonštrukcia by mohla trvať 3-4 mesiace a kino sme chceli mať hotové k aprílovému výročiu. Udalosti, ktoré sa stali v septembri 2022, však celý proces posunuli,“ priblížil Peter Dubecký. Samotné priestory kina nehoreli, boli však zadymené a sadze znefunkčnili aj časť technologického vybavenia kina. „Na základe odbornej diagnostiky a posudkov sme museli niektoré zariadenia vyradiť z používania. Digitálne projektory sme tak menili v troch sálach, premietacie prístroje na 35 mm film bolo našťastie možné opraviť a fungujú. Aby sa v priestore kina mohla robiť rekonštrukcia, musel najskôr prejsť kompletným vyčistením a dekontamináciou, v troch sálach sa menili obklady stien, kinosedačky sa podarilo vyčistiť, repasovať a zostávajú pôvodné,“ vymenoval riaditeľ SFÚ.

„Požiar vstúpil do už rozbehnutého verejného obstarávania na zhotoviteľa stavby kina. Ponuky sa vyhodnocovali v decembri minulého roka, no samotná rekonštrukcia sa začala až o päť mesiacov neskôr, pretože jej nevyhnutnou podmienkou bolo právoplatné stavebné povolenie, ktoré nariadil stavebný úrad. Stavebné povolenie sa nám podarilo získať v rekordne krátkom čase, za čo sa chceme poďakovať všetkým zainteresovaným inštitúciám, predovšetkým Mestskej časti Bratislava – Staré mesto,“ doplnila Dubeckého riaditeľka Útvaru ekonomiky a manažmentu SFÚ Marta Šuleková. Stavebné povolenie získal ústav 22. mája 2023 a v rovnaký deň odovzdal stavenisko zhotoviteľovi rekonštrukcie, spoločnosti NTJ, s.r.o. „Samozrejme, riešili sme aj rôzne technologické problémy, ako napríklad haváriu spôsobenú tým, že niektoré inžinierske siete boli z roku 1974 či 1975, a museli sme sanovať aj veci, ktoré sme nečakali a otvorili sa až pri rekonštrukcii. Bolo ich viacero,“ priblížil Dubecký ďalšie peripetie spojené s procesom obnovy.

Bezpečnostná a energetická revitalizácia, aj zvýšenie komfortu

Rekonštrukcia kina mala podľa jeho manažérky

návštevnosť v kinosále číslo 1, ktorá tak už nebude ovplyvňovať menšie sály. To je zásadná zmena oproti stavu v minulosti, keď nám robilo veľký problém to, že sme mali jednu klimatizačnú jednotku pre všetky štyri kinosály,“ spomenul generálny riaditeľ SFÚ ďalšiu zmenu, ktorú si spolu so zvýšeným komfortom publikum určite uvedomí. „Zmenil sa aj vizuál kinosál, zvýšila sa kvalita akustiky. Pokiaľ ide o projekciu v kinosále 1, snažíme sa z nej urobiť referenčnú sálu pre filmových profesionálov, ktorí si sem veľakrát prídu premietnuť svoje filmy, aby si overili, že majú správne urobený grading a že je všetko v poriadku. V K1 bude nový, veľmi kvalitný digitálny laserový projektor, nové digitálne laserové projektory budú aj v sálach K3 a K4. Finančne sme zatiaľ neboli schopní zabezpečiť vybudovanie systému Dolby Atmos, ktorý by sme v K1 chceli mať,“ priblížil Dubecký. Dolby Atmos by mal do sály K1 pribudnúť v priebehu budúceho roka. „Urobené sú všetky prípravné práce, ale technológiu samotnú ešte v tejto chvíli nemáme finančne krytú a zabezpečenú,“ pokračoval riaditeľ SFÚ.

Rekonštrukciou prešli popri kinosáloch aj ostatné priestory, slúžiace pre obslužný personál kina, kanceláriu kina, pre programistov, dramaturgov a všetkých,

„Kino Lumière je špecifické svojím zameraním aj významom. Hlavnou úlohou bolo zosúladiť najnovšie technologické a technické riešenia so zachovaním spiritu legendárneho kina.“

Zity Hosszúovej viacero dôvodov, medzi nimi bezpečnostnú a energetickú revitalizáciu, ale aj zvýšenie komfortu návštevníkov. Vo vynovenom kine si divák podľa Petra Dubeckého všimne hneď viacero vecí. „Základná vec je, že kinosály 3 a 4 sa sprístupnia imobilným návštevníkom. Pre osadenie výťahovej plošiny je pripravená šachta, čakáme už len na dodanie technológie výťahovej plošiny, ktorej dodacia lehota je v prvom štvrtroku 2024,“ priblížil Dubecký prvú citeľnú zmenu. „Nový šat dostala kaviareň, ktorej priestor je otvorenejší, namiesto stien je tam viac presklených plôch, je tam viac svetla a zväčšil sa aj priestor na samotné posedenie. Ďalšia zmena sa týka toho, že foyer kina bude slúžiť aj ako jediná predajňa, ktorá sa venuje len audiovizii a produktom Slovenského filmového ústavu, Klapka.sk, ktorá dnes sídli na Grösslingovej 43, ale so sprevádzkovaním kina sa presťahuje do jeho priestorov,“ pokračoval Dubecký.

Čo čaká divákov v samotných kinosáloch? „Zmenila sa kompletná technologická zložka. Máme kompletne novú vzduchotechniku. Každá sála je klimatizovaná samostatne a kvalitu vzduchu vieme nastavovať bez ohľadu na to, aká je

ktorí zabezpečujú denný chod repertoárového kina. „Myslím si, že divák by mal byť spokojný. Nielen s dramaturgiou kina, vďaka ktorej je Kino Lumière – Kino SFÚ na kultúrnej scéne v podstate nezastupiteľné, ale aj vďaka pohodliu, ktoré re-novované priestory poskytnú cinefilom. Naše kino im po rekonštrukcii ponúkne ďalšiu pridanú hodnotu a dúfam, že do neho budú radi chodiť aj naďalej,“ uzavrel Peter Dubecký. ◀

Creative Europe Desk Slovensko informuje

V Bruseli sa 4. a 5. októbra uskutočnilo každoročné stretnutie európskych kancelárií Creative Europe Desk so zástupcami Európskej komisie a výkonnej agentúry EACEA. Cieľom stretnutia je informovať kancelárie o najnovších trendoch a novinkách v pracovnom programe Kreatívnej Európy a konzultovať rôzne otázky, týkajúce sa podávania a vyhodnocovania projektov. Komisia informovala o štatistikách za roky 2021 a 2022 – prvé dva roky fungovania novej generácie Programu. Žiadatelia podali celkom 3842 žiadostí, podporených bolo 1909 projektov, na ktorých sa podieľalo 3860 organizácií. V rámci podprogramu MEDIA šlo o 2142 žiadostí, ktoré spolu žiadali 1,2 miliardy eur. 89 % žiadateľov boli malé a stredné podniky. Podpora vo výške 365 miliónov eur priniesla ďalších 676 miliónov eur z ďalších zdrojov. Celkovo v programe 60 % žiadateľov kontaktovalo kancelárie CED a konzultovalo s nimi svoje žiadosti, v prípade MEDIA ide dokonca o 79 % žiadateľov. Až 80 % žiadateľov vysoko ocenilo pomoc CED pri podávaní svojich žiadostí. Novými témami v programe MEDIA bude Komisia reagovať na negatívne trendy v európskom audiovizuálnom priemysle, napríklad: v rámci služieb VOD majú tri veľké americké spoločnosti 75 % podiel na tržbách. V segmente videohier registrujeme 4600 spoločností (80 % z nich sú malé a stredné podniky a 70 % má menej než 10 zamestnancov), ale v top 20 sú iba 3 spoločnosti z Európy.

Európska komisia si objednala a publikovala štúdiu **Understanding the Value of a European Video Games Society**, ktorá si kladie za cieľ komplexne zmapovať európsky priemysel videohier a imerzného obsahu. V tejto súvislosti zorganizuje Komisia seriál seminárov na rovnakú tému. Viac informácií je možné nájsť na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/value-gaming>.

Na rok 2024 sa predbežne ráta s mier-

nou redukciou plánovaných finančných prostriedkov, pretože za prvé dva roky sa minulo viac než tretina celkového rozpočtu programu, dôvodom boli mimoriadne dotácie v súvislosti s pandemiou. Čo sa týka členských štátov, aktuálne sa vedú rozhovory o členstve v programe Kreatívna Európa s Tureckom.

— vs —

Umelohmotné nebo má nomináciu na Európsku filmovú cenu

Európska filmová akadémia zverejnila zoznam diel nominovaných na Európsku filmovú cenu v kategórii animovaný film. Dôkazom úspechu rozrastajúceho sa slovenského animovaného priemyslu je, že po prvý raz v takmer štyridaťročnej histórii Európskych filmových cien bol v tejto kategórii nominovaný slovenský film dvojice Tibor Bánóczki a Sarolta Szabó. Odohráva sa v roku 2131. „Tento rok sa na Európskych festivaloch predstavilo veľké množstvo výborných animovaných filmov a konkurencia bola skutočne veľká. Patriť medzi päť najlepších je preto obrovská pocta aj uznanie pre priemysel animovaného filmu v našom regióne. Teším sa, že nominácia prichádza v čase dlho očakávanej slovenskej premiéry, pretože tento vizuálne silný film určite treba vidieť v kine na veľkom plátne,“ povedal o nominácii Juraj Krasnohorský z producentskej spoločnosti Artichoke. Film vznikol v slovensko-maďarskej koprodukcii. Európske filmové ceny sa budú udeľovať 9. decembra v Berlíne už po tridsiaty šiesty raz. O cenách rozhoduje 4 600 členov a členiek filmovej akadémie v celkovo 24 kategóriách.

— bar —

Poznámky z Eremocénu zaujali v Osle

Slovenskú režisérku Vieru Čákanyovú ocenili za najlepšiu réžiu na nórskom festivale MIRAGE za film **Poznámky z Eremocénu**. Cenu jej udelil porotca –

oceňovaný režisér Albert Serra. MIRAGE je „nový medzinárodný filmový festival, ktorý sa venuje umeleckým filmom s vysokými filmovými ambíciami. Festival, ktorý oslavuje filmárske remeslo a umenie non-fiction filmu,“ uvádza organizačný tím na webstránke podujatia. **Poznámky z Eremocénu** mali následne českú premiéru na MFDF Ji.hlava v súťažnej sekcii Česká radost (v čase uzávierky ešte neboli známi víťazi). V novembri bude môcť **Poznámky z Eremocénu** opäť vidieť aj slovenské publikum. Snímku uvedú na dokumentárnom festivale Jeden svet, kde je zaradená do hlavnej súťažnej sekcii. Do 11. novembra je možné film vidieť každý deň aj v Považskej galérii umenia v Žiline a do konca roka je v pláne aj séria projekcií pre školy.

— bar —

Svetloplachosť zvíťazila v súťaži dokumentárnych filmov vo Varšave

Na tridsiatom deviatom ročníku Varšavského filmového festivalu ocenili aj slovenské filmy. V súťaži dokumentárnych filmov vyhrala snímka **Svetloplachosť** (r. Ivan Ostrochovský a Pavol Pekarčík). „Odvážnym filmárom za sugestívny, filmový, vizuálne poetický filmový jazyk a nežný ľudský pohľad na život civilistov a najmä detí v čase vojny,“ zdôvodnila medzinárodná porota v zložení Anielska Astrid Gabryel (Poľsko), Oleg Shcherbyna (Ukrajina) a Marko Škop (Slovensko) svoje rozhodnutie oceniť **Svetloplachosť**. Česko-slovensko-rumunský koprodukčný film **Už ťa nemám rád** (r. Zdeněk Jiráský) získal Zvláštne ocenenie poroty v sekcii Medzinárodná súťaž. Na príbehu tínedžerov Marka a Terezy ocenila päťčlenná medzinárodná porota „emocionálny a poetický obraz vnútorného sveta dvoch tínedžerov v súčasnej východoeurópskej realite“. Slovenská premiéra filmu je naplánovaná na rok 2024.

— bar —

› 2. 11. 2023

Čarovná Lienka a Čierny Kocúr vo filme

‹ **Ladybug & Cat Noir: Awakening**, Francúzsko/USA/Japonsko, 2023, r. Jeremy Zag ›
v slovenskom znení: Natália Kóšová, Dávid Hartl, Zuzana Vačková, Martin Kaprálik, Lenka Debnárová, Sväto Malachovský, Štefan Bučko, Dagmar Sanitrová, Bianka Bucková
– animovaný/dobrodružný/rodinný/komédia/muzikál, 105 min., MP
– Bontonfilm

Chlieb a soľ

‹ **Chleb i sól**, PL, 2022, r. Damian Kocur ›
hrajú: Tymoteusz Bies, Jacek Bies, Dawid Piejko, Nikola Raczko, Małgorzata Puzio, Nadim Suleiman, Wojciech Walkiewicz, Łukasz Nadwodny, Przemysław Hipple
– dráma, 99 min., MP 12 – ASFK

Dounia a princezná z Aleppa

‹ **Dounia et la princesse d'Alep**, Kanada/Francúzsko, 2022, r. André Kadi, Marya Zarif ›
v slovenskom znení: Miroslava Grožáková, Juraj Predmerský, Jana Valocká, Miroslava Drínová, Dárius Koči, Vanda Ružičková, Dušan Szabó, Lenka Košická
– animovaný, 72 min., MP – ASFK

Hadí plyn

‹ Česko/Slovensko, 2023, r. David Jařab ›
hrajú: Dalibor Buř, Daniel Fischer, Dominika Kavaschová, Richard Stanke, Stanislav Majer, Martin Pechlát, Braňo Mosný
– dráma, 113 min., MP 12 – CinemaArt SK

Kôň

‹ Slovensko/Česko, 2022, r. Martin Šulík ›
hrajú: Daniel Fischer, Dominika Kavaschová, Anna Čonková, Branislav Bystriansky, Tomáš Mischura, Gregor Hoľoška, Lotka Leščáková
– komédia/dráma, 80 min., MP 7 – Garfield film

Päť nocí u Freddyho

‹ **Five Nights at Freddy's**, USA, 2023, r. Emma Tammi ›
hrajú: Elizabeth Lail, Josh Hutcherson, Matthew Lillard, Mary Stuart Masterson, Jessica Blackmore, Jophielle Love, Piper Rubio
– horor, 105 min., MN 15 – CinemaArt SK

Víkendoví rebeli

‹ **Wochenendrebellen**, Nemecko, 2023, r. Marc Rothemund ›
hrajú: Florian David Fitz, Cecilio Andresen, Aylin Tezel, Milena Dreißig, Joachim Król, Ilknur Boyraz, Leslie Malton, Charlotte Hübner
– dráma/komédia, 109 min., MP 12 – Magic Box Slovakia

Všetka tá krása a zabíjanie

‹ **All the Beauty and the Bloodshed**, USA, 2022, r. Laura Poitras ›
účinkuje: Nan Goldin
– dokumentárny, 113 min., MN 18 – Film Europe

› 9. 11. 2023

15 x 15 x 5 – minisalón 1984

‹ **15 x 15 x 5 – minisalon 1984**, Česko/Slovensko, 2023, r. Janek Růžička ›
účinkujú: Joska Skalník, Michael Rittstein, Kurt Gebauer, Laco Teren, Rudolf Sikora
– dokumentárny, 100 min., MP 12 – ASFK

Ako prežiť svojho muža

‹ **Jak přežít svého muže**, Česko, 2023, r. Rudolf Merkner ›
hrajú: Jana Bernášková, Ivana Chýlková, Iva Pazderková, Mahulena Bočanová, Pavla Dostálová, Jitka Sedláčková, Roman Zach, Marek Němec, Tomáš Měcháček, Hana Vagnerová, Sára Rychlíková, Václav Vařák
– komédia/romantický, 90 min., MN 15
– Bontonfilm

Disco Boy

‹ Francúzsko/Belgicko/Poľsko/Taliansko, 2023, r. Giacomo Abbruzzese ›
hrajú: Franz Rogowski, Laetitia Ky, Robert Wieckiewicz, Michal Balicki, Ash Goldeh, Leon Lucev, Matteo Olivetti
– dráma, 92 min., MN 15 – Film Europe

Marvels

‹ **The Marvels**, USA, 2023, r. Nia DaCosta ›
hrajú: Brie Larson, Iman Vellani, Teyonah Parris, Zawe Ashton, Lashana Lynch, Jude Law, Samuel L. Jackson, Cobie Smulders, Randall Park, Mohan Kapur
– akčný/sci-fi/fantasy, 105 min., MP 12
– CinemaArt SK

Kukučka

‹ **El Cuco**, Nemecko/Španielsko, 2023, r. Mar Targarona ›
hrajú: Belén Cuesta, Jorge Suquet,

Chacha Huang, Rainer Reiners, Hildegard Schroedter
– horor, 98 min., MN 15
– Continental film

Tonko, Slávka a kúzelné svetlo

‹ **Tonda, Slávka a kouzelné světlo**, Slovensko/Česko/Maďarsko, 2023, r. Filip Pořivač ›
v slovenskom znení: Radoslav Kotleba, Karolína Kubánková, Juraj Kemka, Petra Polniřová, Peter Bebjak, Soňa Norisová
– animovaný/rodinný, 82 min., MP 7
– Continental film

Umenie jest' a milovať

‹ **La passion de Dodin Bouffant**, Francúzsko, 2023, r. Anh Hung Tran ›
hrajú: Juliette Binoche, Benoît Magimel, Jean-Marc Roulot
– dráma, 134 min., MN 15
– CinemaArt SK

› 16. 11. 2023

Hry o život: Balada o hadoch a vtáčatkách

‹ **The Hunger Games: The Ballad of Songbirds and Snakes**, USA, 2023, r. Francis Lawrence ›
hrajú: Tom Blyth, Rachel Zegler, Peter Dinklage, Viola Davis, Hunter Schafer, Jason Schwartzman, Laurel Marsden, Ashley Liao, Mackenzie Lansing
– akčný/dobrodružný/sci-fi, 157 min., MP 12 – Forum Film

Hudba

‹ **Musik**, Nemecko/Francúzsko/Grécko/Srbsko, 2023, r. Angela Schanelec ›
hrajú: Aliocha Schneider, Agathe Bonitzer, Marisha Triantafyllidou, Argyris Xafis, Wolfgang Michael
– dráma, 108 min., MN 15 – Film Europe

Karaoke blues

‹ **Kuolleet lehdet**, Fínsko/Nemecko, 2023, r. Aki Kaurismäki ›
hrajú: Jussi Vatanen, Alma Pöysti, Janne Hyttiäinen, Nuppu Koivu, Matti Onnismaa, Martti Suosalo, Sakari Kuosmanen, Alina Tomnikov
– komédia/dráma, 81 min., MN 15 – ASFK

Trollovia 3

‹ **Trolls Band Together**, USA, 2023, r. Walt Dohrn, Tim Heitz ›
v slovenskom znení: Vanda Ružičková,

Frencién Bauer, Zuzana Kyzeková, Zuzana Porubjaková, Jakub Ružička, Dárius Koči, Roman, Ferienčík, Juraj Predmerský, Dominika Havranová, Marek Suchitra, Kamil Kollárik, Natália Kóšová, Duřan Szabo, Marko Vitek, Barbora Chlebcová, Peter Krajčovič, Ján Tréger, Andrea Somorovská, Gabriela Škrabáková, Daniel Ratimorský
– animovaná komédia, 91 min., MP
– CinemaArt SK

Umelohmotné nebo

‹ **Műanyag égbolt**, Maďarsko/Slovensko, 2023, r. Tibor Bánóczi, Sarolta Szabó ›
v slovenskom znení: Richard Autner, Rebeka Poláková, Vladimír Jedľovský, Diana Mórová, Juraj Loj, Maroš Kramár, Ján Jackuliak, Duřan Cinkota, Dárius Koči, Judita Bilá, Oliver Asztalos
– animovaný, 110 min., MP 12 – Film Expanded

› 23. 11. 2023

Fremont

‹ USA, 2023, r. Babak Jalali ›
hrajú: Anaita Wali Zada, Jeremy Allen White, Gregg Turkington, Hilda Schmelling, Avis See-tho, Siddique Ahmed, Taban Ibraz, Timur Nusratty, Divya Jakatda
– dráma/komédia, 88 min., MP 12
– ASFK

Jej telo

‹ **Její telo**, Česko/Slovensko, 2023, r. Natálie Císařovská ›
hrajú: Natália Germáni, Zuzana Mauréry, Martin Finger, Denisa Bareřová, Zuzana Stivínová, Cyril Dobrý, Karolína Krézlová
– dráma/životopisný/erotický, 105 min., – Bontonfilm

Napoleon

‹ Napoleon, USA/Spojené kráľovstvo, 2023, r. Ridley Scott ›
hrajú: Joaquin Phoenix, Vanessa Kirby, Tahar Rahim, Benjamin Chivers, Ludivine Sagnier, Ian McNeice, Matthew Needham, Ben Miles, Paul Rhys
– dráma, 158 min., MN 15 – Itafilm

Stepne

‹ Ukrajina/Nemecko/Poľsko/Slovensko, 2023, r. Maryna Vroda ›
hrajú: Oleksandr Maksiakov, Nina Antonova, Oleg Primogenov, Radmila Schegoleva
– dráma, 112 min., MP – FILMTOPIA

Tajomstvo a zmysel života

‹ **Tajemství a smysl života**, Česko, 2023, r. Petr Vachler ›
hrajú: Jan Budař, Josef Polářek, Barbora Seidlová, Andrea Růžičková, Aneta Krejčíková, Robert Jařków, Petr Buchta, Vladimír Javorský
– animovaný/hraný, 154 min., MP 12 – Itafilm

Deň vdákyvzdania

‹ **Thanksgiving**, USA, 2023, r. Eli Roth ›
hrajú: Milo Manheim, Gina Gershon, Rick Hoffman, Addison Rae, Tim Dillon, Nell Verlaque, Karen Cliche, Jenna Warren, Shailyn Griffin
– horor, 107 min., MN 18
– Forum Film

› 30. 11. 2023

Ako mať sex

‹ **How to Have Sex**, Spojené kráľovstvo, 2023, r. Molly Manning Walker ›
hrajú: Mia McKenna-Bruce, Shaun Thomas, Lara Peake, Enva Lewis, Samuel Bottomley, Laura Ambler
– dráma, 98 min., MN 15
– Film Europe

Alma a Oskar

‹ **Alma & Oskar**, Rakúsko/Nemecko/Švajčiarsko/Česko, 2022, r. Dieter Berner ›
hrajú: Emily Cox, Valentin Postlmayr, Anton von Lucke, Brigitte Karner, Táňa Pauhofová, Wilfried Hochholdinger, Marcello De Nardo, Mehmet Atesci
– dráma, 88 min., MN 15
– CinemaArt SK

DogMan

‹ Francúzsko, 2023, r. Luc Besson ›
hrajú: Caleb Landry Jones, Marisa Berenson, Jojo T. Gibbs, Christopher Denham, Avant Strangel, Michael Garza, Bennett Saltzman, Corinne Delacour, Bianca Melgar
– dráma, 114 min., MN 18
– Magic Box

Prianie

‹ **Wish**, USA, 2023, r. Chris Buck, Fawn Veerasunthorn ›
v slovenskom znení: Dominika Richterová, Lukáš Piřta, Lukáš Adamec, Michal Hudák, Jozef Benedik, Lukáš Hartl, Soňa Norisová, Radka Kopriva, Dárius Koči, Sara Polyaková, Martina Kapráliková
– animovaný, 86 min., MP 7 – CinemaArt SK

Schovaní, neschovaní

‹ **All Fun and Games**, USA, 2023, r. Eren Celeboglu, Ari Costa ›
hrajú: Keith David, Asa Butterfield,

Natalia Dyer, Annabeth Gish, Laurel Marsden, Benjamin Evan Ainsworth, Summer H. Howell
– horor/triler, 76 min., MN 15
– Continental film

— Miro Ulman —

‹ **POZNÁMKA:** PRI NOVEMBROVÝCH PREMIÉRACH UVÁDZAME ÚDAJE TAK, AKO BOLI V ČASEUZÁVIERKY K DISPOZÍCII ›

— text: Zuzana Sotáková —
foto: nutprodukcia —

Svetlo do temných dní

Z obyčajných vecí sa stávajú kúzelné svety, z krehkého chlapca odvážny objaviteľ a samota sa plní priateľstvom.

Celovečerný slovensko-česko-maďarský animovaný film *Tonko, Slávka a kúzelné svetlo* mal svetovú premiéru na prestížnom Medzinárodnom festivale animovaného filmu *Annecy* vo Francúzsku, kde získal Cenu poroty v kategórii *Contrechamp*. Teraz ho môžu vidieť aj diváci doma.

— Jedenásťročný Tonko je výnimočný chlapec, akého nikto ešte nevidel – od narodenia totiž svieti. Kým rodičia sa preto o neho boja a snažia sa ho držať doma, jeho nová susedka a kamarátka Slávka je jeho jedinečnosťou fascinovaná. Tonkovi sa vďaka nej obráti život naruby. Spolu sa vydávajú pátrať po pôvode záhadných chumáčikov tmy, ktoré vysávajú z ich domu slnečné svetlo.

— Film, ktorý rozpráva príbeh o priateľstve, fantázii a inakosti, čerpá námet zo skutočného života režiséra Filipa Pošivača. „Pôvodnou inšpiráciou je môj mladší brat, ktorý mal na základnej škole problémy so šikanou, pretože bol ryšavý. A tak som vymyslel postavu malého chlapca so svietiacimi vlasmi, ktorého som nakoniec rozsvietil celého, pretože v imaginácii animovaného filmu nie sú žiadne hranice a práca so symbolmi ma vždy bavila. Čoskoro k nemu pribudla kamarátka s okuliarmi a baterkou, a tiež starý dom, v ktorom bývajú a kde sa odohráva nejaké dobrodružstvo. Ďalej sa scénosled a následný príbeh odvíjali od spolupráce so scenáristkou Janou Šrámkovou,“ približuje pre *Film.sk* Pošivač. Hlavným motívom filmu je svetlo, „ktoré človek nejakým spôsobom v sebe má. Je to pomyselné svetlo značiace dobro, nádej a silu, ktoré má v sebe ukryté každý. Niektorí viac, niektorí menej. Vo filme toto svetlo vidíme, tu je to možné,“ vysvetľuje režisér. Postava Tonka divákovi ukazuje aj to, že zdanlivo krehký človek má v sebe potenciál dokázať veľké a krásne veci. „To je moja viera v našu mladšiu a najmladšiu generáciu.“ Snímka vypovedá o vzťahoch medzi deťmi a rodičmi, o susedských väzbách, o dôležitosti priateľstva či pute k prostrediu.

— „Naša spoločnosť sa síce zameriava primárne na hraný film, ale na Tonkovi, Slávke a kúzelnom svetle sme spolupracovali takmer od nášho vzniku. Na námete a scenári filmu ma zaujalo spracovanie na prvý pohľad obyčajného príbehu, ktorý môže postretnúť každého z nás. Je však zasadený do úžasného sveta detskej predstavivosti. Režisér a scenáristka dokázali skvelo zapojiť tento príbeh do sveta plného fantázie

a kúzel a naplno využiť možnosti animovaného filmu, vďaka čomu je príbeh jedinečný. „Čerešničkou na torte“ bol Filipov výtvorný prístup k celému animovanému svetu nášho príbehu,“ hovorí pre *Film.sk* producent Jakub Viktorín z *nutprodukcie*.

— Výroba celovečerného animáku s veľkou dávkou fantázie trvala mnoho rokov. „Bolo to celé veľmi náročné a dlhé, ale mám skvelých kolegov – kameramanku Denisu Buranovú, asistenta réžie Michala Kubíčka, talentovaných animátorov Marka Jasaňa či Tomáša Červeného, výtvarníkov v dielni, spoľahlivú produkciu, strihačov a mnohých ďalších,“ menuje Pošivač, ktorý má už bohaté skúsenosti z animovanej tvorby (*Maškrtné medvedie príbehy*, *Malá z rybníka*, *Cez palubu!*), ale tento film bol pre neho celovečerným debutom. Podľa Pošivača bolo najväčšou výzvou udržať si počas rokov nadhľad a nadšenie pre vec a byť na pláci s takmer tridsiatimi kolegami každý deň. „Film vznikol vyše osem rokov, pričom sám režisér a autor námety na ňom pracoval ešte dlhšie. Bol to jeden z najnáročnejších projektov, na akom sme v rámci našej spoločnosti pracovali. Či už tým koľko trval, rozpočtom, ale aj náročnosťou samotnej animácie. Okrem toho bola aj výzva zladit' medzinárodný štáb, či už pre výrobu priamo na pláci štúdia krátko filmového na Barandove v Čechách, alebo aj samotnú postprodukcii vizuálnych efektov. Všetko sme to ale prekonali vďaka skvelému tímu,“ pridáva sa Viktorín a pokračuje: „Špecificky by som ale mohol spomenúť vývoj materiálu Tonkovej bábky tak, aby svietil povrch jeho tela, a zároveň, aby sa z materiálu dala vyrobiť plne funkčná bábka pre potreby filmovej animácie.“ Aj režisér priznáva, že technicky to bol veľmi zaujímavý oriešok: „Chcel som totiž všetky zložky filmovej výpravy vyrábať ručne, aby si to celé udržalo ten krehký pocit ručnej výroby a bolo to pre divákov až skoro hmatateľné. Žiadny signál.“ ◀

Tonko, Slávka a kúzelné svetlo (r. Filip Pošivač, Slovensko/Česko/Maďarsko, 2023)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 2 541 314 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 350 000 eur + 82 095 eur v programe 5 Podpora audiovizuálneho priemyslu na Slovensku, vklad RTVS: 104 686 Eur) **DISTRIBUČNÉ FORMÁTY** DCP, mp4

— text: mf — foto: Artichoke —

Zachrániť človeka alebo prírodu?

Celovečerný animovaný film maďarskej dvojice Tibor Bánóczki a Sarolta Szabó Umelohmotné nebo je post-apokalyptické sci-fi odohrávajúce sa v strednej Európe v roku 2123, keď už ľudstvo takmer celkom zdevastovalo planétu, vyčerpalo jej zdroje a spláca svoj dlh: obyvatelia po dovŕšení 50 rokov odovzdávajú svoje telo prírode a sú postupne premieňaní na stromy, jediný zdroj potravy.

Ambiciózny filmový projekt *Umelohmotné nebo* sa dokončoval v čase vŕšiacich sa kríz, klimatickej, humanitarnej (spojenej so živelnými katastrofami aj vojnovými konfliktmi), pandemickej, energetickej... Prináša znepokojivú víziu budúcnosti, kde neexistuje zázračné riešenie, len sled pokusov oddialiť vyhynutie. „Postapokalyptické filmy zvyčajne rozprávajú príbehy o nadradenosti ľudského druhu. Väčšinou sa končia – bez ohľadu na to, koľko škôd ľudia prírode spôsobili – tým, že postavy prežijú a idú ďalej (...) s prísľubom, že budúce generácie svet znova vybudujú,“ píše v režijnjej explikácii k filmu Tibor Bánóczki a Sarolta Szabó. „Takéto filmy nás utešujú: ak dokážeme zachrániť Zem na plátne, prečo by sme to nedokázali aj v skutočnosti! Ale dokážeme to? Naozaj?“ Autori od začiatku vedeli, že ich odpoveď na otázku, ako bude vyzeráť budúcnosť ľudstva, nebude ani jednoduchá, ani pohodlná. Sústredili sa preto na ľúbostnú líniu a dve ústredné postavy, ktoré nie sú hrdinami, no stále majú možnosť voľby.

Umelohmotné nebo vzniklo v paritnej maďarsko-slovenskej koprodukcii. Koproducent filmu Juraj Krasnohorský zo spoločnosti Artichoke hovorí, že spolupráci stredoeurópskych producentov animovaných filmov žičí každoročne sa konajúce podujatie CEE Animation Forum. „Keď ma v roku 2016 režiséri Tibor Bánóczki a Sarolta Szabó aj s maďarskými producentmi oslovili s nápadom na *Umelohmotné nebo*, hneď som mal pocit, že ide o výnimočný projekt, ktorý by mohol fungovať ako koprodukcija medzi Maďarskom a Slovenskom. Dovtedy sa zdalo prakticky nemožné realizovať u nás v animácii niečo viac ako krátky film. Ešte aj seriály sa vtedy robili logikou krátkého filmu – jeden-dva diely za rok. Získať financovanie na dlhometrážny film sa zdalo nemožné,“ povedal pre Film.sk. „Je skvelé, že odvtedy vznikli už tri či štyri dlhometrážne animované filmy s väčšinovým alebo paritným podielom Slovenska a ďalšie sa vyrábajú. Trvalo nám sedem rokov, kým sme *Umelohmotné nebo* dokončili, a okrem financovania národných fondov (u nás AVF) film získal aj podporu z Eurimages a koprodukovala ho aj RTVS. Je to vlastne prvý animovaný film pre dospelé publikum vyrobený na Slovensku, ktorý má svetové kvality a medzinárodný úspech na festivaloch aj v distribúcii.“

Umelohmotné nebo má formu roadmovie a odohráva sa v priestore medzi Budapešťou a Vysokými Tatrami. „V našom filmovom svete, v roku 2123, už krajiny a hranice nehrajú rolu,“ vysvetľuje Krasnohorský. „Keď vymrie príroda, na geopolitike už nezáleží. To, že príbeh sa odohráva medzi dnešným Maďarskom a Slovenskom, bola pre nás producentov príležitosť formulovať prednosti koprodukcie nielen s ohľadom na dôsledne paritnú výrobu a financovanie filmu, ale aj s ohľadom na divákov. Publikum v oboch krajinách dobre pozná miesta ako Budapešť a Vysoké Tatry, ale bude to prvýkrát, čo tieto miesta uvidí v animovanej forme. Myslím si, že vidieť Tatry v budúcnosti môže byť pridaná hodnota, ktorá môže vzbudiť zvedavosť divákov na Slovensku.“

Film je vyrobený kombinovanou technikou – 3D animáciou a ručnou rotoskopiou, teda prekreslovaním hereckej akcie nasnímanej na video. „Režisérskom od začiatku záležalo na jemných nuansách hereckého prejavu a mimiky. Takúto úroveň detailu vedeli dosiahnuť len za pomoci živých hercov. Každý obrázok vo filme vznikol rukami animátorov, nič nie je robené automaticky. Je to poctivá animátorská práca a svedčia o tom aj dlhé titulky, keďže na filme robilo skutočne veľa ľudí. Estetiku aj technológiu sme spoločne hľadali a skúšali už od vývoja – je to výsledok naozajstnej tvorivej spolupráce medzi štúdiami v oboch krajinách,“ hovorí Krasnohorský a dodáva, že kým animácia postáv sa realizovala na maďarskej strane, celý filmový priestor i všetky objekty filmu boli vytvorené na Slovensku technológiou 3D. „V štúdiu Ekran pod vedením Petra Košťála, ktorý mal bohaté skúsenosti s postprodukciou filmov aj animáciou, vznikla nová skupina mladých animátorov. Postupne sa naučili procesy a realizovali prakticky 80 % toho, čo publikum vidí na obraze. Výsledkom pre nás, okrem filmu, je aj to, že tím mladých animátorov na Slovensku vďaka skúsenostiam teraz spoločne realizuje ďalšie animované filmy.“

Umelohmotné nebo získalo v októbri nomináciu na Európsku filmovú cenu v kategórii animovaný film. „Tento rok sa na európskych festivaloch predstavilo množstvo výborných animovaných filmov. Patriť medzi 5 najlepších je obrovská pocta aj uznanie pre priemysel animovaného filmu v našom regióne,“ dodáva Juraj Krasnohorský.

Umelohmotné nebo (r. Tibor Bánóczki, Sarolta Szabó, Maďarsko/Slovensko, 2023) **CELKOVÝ ROZPOČET FILMU:** 2 453 744 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: dotácia 300 000 eur + 227 563 eur v programe 5 Podpora audiovizuálneho priemyslu na Slovensku, fond Eurimages: 400 000 eur, vklad RTVS: 68 000 eur + vecný vklad 5 000 eur) **DISTRIBUČNÉ FORMÁTY** DCP

Telo ako stroj

Keď si devätnásťročná športovkyňa Andrea Absolonová na pretekoch v Madride zraní chrbticu, jej život zasvätený tvrdým tréningom, súťažiam a plný slávy z víťazstiev, sa končí. Intenzívny tréning na olympijské hry v Atlante 1996 vystrieda operácia, rekonvalescencia a rehabilitácie. Po nich však Andreino telo už nezvláda skoky z výšky, z akej súťažne skákala. Náhle musí prísť na to, čo by ju mohlo užiť a zároveň jej priniesť aj pocity obdivu a úspechu.

Práve po nich veľmi túži a z nich jej hodnotu odvodzujú tiež rodičia, predovšetkým mama, ale aj trénerka. Z fotenia aktov sa postupne dostane ku kariére pornoherečky. Svoje telo, ktoré kedysi využívala pri fyzicky náročnom vrcholovom športe, teraz využíva pri porovnateľne náročnom natáčaní pornofilmov.

Film *Jej telo* čerpá inšpiráciu zo skutočného príbehu Andrey Absolonovej, ktorá v 90. rokoch patrila medzi najúspešnejšie české skokanky do vody a neskôr sa stala známou a úspešnou pornoherečkou pod pseudonymom Lea De Mae. V celovečernej hranej tvorbe debutujúcej režisérke Natálii Císařovskej napriek explicitnému zobrazovaniu vrcholového športu a pornopriemyslu nešlo o povrchné bulvárne spracovanie. „Spoločne so scenáristkou Anetou Honzkovou ukazujeme subtílnu a striedom vyrozprávaný príbeh ženy tela i to, aký vplyv majú jej rozhodnutia na ňu samotnú a tiež na jej vzťahy s blízkymi. Chceli sme, aby Andrea nebola pasívna obeť, ale aktívna hrdinka, ktorá so svojim telom manipuluje vedome. Aby sme jej možno nie vždy rozumeli, ale aby nás fascinovala a zaujímala. Andrea je ambiciózná, chce byť v strede pozornosti, chce byť hviezdou a urobí pre to čokoľvek. Môže za to jej povaha alebo sú vlastne vinní ľudia, ktorí ju vychovávali? V každom prípade Andrea neľutuje nič, žije naplno, nepovažuje sa za obeť osudu,“ uvádza Císařovská vo svojej autorskej explikácii v žiadosti na AVF.

V hlavnej úlohe Andrey Absolonovej sa predstaví slovenská herečka Natália Germáni, ktorá sa príprave venovala šesť mesiacov, čo bola podľa jej slov zatiaľ najdlhšia herecká príprava v jej kariére. Andreinu mamu

stvárnila tiež slovenská herečka Zuzana Mauréry. „Na hlavne aj vedľajšie úlohy boli veľmi starostlivé castingy. A čo sa týka menších epizódnych rolí, tak pre tie som – ako pôvodom dokumentaristka –, rada volila autentických ľudí z prostredia, aby mali pohyby a detaily z reality. Sú tam vrcholové športovkyne, trénerky a tréneri, ľudia z pornopriemyslu. Snažila som sa to namiešať tak, aby herci boli v blízkosti profesionálov a mohli od nich „odkukávať“ nejaké zvyklosti,“ dodáva Císařovská. V scéne, v ktorej si Absolonová poraní chrbticu, predvádzali skoky nemecké športovkyne. Na natáčanie, odohrávajúce sa na plaveckom štadióne v Podolí, prišli priamo z Majstrovstiev Európy.

Jej telo vzniklo v produkcii českej spoločnosti Cineart TV Prague producenta Viktora Schwarcza a Českej televízie, v koprodukcii so slovenskou spoločnosťou SilverArt producentky Kataríny Krnáčovej. „Projekt *Jej telo* má ambíciu prepojiť umelecký potenciál s komerčným presahom. Na jednej strane svojim originálnym spracovaním môže osloviť náročnejšieho diváka na filmových festivaloch, avšak atraktívnou témou a silným príbehom založeným na skutočnej udalosti môže obohatiť svoju cieľovú skupinu aj o klasickejšieho diváka. Prepájať umelecké prvky s diváckymi s cieľom rozširovať divácke publikum považujem za dôležitý aspekt pri tvorbe filmových diel. Aj to je jeden z dôvodov, prečo ma projekt už od počiatku zaujal,“ uvádza Krnáčová v producentskej explikácii.

Film bude mať svetovú premiéru na Talinn Black Nights Film Festival v sekcii Critics' Picks Competition. Do slovenských kín príde 23. novembra. ◀

Jej telo (r. Natálie Císařovská, Česko/Slovensko, 2023) CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 875 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 95 000 eur) DISTRIBUČNÉ FORMÁTY DCP

Miznúca príroda, miznúci ľudia

— text: bar —

Film *Stepne* sleduje niekoľko dní v živote muža, ktorý prichádza do malej ukrajinskej dedinky, aby sa postaral o svoju umierajúcu matku.

Jeho život poháňa už iba zotrvačnosť, no v zabudnutom mikrokozme pri matke, bratovi a pár domácich v sebe na chvíľu opäť pocíti život. Ukrajinsko-nemecko-slovensko-poľská koprodukcia je celovečerným debutom ukrajinskej režisérky Maryny Vroda.

Vidiek, pre ktorý sa Vroda spolu s kameramanom Andriom Lysetskyim rozhodli po mnohých obhliadkach, sa nachádza v sumskej oblasti na severovýchode Ukrajiny. „Nekonečné stepi, dedinské dvory a domy a autentickí dedičania zohrávajú vo filme dôležitú úlohu. Autenticitu podčiarkuje, že postavy filmu hovoria miestnym dialektom,“ hovorí Vroda. V roku 2011 získala Zlatú palmu v Cannes za krátkometrážny film *Krajinou*. Na svojom prvom celovečernom filme pracovala dlho, slovenský kerekesfilm do koprodukcii vstúpil až po skončení natáčania a film bol podporený cez prioritu Pomoc Ukrajine. Slovenskí filmoví profesionáli parti-

Filmové úvahy o civilizácii

— text: Zuzana Sotáková —

Novela Josepha Conrada *Srdce temnoty* oslovila Davida Jařaba natoľko, že ju najprv adaptoval do divadelnej podoby a potom ju voľne spracoval aj do filmu.

Dobrodružná road movie *Hadí plyn* sa zamýšľa nad kolonializmom, stretom kultúr, drancovaním prírody i vyrovnávaním sa s našimi temnými stránkami. „Conradova kniha je do veľkej miery o riešení koloniálnych rezíduí, ktoré si v sebe nesieme. Situácia sa otáča. Dnes už to nie je tak, že biely muž prichádza do Afriky a tam pozoruje zvláštny stret civilizácií, ale Afrika prichádza do Európy. Európa tam mala svoje kolónie, tamojší ľudia hovoria európskymi jazykmi, a tak sa sem jednoducho vracajú. Bohatstvo Európy je postavené na tom, že Európa využila Južnú Ameriku, Afriku, Áziu, priviezla ich bohatstvo sem a postavila na ňom to, čo si dnes tak váži: svoje bohatstvo, kultúru a ďalšie hodnoty. Je logické, že sme tých ľudí ovplyvnili, a teraz, keď hľadajú bezpečie, napadne im, že prídu sem,“ ozrejmjuje režisér pozadie látky.

Protagonistom filmu je Robert Klein (Stanislav Majer), ktorý sa vydáva hľadať zmiznutého brata v miestach, kde

— foto: Flimtopia —

cipovali na filme aj ako členovia štábu – Marek Šulík spolupracoval na strihu, grading mal na starosti Matej Salko zo štúdia 727 a zvuk Igor Jedinák s Lukášom Kasprzyskom. „Moja rodná krajina sa teraz dostala do časov, keď je miznutia a umierania nekonečne veľa. Všetko je to pre mňa veľmi osobné. Momentálne žijem v Berlíne so svojou matkou Zinajdou a našim psom Juhlom. Každý deň myslím na svojho otca, ktorý ostal v Kyjeve a čaká na náš návrat. Spomínam na chalúpku starého otca v regióne Sumy, kde sme točili film. Myslím na členov štábu, ktorí boli zabití vo vojne. Chcela by som svojím filmom rozpovedať príbeh o lúčení sa syna s matkou, ktorý zároveň hovorí o odchádzaní a lúčení každého z nás s minulosťou, o premenách krajiny v čase a o dôležitosti nenávratných efemérnych okamihov,“ dodáva Vroda. Film *Stepne* vstúpi do slovenských kín 23. novembra. ◀

Stepne (r. Maryna Vroda, Ukrajina/Nemecko/Poľsko/Slovensko, 2023) CELKOVÝ ROZPOČET FILMU 828 959 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 80 000 eur) DISTRIBUČNÉ FORMÁTY DCP, mp4

— foto: ARINA/Mayo Hirc —

neplatia civilizované pravidlá a realita sa potáca medzi racionalitou a snom. „Klein sa ocitá na ceste, kde nič nie je známe ani isté, na ceste, počas ktorej je nútený prehodnotiť vzťah k svojej kultúre, k sebe i k svojmu bratovi, o ktorom si myslel, že ho dobre pozná. *Hadí plyn* je výsostne autorskou úvahou o strete kultúr, ktorému sme nútení permanentne čeliť, o patriarchálnej nadradenosti „bieleho muža“ i o práve človeka na drancovanie prírodného bohatstva, z ktorého pomaly, ale isto ubúda,“ povedala na margo filmu Anna Kořinek, programová koordinátorka MFF Karlove Vary, kde mal film premiéru. Nakrúcanie nebolo jednoduché. Väčšia časť lokácií bola pre štáb prístupná len na lodiach, prostredie bolo divoké a cesta na plác trvala dlho. Nakrúcalo sa na južnom Slovensku na slepých ramenách Dunaja. Slovenskou koproducentkou filmu je Silvia Panáková zo spoločnosti ARINA. ◀

Hadí plyn (r. David Jařab, Česko/Slovensko, 2023) CELKOVÝ ROZPOČET FILMU 1 106 777 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 75 000 eur dotácia + 143 150 eur v programe 5 Podpora audiovizuálneho priemyslu na Slovensku) DISTRIBUČNÉ FORMÁTY DCP

Umelecké balíčky zasielané poštou

— text: mf —

V roku 1984 oslovil český výtvarník a grafik Joska Skalník svojich umeleckých kolegov a kolegyne s nezvyčajnou výzvou: požiadal ich, aby vytvorili umelecké dielo, ktoré sa zmestí do priloženého dreveného rámu-škatuľky s rozmermi 15 x 15 x 5 centimetrov.

Rozoslal po celej republike 260 takýchto škatuliek, vrátilo sa mu 244, z toho vyše 30 zo Slovenska. Vznikla tak unikátna minigaléria súčasného československého umenia, ktorá bola verejnosti prvýkrát sprístupnená až v roku 1992. Na Slovensku ju publikum videlo dokonca až o 30 rokov neskôr, v roku 2022 v bratislavskej galérii Umelka.

Dokumentárny film *15 x 15 x 5 – minisalón 1984* sa vracia k tejto Skalníkovej umeleckej iniciatíve a spolu s tým aj k téme možností a obmedzení umeleckej tvorby i prezentácie umelcov a umelkýň v období normalizácie. „Väčšina umelcov nemala prístup do vzásových galérií,“ povedal Joska Skalník o svojom nápade vytvoriť veľkú zbierku umeleckých miniatúr. „Zaujímavé výstavy sa odsúvali na pe-

Šulíkov Kôň sa zjaví aj v slovenských kinách

— text: red —

Po minuloročnej vianočnej premiére na obrazovkách RTVS a premiére v českých kinách sa aj slovenské kino-publikum od 2. novembra dočká najnovšieho filmu Martina Šulíka.

„Na Vianoce objaví učiteľ Dušička vo svojom byte na druhom poschodí koňa. Nepamätá si, ako sa tam dostal, nevie, ako sa ho zbaví. Zviera sa stáva katalyzátorom vzťahov medzi postavami a zdrojom komických situácií, ktoré odrážajú stav nášho sveta. Hlavný hrdina vďaka prítomnosti cirkusového šimla spoznáva skutočnú tvár ľudí, s ktorými žije, pretože vo vyhrotených situáciách strácajú svoje masky. Uvedomí si tlaky, ktorým musí odolávať v osobnom i pracovnom živote, pochopí, že okolie ho núti ku kompromisom, ktoré sa mu priečia,“ píše vo svojej autorskej explikácii tvorivá dvojica Marek Leščák – Martin Šulík, podľa ktorej si Dušička vďaka bizarenej situácii uvedomí, že sa necháva manipulovať svojím okolím a postupne schádza z cesty, ktorú si kedysi vytýčil.

Kôň vznikol s ambíciou byť hrejivou komédiou do predvianočného času. Podľa recenzie Jany Dudkovej, kto-

— foto: ASFK —

rifériu Prahy a na vidiek, vystavovalo sa na pôjdach, v ateliéroch, po bytoch.“ Napriek fixnému formátu pritom Skalník doprial osloveným umelcom totálnu slobodu v téme i technike. A tak, ako je každá škatuľka iná, menia a striedajú sa aj dokumentárne postupy, ktorými Janek Růžička vo svojom celovečernom dokumentárnom debute pristupuje k téme slobody v umení počas totality. Výsledkom je hravá, multimediálna filmová esej o formách, ale i jednotlivých formátoch, do ktorých sa ľudia v minulom režime museli „vmestiť“. Zo slovenských tvorcov v nej účinkujú napríklad Rudolf Sikora alebo Laco Teren. Minoritne slovenský koprodukčný film do slovenských kín prináša Asociácia slovenských filmových klubov. ◀

15 x 15 x 5 – minisalón 1984 (r. Janek Růžička, Česko/Slovensko, 2023) CELKOVÝ ROZPOČET FILMU 300 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 50 000 eur) DISTRIBUČNÉ FORMÁTY DCP, mp4

— foto: RTVS —

rá vyšla vo februárovom *Film.sk*, sú kladmi filmu „výborná kamera aj dômyselne zvolená baroková hudba z repertoára *Solamente naturali* (vrátane unikátnych skladiieb zo zborníka anonymných zápisov z Lubeníka). Tie povznášajú film do transcendentálnych výšok, zatiaľ čo jeho vtíp ostáva nenápadný, ako sa na duo Šulík – Leščák patrí“. V hlavnej úlohe učiteľa Dušičku sa predstaví Daniel Fischer, sekundujú mu Branislav Bystriansky, Dominika Kavaschová, Anna Čonková, Jevgenij Libezňuk či Tomáš Mischura. Kôň je slovensko-českou koprodukciou, za slovenskú stranu je producentom Martin Šulík (Titanic) a za českú Rudolf Biermann (InFilm). Koproducentom je RTVS. ◀

Kôň (r. Martin Šulík, Slovensko/Česko, 2022) CELKOVÝ ROZPOČET FILMU 910 536 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 202 000 eur + 159 568 eur v programe 5 Podpora audiovizuálneho priemyslu na Slovensku, vklad RTVS: finančné plnenie 350 000 eur, vecný vklad 118 927 eur) DISTRIBUČNÉ FORMÁTY DCP, mp4

z filmového diania

MFHF Poprad ocenil Pavla Barabáša aj Raša Hatiara

Tridsiatyprvý ročník Medzinárodného festivalu horských filmov Poprad sa konal od 11. do 15. októbra. Trojčlenná medzinárodná porota v zložení Michael Dillon (Austrália), Aldo Audisio (Taliansko) a Daniel Burlac (Rumunsko) posudzovala 56 súťažných filmov z 15 krajín a udelila ocenenia v deviatich kategóriách. Grand Prix získal britský film *Ephemeral* v réžii Alastaira Leeho. Porota ocenila, že film nás „priamo vtiahne do boja o zdolanie najťažších ciest aj do snahy filmára tak dobre zachytiť akciu v tých najťažších podmienkach. Máme pocit, že sme priamo pri tom, zdieľame nebezpečenstvo aj bezstarostný spôsob, akým sa horolezci a filmári venujú svojim úlohám.“ Cenu poroty dostal taliansky film *Priekopníci* (r. Alessandro Beltrame), Cenu za mier a ľudskosť americká snímka *Reel Rock 17: Vytrvalé lezenie* (r. Nick Rossen, Peter Mortimer, Zachary Barr), Cenu za expedíciu taliansky film *Jötner, lezenie medzi ľadovými obrami* (r. Lukas Kusstatscher). Slovenské filmy získali na MFHF Poprad tento rok dve ocenenia – Cenu za inšpiratívne dobrodružstvo (*Veľký kaňon*, r. Pavol Barabáš) a Čestné uznanie (*Slovak Direct*, r. Rašo Hatiar). Rovnaký počet cien získali aj české snímky – Cenu za krátky film udelili *Rozprávke o tak trochu inej princeznej* (r. Martin Bernard) a Čestné uznanie snímke *Štít Maličký* (r. Martin Dvořáček). Čestné uznanie putovalo aj kanadskému režisérovi Alexovi Lopezovi za film *Pod povrchom*.

— bar —

Žraloky, prales, ale aj motýle a sopka. EKOTOPFILM – ENVIROFILM rozdal ceny

Jubilejný 50. ročník medzinárodného filmového festivalu EKOTOPFILM – ENVIROFILM vyhlásil 29. septembra víťazov v 13-tich kategóriách. Na slávnostnom udeľovaní cien festivalu v bratislavskom Primaciálnom paláci ich oznámila medzinárodná odborná porota. Poctu HONOUR OF EKOTOPFILM 2023 udelila organizácii Blue Religion, ktorá sa stará o ochranu oceánov a žralokov. Grand Prix prírody a zároveň cenu v kategórii Za pozna-

ním prírody si odniesol nemecký film *Čarovné momentky z prírody* (r. Christian Baumeister). Ďalšia nemecká snímka, *O láve a živote – výbuch sopky na La Palme* (r. Marcus Lenz) bola ocenená v kategórii O čom treba hovoriť. V kategórii Úspešné príbehy porota ocenila film *Idjanga – gorilí prales* (r. Caroline Thirion). Zvláštnu cenu za prínos udelila slovenskému filmu Martina Jagelku s názvom *Motýle Slovenska – mestá a záhrady*. Kolumbijská snímka režisérky Monicy Carvalho *Čo sa stalo v trópoch počas posledného masového vymierania?* získala cenu v kategórii Deti a mládež a v kategórii Krátky film porota vybrala snímku *Breath – Posledný nádech človeka na Zemi* (r. Julio del Alamo). Český film režiséra Michala Gálíka s názvom *Dažďový prales budúcnosti* získal Cenu medzinárodnej poroty.

— bar —

Zrnká soli pre Jara Vojteka a Biele slony, uznanie pre Rybára

Štrnásty ročník Filmového festivalu Pocity ocenil cenou Zrnko soli za prínos do kinematografie režiséra Jara Vojteka. Zrnko soli si odniesol aj Rastislav Kupš za film *Biele slony*, ktorý súťažil v sekcii Pocity v kratasoch. Zvlášť ne uznanie získal *Rybár* režiséra Mareka Tomajku.

— bar —

Jánošík, Chaplín, Buster Keaton a Richter na koncerte v Slovenskom rozhlase

Projekt, ktorý sa rozhodla zrealizovať skladateľka Sisa Michalidesová, je spojením novej pôvodnej hudby v podaní symfonického orchestra a starých nemeckých filmov. Akcia s názvom Koncert nemeckých filmov sa uskutoční 23. novembra vo Veľkom koncertnom štúdiu Slovenského rozhlasu. Publikum si bude „môcť na veľkom plátne pozrieť neprekonečné kultové hity ako groteska *Cops* z roku 1922 v hlavnej úlohe s Busterom Keatonom, nemecký krátky experimentálny film *Vormittagsspuk*, ktorý v roku 1928 vytvoril nemecký výtvar-

ník priekopník abstraktnej animácie Hans Richter a patrí medzi prvé surrealistické filmy histórie, ale aj snímku Chaplín sa vracia z flámu ako i vybranú ucelenú časť z filmu *Jánošík* režiséra Siakaľa v hlavnej úlohe s Theodorom Pištěkom z roku 1921. Film bude premietnutý vďaka spolupráci so Slovenským filmovým ústavom pri príležitosti jeho 60. výročia,“ uvádzajú organizátori. Autorom sprievodnej hudby k Chaplinovmu filmu *Charlie sa vracia z flámu* je maďarský skladateľ a trubkár Kornél Fekete-Kovács, zvyšné tri audiovizuálne diela sprevádza autorská hudba Sisy Michalidesovej. Kovács a Michalidesová sa predstavia aj v úlohe sólistov, spolu s klaviristom Petrom Preložníkom a bubeníkom Mariánom Ševčíkom. Sprevádzať ich bude Symfonický orchester Slovenského rozhlasu s dirigentom Adriánom Kokošom.

— bar —

CINEDU ocenil Dancing Queen, Ťažkú voľbu aj Alfonsa Smoliara

Posledné dva septembrové týždne patrili v Kine Považan v Novom meste nad Váhom filmovému festivalu CINEDU. V priebehu prvého týždňa sa premietali filmy pre deti do 12 rokov v rámci sekcie CINEDU Kids, zatiaľ čo druhý týždeň boli na programe filmy CINEDU Teens určené kategóriám 13+. O cenách Najlepší film CINEDU Kids, ktorým sa stal *Dancing Queen* režisérky Aurory Gossé a Najlepší film CINEDU Teens *Ťažká voľba* (r. Jaak Kilmi), rozhodli vybrané trojčlenné poroty detí a tínedžerov z rôznych miest a obcí. Divácke ocenenia CINEDU Kids a CINEDU Teens, o ktorej rozhodli mladí diváci a diváčky, boli udelené filmu *Franzove príbehy* (r. Johannes Schmid) a nemeckému filmu *Alfons Smoliar: Konečne školský výlet!* (r. Mark Schlichter). Piaty ročník festivalu podľa organizačného tímu počtom 2423 diváčok a divákov prekonal návštevnosť z roku 2022.

— bar —

Tajomstvo úspechu je skryté v tom, že čosi v príbehu je univerzálne

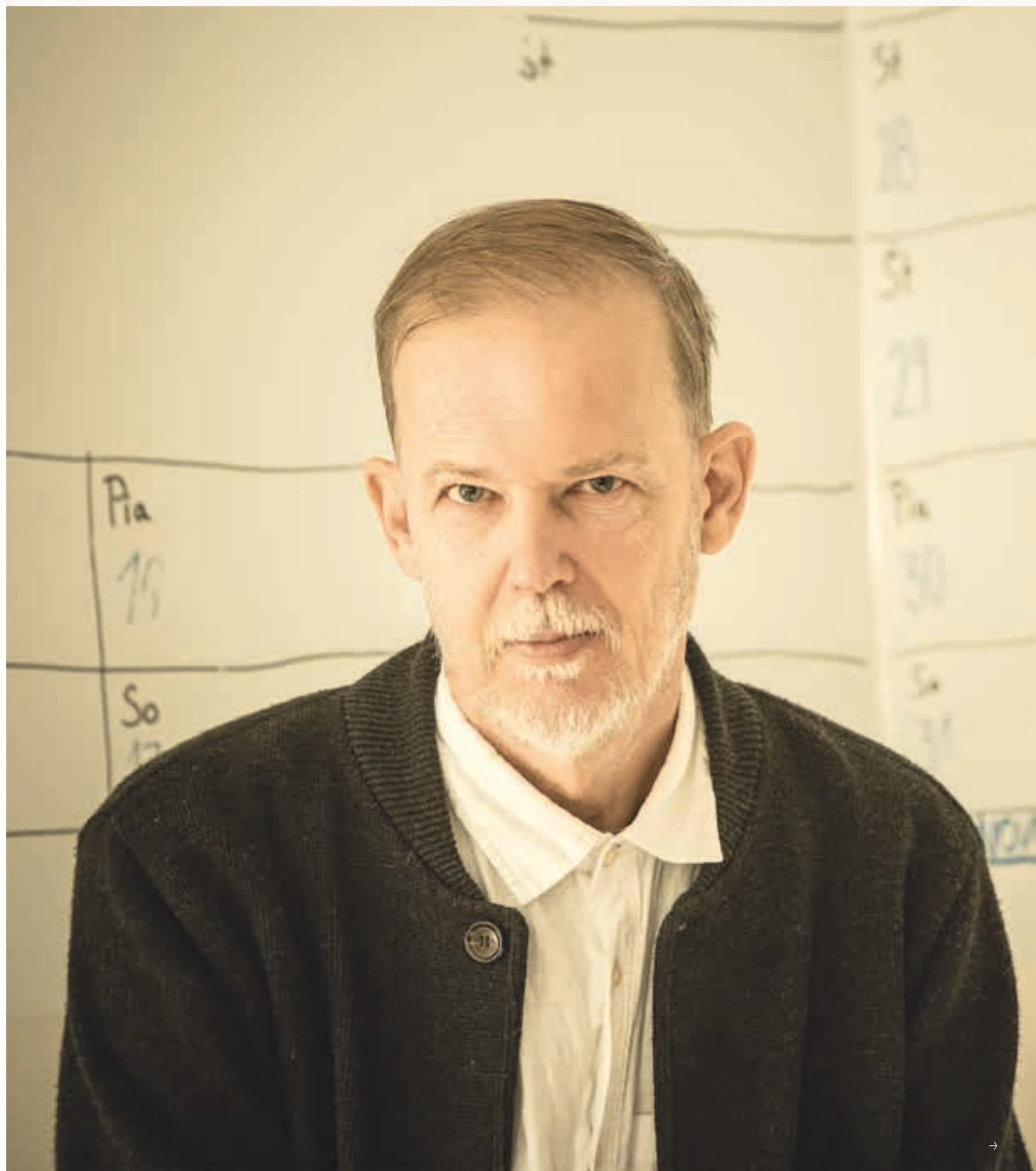
Spisovateľ, scenárista a producent Maroš Hečko má za sebou úspešné obdobie. Film Invalid mal vysokú návštevnosť, dokument Šťastný človek zaujal aj veľkú streamovaciu spoločnosť a aktuálne sa v kinách premieta snímka A máme, čo sme chceli. Ako koproducent si vyberá kvalitné tituly, na ktorých sa chce skutočne podieľať, nie do nich iba vložiť financie. O faktoroch ako divák, propagácia, kvalita príbehu a ďalších témach hovorí z pozície tvorca, ktorý si od začiatku stanovil isté priority a drží sa ich.

Máš za sebou nielen štúdium filmovej vedy, ale aj ekonomie, prácu vo veľkej reklamnej agentúre, potom aj vlastnej. Najmä túto prax v reklamnom priemysle od začiatku svojho pôsobenia ako producent veľmi dobre zúročuješ.

V tom prostredí som sa naučil, ako nastaviť kampaň, ako sa za produkt vedieť postaviť, ako prilákať ľudí. Naučil som sa robiť komunikačné stratégie, pretože som mal možnosť robiť s veľkými klientmi, domácimi aj zahraničnými, čiže som sa naučil čosi o tom, ako sa správa trh, aj o návykoch koncového užívateľa. Z toho čerpám a svoje vedomosti využívam naplno. Na každý film si robím kampaň sami. Uvedomil som si, že pozícia producenta je vlastne veľmi široká. Nekončí sa tým, že zoženiete peniaze. Ani tým, že vyrobíte film. Nekončí sa dokonca ani vtedy, keď sa s ním podarí dostať na dobrý festival. Film je váš, zaplatil ho štát, takže sa oň musíte starať ako o vlastné dieťa ešte x rokov po dokončení. Stále sú tu nejaké nové možnosti – v posledných rokoch napríklad VOD platformy, ktoré sledovanosťou predbiehajú televízie. Celé nastavenie priemyslu sa veľmi silno obohatilo o mnohé ďalšie príležitosti. Samozrejme, niektoré zanikajú, kiná sú oveľa slabšie ako to bolo v minulosti. Ale základ je v tom, že po kinodistribúcii má producent s filmom ešte stále šancu ďalej a ďalej pracovať. Napríklad na *Kandidáta* zareagovala jedna z najväčších nemeckých televíznych produkcií, ktorá ho chcela odkúpiť a jednala s nami o kúpe práv na knihu. To bolo aktuálne tri roky po premiére. To isté sa nám stalo v Srbsku na festivale v Belehrade, kam nás pozvali a kde za mnou prišli ľudia z chorvátskej produkcie, že sa u nich chystajú prezidentské voľby a že by vlastne podobný príbeh chceli natočiť aj oni. Už sa o tom filme hovorilo, ako veľmi silne ovplyvnil prezidentské voľby u nás. Vtedy vyhral Andrej Kiska, nezávislý kandidát,

čiže, presne ako v našom filme, odkiaľsi vyťahnutý človek, a veľmi sa to vzájomne podobalo, dokonca vzápätí režisér Jonáš Karásek pracoval na spotoch pre neho. Tie voľby sa naozaj vydarili v tom, že vyhrala demokracia. Vyhral zdravý rozum a náš film tomu trochu pomohol. Ďalší, ktorí to tu pochopili, začali robiť politické trilery. Tie majú na Slovensku dodnes silnú sledovanosť a vedia, ako dokázali predchádzajúce voľby, dosť výrazne ovplyvniť voľčov. Vzniká totiž spoločenská diskusia. A niečo sa aj stane. Nemusíme sa báť toho, že by film stratil na sile, ak je takto angažovaný, naopak. Myslím si, že audiovizia má obrovský dopad na ľudí, a je jedno, či to je krátky formát, veľký hraný film, alebo dokument. K týmto voľbám sme pripravili film *Šťastný človek*, ktorým sme chceli rozprúdiť diskusiu o LGBTI+ komunite. Myslím si, že sa to podarilo. S Petrom Veverkom máme ambíciu s niektorými témami rozprúdiť diskusiu, aby boli v popredí, aby neboli opomenuté, aby sa nezávážilo a nezneužívali sa na politické ciele, lebo napríklad téma LGBTI+ komunity v týchto voľbách bola hnusne, ale naozaj hnusne, zneužívaná. A tým, že na premiéru počas Cinematiku, na ktorom sme potom aj vyhrali, prišli aj pani prezidentka a pani ministerka kultúry, tým, že sme boli s filmom na áčkovom festivale v Toronte, podarilo sa mu získať pomerne slušný ohlas v médiách. S tým prišla aj diskusia.

Do filmu *Šťastný človek* vstúpila ako producent HBO. Téma je veľmi ľahko prenosná do zahraničia a Soni G. Lutherovej sa podarilo nájsť kľúč, ako ju spracovať inak. Ambíciou producenta je dostať film aj do zahraničia. Aj film *A máme, čo sme chceli*, ktorý teraz vstúpil do kín, vznikol v kanadskej koprodukcii. Hovorí o rozdelení Československa, o ktorom bežný divák v zahraničí veľa nevie.

„Pri akomkoľvek projekte môžeš doslova zhorieť. Sám vidím, ako ľahko sa ten obrovský mastodont môže v ktoromkoľvek bode vychýliť do niektorej strany, a potom ho nevieš zastaviť, už sa rúti do slepej uličky.“

— Pri projekte *A máme, čo sme chceli* som bol veľmi prekvapený z reakcií v zahraničí. Môj rozšírený námet sme dali preložiť a poslali ho niekoľkým producentom. Mali sme to šťastie, že Peter Veverka vybavil kanadskú koprodukciu, ktorá na moje veľké prekvapenie povedala, že sa toho rada ujme, a dostali to na pitching IFF Toronto, čo je festival veľkej päťky. Vôbec som nepočítal s tým, že tam namútíme vodu, ale opak bol pravdou. Prišli za nami Íri, Španieli, prišli ľudia, ktorí vyberajú filmy pre Benátky, prišli aj priamo z torontského festivalu a mali veľký záujem o film, keď bude hotový. Zaujímal ich preto, lebo frankofónny a anglosaský svet v Kanade je veľmi komplikovaná politická téma. To isté nám hovorili Španieli, tam to desaťročia iskrilo s Baskami a stále je to otvorené v Katalánsku; to isté nám hovorili Briti, ktorí rozprávali o problémoch s Írmi. Všetkých tá téma fascinovala, lebo vedeli, že Československo sa rozdelilo v pokoji, bez zbytočných priesťahov, alebo nedajbože vojenského konfliktu. Naozaj ich to fascinovalo a bol som milo prekvapený, že tá látka má medzinárodný presah.

Sú však aj filmy ako boli, povedzme, *Amnestie*, ktoré naozaj boli zaujímavejšie pre domáce publikum.

— To je lokálnejšia téma, áno.

Opakovane sa vraciaš do nedávnej histórie. Ako hľadáš témy, cez ktoré budeš hovoriť o jednotlivých obdobiach?

— Postúpili sme dosť dopredu. Myslím si, že s každým filmom sa veľa naučím. Zaujíma ma to vcelku. Kompletná výroba. Chcem o tom vedieť čo najviac. A naozaj sa zaujímam o to, ako diskutovať, ako prezentovať a narábať so štátnymi peniazmi, a učím to aj na škole. Na jednej strane prijímam dotácie, lebo bez dotácií sa film na Slovensku dá natočiť veľmi ťažko, je to pankáčina. Vyskúšal som si to x-krát pri krátkometrážnych filmoch. Prvé dve poviedky *Strachu* sme natočili každú za vlastných 3 000 eur, ale bolo to peklo, fakt to bolo peklo. Na druhej strane, keď si tým človek prejde, pochopí celý systém, začne si oveľa viac vážiť to, že môže dostať dotáciu z Audiovizuálneho fondu alebo z televízie. A s Petrom dávame strašný pozor, aby peniaze z fondov boli do posledného centa využité na výrobu a vložené do filmu. Na Akadémii umení mám predmet, ktorý sa volá Kreatívny producent. A vlastne toto sa študentom naozaj pokúšam vštepiť, že si treba nielen nájsť látku zaujímavú pre spoločnosť, ale prísť aj na to, ako s tou spoločnosťou potom ďalej komunikovať, lebo je veľmi dôležité, aby vzťahy filmového projektu a inštitúcie, ktorá peniaze dá, boli transparentné.

Stanovil si si sám pre seba na začiatku nejaké zásady?

— Áno a deje sa to doteraz. Vyvíja sa to v podmienkach, v ktorých pracuješ, ale tie základné pravidlá ako pristupovať k robote, tie nezmením, kým budem produkovať. Verím, že to bude dlho, pretože ma tá práca baví, aj keď niekedy sa ideš zadusiť, máš pocit, že už s tým musíš seknúť, máš toho plné zuby. Už som zažil takéto situácie, ale potom príde nová látka a mňa to tak chytí, že na to zabudnem.

Spomínal si Audiovizuálny fond. Ako vnímaš všetko, čo sa tam udialo?

— Vnímam to pozitívne. Veľa vecí sa vyčistilo. Opäť sa ukázalo, čo to je štátna, alebo teda príspevková inštitúcia, a že to nie je pre každého. Teraz nemyslím nikoho konkrétne, ale to, že štátom zriaďované inštitúcie typu RTVS, fondy a podobne, musia riadiť ľudí, ktorí vedia byť úradníci a zabudnúť, že toto sú moje peniaze, že rozdeľujem zo svojho. To je asi základ inštitúcií, ktoré podporujú audioviziu, že nesmie byť na týchto postoch človek, ktorý má pocit, že rozdeľuje svoje vlastné peniaze. Rovnako ako si myslím, že nesmie byť takýto človek na čele štátu. To je veľmi dôležité, preto treba týchto ľudí vyberať opatrne. Niekedy sa to nedá, príde málo prihlášok a nenájdeš ich. Nehodnotím to, nevidím do toho. Ale páčil sa mi prístup ministerky kultúry Silvie Hroncovej. Páčilo sa mi, ako to so svojou ekonomkou zvládla pragmaticky vyriešiť. Emócie tomu nepomáhajú. Jedno viem určite: výroba filmov je veľmi komplikovaný proces. Pri akomkoľvek projekte môžeš doslova zhorieť. Sám vidím, ako ľahko sa ten obrovský mastodont, pretože film je proste mamut, môže v ktoromkoľvek bode vychýliť do niektorej strany, a potom ho nevieš zastaviť, už sa rúti do slepej uličky, nemáš šancu nič urobiť, proste je tam veľa rôznych vplyvov. Napríklad, pri poslednom projekte v roku 2022 sme mali všetko prichystané na nakrúcanie dokumentu vo Francúzsku. Vycestovali sme a keď už bol celý štáb na polceste do Paríža, tak sme sa dozvedeli, že nám zomrel hlavný predstaviteľ. Našťastie sme vedeli z predchádzajúceho týždňa, že má covid, a tak sme pre istotu hľadali ďalšieho respondenta, ktorý by nám mohol namiesto neho rozprávať. Štyri dni, ktoré už boli pripravené, zaplatené, s francúzskou produkciou povybavované, sme dokázali plne využiť. To sa nie vždy podarí. Môžeš zhorieť ako fakla, lebo sa ti štáb vráti s prázdnyimi rukami. Stálo ťa to 30 000 eur, a kde ich teraz vytiahneš? Ako ich vrátiš? Z vlastného vrečka? Nie každý producent má šírku činnosti, že robí aj reklamy a komerciu, z ktorých to vie potom zaplátať. Niektorí producenti robia len artové filmy, a to je správne. Na tieto veci musí byť systém AVF pripravený, nie príliš benevolentne, ale ak máš argument, že ti zomrel hlavný predstaviteľ, asi by produkcia nemala vracat

peniaze. Je potrebné citlivé hodnotenie neobvyklých situácií, ktoré pri filme vzniknú, a tých je počas výroby naozaj dosť. Preto treba systém prerozdelenia peňazí stále vylepšovať, počúvať a reagovať na prostredie.

Ako podľa teba funguje podpora zo strany RTVS?

RTVS je kolos. V jej čele by mali byť ľudia pripravovaní dlhé roky na vedúce pozície. Teraz to tak je. Vincent Štofanič, programový riaditeľ televízie, je napríklad dlhé roky v úzkom manažmente. Inštitúciu pozná z rozličných pozícií. To je základný predpoklad na to, aby ju riadil zmysluplne. Mali by to byť ľudia, ktorí na to majú manažérsky a vedia obsiahnuť tak obrovskú masu kreativity a ľudských zdrojov. Vieme to obaja aj z našej skúsenosti z rozhlasu: koľko rozhlasových hier by vzniklo, keby sa napríklad Rádiu Devín navýšil rozpočet len o 100 000 eur! Bolo by úžasné, keby tie hry naozaj vznikali. Súčasnú slovenskú literatúru veľa ľudí nepozná. S takým rozpočtom by sa to zmenilo. Robili by sa čítania na pokračovanie, ako to robí Český rozhlas, alebo by vznikali dramatizácie. A zrazu by sme mali čisto slovenský obsah, ktorý môže

desať, vieš urobiť dva za rok, niekedy, ako tento rok, sa podaria tri. Na budúci rok máme znova dva filmy, už vlastne dokončené, a ďalšie tri vyvíjame. Stále hľadáme a nachádzame. Mám výhodu, že mám kontakt s mladými ľuďmi. U mňa sa nedá povedať, že by som bol nejakú úzko vymedzený. Je ale pravda, že sú to látky, ktoré ma odjakživa zaujímali. Rok 1968 ma vyslovene fascinuje a teraz dokonca pripravujeme film, ktorý sa celý odohráva v tomto roku. Volá sa *Made in ČSSR*. Ale snažíme sa ísť inými cestami, napríklad *A máme, čo sme chceli* nie je klasický film, ako by možno človek pri rozdelení Československa čakal – že budeme sledovať príbeh politických lídrov, ako sa stretáva Klaus pod stromom vo vile Tugendhat s Mečiarom a rozhodujú o tom, ako sa rozpadne krajina. Urobili sme komorný príbeh jednej česko-slovenskej rodiny, ktorá má svoje problémy, svoju nevypovedanú históriu. Zaujímajú ma problémy, ktoré, ak sa prenášajú do budúcnosti, ak sa k nim poriadne nevieme postaviť a nevieme ich vyriešiť, narobia veľkú zlobu. Čiže vždy sa snažíme podať látku zaujímavu, inak, ako by ľudia očakávali, ale zároveň s Petrom

„Mám rád také projekty, kde je to o partnerskom vzťahu, a nie že tam ‚nosíme tašky‘, ako sa hovorí o niektorých producentoch, ktorých nazývajú ‚poštármí‘. Do takých projektov s Petrom nejdeme.“

poslucháča vzdelávať. Môže ho priťahovať k slovenskej tvorbe ako takej. A ešte to aj pomáha predaju kníh, alebo to podporí nápad, aby z niektorých vznikli filmové diela, pretože sú úspešné na knižnom trhu. Tým máš dáždňík pekne rozprestretý a pokrýva veľkú plochu, nie pár jedincov. Ale na to by asi museli byť vizionári, a nie blondínka s dezinformačnými vedomosťami, ktorá v kultúre nikdy nepracovala a zaručene nepozná fungovanie a výsledky ani jedného fondu. Navyše, minister kultúry musí veľmi dobre vedieť plávať aj v tom politickom bahne, lebo je dôležité vedieť to obhájiť a nebyť vyhodенý hneď po ďalších voľbách. V tomto to vlastne všetci riaditelia majú ťažké. Namiesto toho, aby sa venovali práve rozvoju inštitúcie a jej obsahu, tak skôr bojujú, aby inštitúcia nestratila aj tých pár výhod, ktoré má, napríklad, aby nestratila koncesionárske poplatky, alebo, ak ich stratí, aby dostala dostatočné množstvo peňazí z rozpočtu. Neustály existenčný tlak vyčerpáva.

Čo všetko je pre teba dôležité, keď sa rozhoduješ vstúpiť do filmu ako producent alebo ako koproducent?

Keď s Petrom hľadáme novú látku, tak idem vo veľkej šírke. Pokojne naraz robíme dokument, aj hraný film s politickou témou. Nebije sa to vzájomne, ale, samozrejme, má to svoje limity. Tých projektov nevieš robiť

chceme, aby to bolo atraktívne, pretože to nerobíme pre seba. K tej látke treba pritiahnúť publikum.

Nedávno prišla z Prahy moja kamarátka, režisérka, ktorá skončila FAMU, a priniesla príbeh *Made in ČSSR*. Obidvoch nás to zasiahlo a povedali sme si, že toto ideme robiť. Dva pripravované filmy sme odsunuli. Keďže si obaja myslíme, že aj produkcia je slušne pripravená a zvládne napríklad nakrúcanie v Indii, kde sa odohrávajú dve tretiny filmu, potom niet o čom rozmýšľať. Najviac nás však presvedčí prezentácia režiséra alebo režisérky. Sadneme si, dlho a niekoľkokrát sa rozprávame o projekte a ak je nám sympatické, ako rozmýšľa a aký má prístup k práci, aké má nápady, toto všetko zohrá v rozhodovacom balíku veľmi silnú úlohu. Až potom prídu na rad peniaze. Urobíme si aproximatívny rozpočet a zisťujeme, či je vôbec domáce prostredie schopné nám na taký projekt vygenerovať podporu. Alebo či sme my schopní prezentáciou naozaj presvedčiť, že tie peniaze sú nevyhnutné v takejto výške, alebo ako v tomto prípade, už hľadáme zahraničných koproducentov. To isté sa týka akejkolvek látky, keď ju máme pod kontrolou v zmysle, že vieme, čo chceme povedať a je nám jasný postoj režiséra. Nechávame si vysvetliť a napísať veľmi podrobnú režijskú explikáciu, práve tá veľa napovie. Na základe toho vieme, o aký typ filmu by mohlo ísť. Ak

režisér súhlasí s nejakým doplnením, napríklad mu neprekáža rozšírenie o ďalší žáner, tým lepšie, lebo pribudnú nové možnosti. Napríklad už mesiace sa bavíme o novom projekte Sone G. Lutherovej. Je to náročný, medzinárodný projekt a na to, aby sme získali peniaze, musíme ponúknuť pozície, ktoré sú pre zahraničnú produkciu zaujímavé. To je naozaj veľká alchymia a hlavne čím viacej koproducentov, tým viac komplikácií. Robili sme *Slovo a Světýlka*, kde sme ako producenti aktívne pomáhali v kreatívnom procese. V koprodukcii s Karlou Stojákovou robíme 8-dielnu sériu o architektoch pre RTVS a teraz dokončujeme celovečerný dokument o československej architektúre rokov 1958 – 1989, ktorý si už vybral karlovarský festival na budúci rok. Hľadáš možnosti, kde môže byť tvoja pozícia, ako do projektu dostať čo najviac slovenského zastúpenia. Mám rád také projekty, kde je to o partnerskom vzťahu, a nie že tam „nosíme tašky“, ako sa hovorí o niektorých producentoch, ktorých nazývajú „poštármí“. Do takých projektov s Petrom nejdeme. Chceme aktívne pôsobiť, aby sme pre tie slovenské kreatívne a herecké pozície vydobyli čo najlepšie miesta a, samozrejme, aby sme v projektoch boli aktívnymi spoluhráčmi a nie tí, ktorí sa prizeraajú, ako film fičí do cieľa bez nášho pričinenia. To nás nebaví.

Je to tiež o načasovaní, lebo hovoríme o témach, ktoré sa vracajú do nedávnej minulosti. To je vždy otázka, kedy nastane ten správny čas otvárať tieto témy, či už je dostatočný odstup... Film sa vyrába niekoľko rokov, pri nakrúcaní to môže vyzeráť, že téma je aktuálna, ale ten film pôjde do kín povedzme aj o tri alebo päť rokov.

To sa môže veľmi ľahko stať. Tajomstvo úspechu je skryté v tom, že čosi v príbehu je univerzálne. Vo filme *A máme, čo sme chceli* je to vlastne obdobné, síce je to zafixované v jednej konkrétnej historickej situácii, ale niečo podobné by sa mohlo pokojne stať aj inokedy a v inom štáte. Čiže univerzálnosť, ktorá v danej látke vie osloviť človeka aj o desať rokov. Naozaj si myslím, že *Invalid* bude zaujímavý aj o veľa rokov, lebo sú tam nadčasové témy. A platí to aj pri *Zátopkovi*. Výkon, ktorý podal, ak je navyše obalený v modernej filmovej forme, čo sa Davidovi Ondříčkovi určite podarilo, osloví ľudí aj o 20 rokov. Výnimčnosť jedného bežca. Nadľudské úsilie a výkon hodný obdivu. Keď robíš niečo úplne konkrétne, povedzme k nejakým voľbám, ako sa o to snažia podaktorí producenti a všetko podriadia tomu, že to musí ísť von k tomu danému momentu, taký film môže o pár mesiacov stratiť na hodnote, na aktuálnosti, stratí veľmi veľa. Nie je ľahké tú univerzálnosť nájsť, aby nebola banálna a lacná, ale myslím si, že sa to viacerým darí. Darí sa to napríklad Tereze Nvotovej, Petrovi Kerekesovi, Ivanovi Ostrochovskému či Robovi Kirchhoffovi. Je ich viac. Takže asi najdôležitejšia vec pri výbere témy je, aby v nej bol istý univerzálny prvok, ktorý prežije.

Ak hovoríme o *Invalidovi*, sám si bol prekvapený, ako dlho sa udržal v kinách. Z odstupu už teraz asi vieš vyhodnotiť tento úspech.

Potvrdilo sa mi opäť to, čo robíme v podstate

pri každom filme –, že kampaň je nevyhnutnosť a veľká časť úspechu filmu. Nemyslím tým to, že máš bilbordami polepené celé Slovensko, toto s Petrom nerobíme, využívame ich úplne minimálne. Ale to, čo robíme pri každom projekte vo veľkom, sú podlinkové aktivity. Majú široký zásah. Vieme si vytypovať isté komunity, ktoré oslovíme a ktoré vieme, že filmu pomôžu. Vieme si povymýšľať bočné produkty. V podstate idú úplne samostatne a majú samostatnú kampaň. Je to aj iný divácky okruh, no tieto aktivity vedia diváka stiahnuť v konečnom dôsledku aj do kina. Pri *Kandidátovi*, *Amnestiách* aj pri *Invalidovi* bola bočným produktom kniha. Pri *Amnestiách* to bola kniha dokumentárneho charakteru s mnohými úžasnými vecami, ktoré pozháňal Fedor Blaščák, s mojou poviedkou na záver a s komiksom od Danglára. Predalo sa jej viac ako 4000 kusov. Danglárovi som vybavil aj výstavu v pražskej Lucerne, čiže sme distribúciu otvárali s pompou, film nám uviedol pán Ivan Havel, takže k 17. novembru sme spravili veľké množstvo takýchto bočných aktivít. Pri *Invalidovi* sme to zopakovali. Lebo viem, že je to nevyhnutné, aj to, že treba robiť kampaň od prvého dňa nakrúcania. Nie týždeň pred premiérou, to naozaj na Slovensku nefunguje a dám tisícku príkladov, ako to niektorí producenti zbabrali a pochovali svoj film práve tým, že nerobili kampaň od úplného začiatku. Je jedno, akým spôsobom, ale musí sa o tom rozprávať a téma musí byť vytiahnutá na verejnosť veľmi skoro. Teší ma, že sme si to znova vyskúšali pri *Invalidovi*, vyšla komiksová kniha. K tomuto filmu sme spravili všeličo, čo s filmom korelovalo a malo obrovský dopad aj na to, že ľudia prišli potom do kina. Keď máš len samotný produkt – film a prídeš do médií, tak s tebou spravia jeden rozhovor alebo napíšu jeden článok a je vybavené. Médiám musíš ponúknuť ďalšie a ďalšie veci. Vymysleli sme aj netradičný spôsob, ako urobiť záverečnú titulnú pesničku. Zobrali sme starú soc-popovú skladbu od Lehotského a urobili ju po rómsky. Peterajov text sme nechali preložiť a upraviť do rómciny a zrazu prišiel výbuch – starý známy hit z 80. rokov, ktorý sa dodnes hráva v rádiách, je zrazu v rómčine. A to sú tie aktivity, na ktoré nesmie producent zabúdať, je to nevyhnutnosť, inak film nepredáš. Nejaký čas som pôsobil aj na hudobnej scéne a hudba ma, samozrejme, stále baví. Tak som vymyslel, že na záver *Amnestií* urobíme so symfonickým orchestrom Krylovu pesničku, ktorú nádherne zaranžoval Nikolaj Nikitin. A skladba má zrazu státisíce pozretí, ľudia vidia zábery z filmu, lebo sú vo videoklipe, a už máš ďalšiu veľmi dobrú reklamnú cestu, ako osloviť diváka. Takých nápadov sa pri každej dobrej látke dajú vygenerovať desiatky. S Jonášom Karáskom to robíme spoločne a baví nás to. ◀

— text: Jakub Lenčoš / filmový publicista — foto: Punkchart films —

Držať sa plachých, striehnuť na svetlo

Vojna zmenila charkovskú stanicu metra na provizórnu spálňu. Pobyt v bezčasí robí neznesiteľné ako-tak znesiteľným. Zo sveta je podzemný kút, meria od turniketu po turniket. Síce v narušenom režime, no hry, smiech a dychtivosť objavovať u detí stále a akoby nezrušiteľne trvá. Pohľady dospelých ale predsa chvíľami napovedajú aj opak: zrušiť sa dá všetko. Domov, detstvo, život. Film Svetloplachosť sa týmto dusivým ryhám a odtlačkom nevyhýba, nemôže a nechce im ujsť, no obratom ich necháva za sebou, na periférii. Jeho prazmysel netkvie v obnažovaní rozporov či trhlin vo svete a ani vo vnímaní.

Niet žiadnych rozporov: z Ivana Ostrochovského a Pavla Pekarčíka sú povrazochodci. Splývajú s metrom, ukotvujú sa v ňom, vnímajú jeho ruchy a ticho, zmätený, po-zastavený pohyb. Observujú dianie, ukazujú ho, vytyčujú možné línie, smery a spojenia, aby následne s kamerou vystúpili na povraz – vkročili do krehkého naratívu –, aký pod sebou akosi automaticky cítia a (vždy znovu, živelné, po pamäti) nachádzajú. Pútajú ich pritom rôzne zákutia, zvieratá, mikrosccény a dialógy, no pomyselný, vracajúci sa povraz oživený medzi svetlom a plachosťou im spoľahlivo ukazuje trasu, zužuje a zostruje ich pozornosť. Nepripúšťajú si váhanie či dumanie, dýchajú v blízkosti ľudí, v blízkosti priepasti. Osvojujú si túžby plachých, vyhnanych.

Tušia, že plaché pohľady, a zároveň lačnosť po (do)videní na svetlo i samo podávanie svedectva o tom, je umožnené iba v neschopnosti pristúpiť k druhému s prázdnyimi rukami. Štruktúra je tak bytostne presiaknutá starostlivosťou Jungovej animy, konaním podľa Lévinasovho ducha či chcením vlúdne prebúdzat z hlbokých nočných mór na Loznicovej Zastávke (2000). Ostrochovský a Pekarčík okolitý priestor akoby odvždy opatrne ohmatávajú, to im však nestačí: komponujú príbeh, statickosť metra prekladajú pohybom v inom (hybridnom, resp. pseudofiktívnom) metre, snažia sa vštepiť popínavý, oslobodzujúci povraz do stĺpnutých tvári.

Svety sa zrkadlia, latentne sa prerývajú a vystružujú navzájom. Záleží na pokračovaní tých, ktorých kamera-oko zachytáva z odstupu, aj na tých, ktorých aktívne (s)prevádza. Svetloplachosť sa tak pomaly stáva filmom o viere v kroky, v bezpečný prechod, v možnosť pokračovať. Z tejto viery a presvedčenia plynie veľká časť jeho hutnosti a sily. Táto viera je jeho balančná tyč.

Film napriek pulzujúcej zraniteľnosti a sprítomňujúcim sa neistotám neprestáva uzliť a posilňovať práve to, čo nezrušiteľne trvá. Je v blízkosti detí, a čo je ešte dôležitejšie – a čo vyplýva i z výnimočnosti situácie, v akej režiséri nakrúcali – je deťom nablízku. Sám sa v istých okamihoch pokúša zastúpiť hľadisko fantómového dieťaťa. Načúva deťom, beží v ich stopách, sleduje vyčíňanie v tmavých, zamrznutých vagónoch. Prednostne sa zame-

riava na dve postavy: na Nikiho (chlapca Nikitu) a na dievča menom Vika (teda na Viktoriju).

Niki/ta sa snaží vzdorovať letargii. Lekárka mu na preventívnej prehliadke radí, aby zapisoval, čo vidí a počuje, tak píše. Zapisuje na schodoch, zapisuje slová staršej panej. A možno i to, že lesklé trúbky už neslúžia na oddeľovanie areálu, sú skôr miestom, kde je možné položiť vankúš. Že sa ocitol tam, kde nie sú posteľe, len tenké matrace, krabice, sirény. Alebo, že schody vedú do svetla, no svetlo do posteľe, ktorá horí. Vik/toriju spoznáva postupne, jej zajačie uši sú budíkom z nakláňania sa do mrákot. Robia si spoločnosť, neprestávajú sa dožadovať svetla. Jedným zo spôsobov, ako si ho dopriať, je prezeranie si svetla otláčeného do fotografií. Niki/ta si ich prezerá s mladšou sestrou Aňou cez stereoskopický prehliadač. Film ich napodobňuje, úsečne vymieňa obzor metra za úroveň sveta. Na sépiu napadnutých záberoch sú zničené budovy, dym, nemý pohľad zakliesnených, zdržanlivých.

Senzitívne obrazy cirkulujú v nuansách, v rozniacich sa zábleskoch a nepomenovateľných medzerách medzi strachom, smútkom, melanchóliou, opatrnosťou, plachosťou, zdržanlivosťou (...). Tie vystupujú vo viacerých nerozlučných, vzájomne kontaminovaných tieňoch a obrysoch. Delia sa a zdvojujú. Čosi z nich sa môže nepriamo napájať na metonymické fragmenty (blany fotografií), keď vyzýva na podržanie žiadze po takom súbehu a dotykoch, ktoré sa môžu odhaľovať len skrz (zvečnené) spomienky a sny, ako odložené z prítomného, oddelené z plynutia. Niečo ďalšie omína uväznené v pomlčke fotografíe. Tretie bolestivo dolieha na hocikoho v priestoroch metra, keď sa v ňom zo svetla samotného stáva olovená, neprekonateľná blana vylučujúca ľahký prechod z mesačného šera k nahým, prirodzeným lúčom.

Svetloplachosť je citlivou pamäťou, ťažobou ale číri, prelamuje aj vlastným vkladom. Istiac sa pružnosťou povrazu film neochovejne postupuje zasadený za ukrajinské svetlo. To a tváre a plaché bytosti sa vpisujú hlboko a ešte hlbšie. Agresia slepej hordy, žiadna bomba či uzurpátor s tým nič neurobí. ◀

Svetloplachosť (Slovensko/Česko/Ukrajina, 2023) RÉŽIA Ivan Ostrochovský, Pavol Pekarčík SCENÁR Marek Leščák, Ostrochovský & Pekarčík KAMERA Ostrochovský & Pekarčík ZVUK Jakub Jurásek, Dušan Kozák STRIH Ostrochovský & Pekarčík, Martin Piga HRAJÚ Nikita Tiščenko, Viktorija Mac, Jana Jevdokimova, Anna Tiščenko MINUTÁŽ 81 min.

HODNOTENIE ●●●½ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 26. 10. 2023

Tesne pred zamatovým rozvodom

Na vyrovnávanie sa s minulosťou a zároveň na mapovanie dejín každodennosti sa mainstreamová kinematografia ponúka väčmi než akékoľvek iné umelecké médium. Tragikomédia *A máme, čo sme chceli* debutujúceho Michala Kunesa Kováča je hrdou nasledovateľkou „pelíškovskej“ filmovej tradície. Tá stojí na nostalgii, no predovšetkým na chápatosti a empatii voči malým, slabým, hoci v princípe dobromyseľným postavám: ak nám nepripomenú nás samých, iste nám môžu evokovať aspoň našich susedov.

Zručne napísaný scenár Maroša Hečka, Tomáša Dušičku a Davida Cormicana prináša príbeh, ktorý sa odohráva na Silvestra v roku 1992 v štvorgeneračnej česko-slovenskej rodine Varchalovcov. V posledný deň existencie spoločnej republiky sa v Banskej Bystrici chystajú pokrstiť najmladší prírastok do rodiny, druhú dcérku hlboko veriacej dvojice Helenky a Petra. Do staromaterského domu pri tejto príležitosti prichádza aj Petrova sestra Božena s českým partnerom Oldom a dokonca i najmladší brat Michal so svojou náhodnou známosťou, pôvabnou Kanadankou Charlie. Nechýbajú rodičia troch súrodencov, Daniel a Viola, a ani Danielova matka, nekonvenčná matróna Amálka, a jej dlhoročný priateľ, gynekológ Karel, ktorý „porodil všetky deti v rodine“.

Pri kostole vládne ľahké napätie: čerstvo dvojnásobný otecko Peter na krst neprišiel. Nestíhal to. Podstatnejšie než rituál prijatia jeho dcéry do kresťanského spoločenstva preňho bolo to, že odhalil „tajomstvo“ života svojho vlastného otca. Od kamaráta, duchovného, totiž získal spis ŠtB, ktorý jasne dokladal, že tajná bezpečnosť otca viedla ako agenta. Peter, traumatizovaný tým, že otec ho ešte za predošlého režimu „vyhnal“ z domu, pretože sa stretával s predstaviteľmi podzemnej cirkvi, Daniela medzi štyrmi očami obviní, že zradil celú rodinu, keďže spolupracoval s režimom. Daniel vzápätí dostane infarkt.

Po dramatickom *entrée* sa postupne rozpletajú vzťahové línie v rodine a objasňujú sa motivácie jednotlivých postáv. Samozrejme, nič nie je celkom tak, ako sa to javí na prvý pohľad, veď žiadna kaša sa neje celkom vriaca, a aj rodina Varchalovcov – hoci nedokonalá – sa napokon, ako to už v našich končinách býva zvykom, ukáže pevnejšia a najmä nevinnejšia než tlak politickej moci a štátnej bezpečnosti. Temnejšie akordy do viac-menej

sladko-trpkkej komiky filmu vnáša paralelný príbeh mladého lekára, ktorý Daniela statočne ošetruje, hoci ten sa mu zdôverí, aký biľag v sebe nosí (teda, že podpísal spoluprácu s tajnými, hoci im donášal len nepoužiteľné taľafatky). Lekárov otec však spoluprácu nepodpísal a doslova obetoval vlastný život, len aby jeho syn mohol doštudovať medicínu a byť tiež lekárom. Danielov eštebácky spis Varchalovci nakoniec čítajú ako svojský rodinný denník – jediný, kto trvá na jeho spálení, je rodinný priateľ, pôrodník Karel. V závere sa, samozrejme, dozvieme prečo; bystrejšia časť publika sa to dovtípi aj skôr.

Viac ako mapovanie spoločensko-politického pozadia rozpadajúcej sa krajiny, viac ako premýšľanie nad koncom politického manželstva dvoch národov a ich príslušníkov rozosiatych po celej krajine, zaujímajú tvorcov vzťahy a malé rodinné dejiny na pozadí primárne normalizačnej minulosti. „Deväťdesiatková“ súčasnosť s jej politickými turbulenciami, nacionalizmom, rastúcou neznášanlivosťou, agresivitou, ale aj úzkosťou mnohých obyvateľov (najmä ak nemali to šťastie byť zo zmiešaných rodín) zo straty Prahy ako hlavného mesta spoločnej republiky, a čiastočne i zo straty kultúry, ktorá bola ich druhým domovom, tu vlastne vôbec nie je témou. Cez hrubé sklá okuliarov katolícky Helenky síce na sekundu preblyсне nenápadný nacionalistický náboj, no vo filme *A máme, čo sme chceli* evokujú obdobie deväťdesiatych rokov 20. storočia predovšetkým kostýmy, účesy či rámy okuliarov. Chýba tu ošumelosť, sivota, zaprášenosť post-socialistickej reality. Nechýbajú tu však city, clivota, ani ambivalentnosť ľudských rozhodnutí. *A máme, čo sme chceli* je skratka kultivovaná mainstreamovka: pobaví, dojme. Pohladká. ◀

— text: Mária Ferenčuhová —
— foto: B Production —

— text: Zuzana Mojžišová / spisovateľka
a vedúca Katedry filmových štúdií FTF VŠMU
— foto: Continental film —

Však fajn, ale...

Vždy je tak trochu kultúrnou udalosťou, keď v teritóriu strednej Európy vznikne vedecko-fantastický film, pretože je to zriedkavé. Prednostne tento žánrový priestor už tradične okupujú väčšie, a najmä bohatšie kinematografie. Ale ak sa pospájajú viaceré krajiny – napríklad Česko, Slovensko, Poľsko, Srbsko – ako v prípade filmu *Bod obnovy* režiséra Roberta Hloza, dá sa aj tu u nás nakrútiť z istého uhla pohľadu slušné sci-fičko.

Nachádzame sa v roku 2041, civilizácia dospela do bodu, keď je schopná každému človeku garantovať právo na prirodzené prežitie celej dĺžky života. Ak teda niekto umrie rukou vraha, atentátnika, nepozorného vodiča či pilota..., má právo na oživenie zo svojej tzv. digitálnej zálohy, ktorú si však musí kontinuálne obnovovať. Ibaže nie všetci na slovo poslúchajú. Vyšetrovatelka Em, silno poznačená osobnou minulosťou, je tak trochu rebelka, nevoňajú jej všetky oficiálne pravidlá policajného postupu, najmä ak ju zdržujú pri pátraní po páchatelovi. Keď jej na stole pristane povinnosť vyriešiť dvojnásobnú vraždu, pustí sa s vervou do práce netušiac, ako sa všetko už onedlho skomplikuje a vtiahne ju to do nebezpečných vôd. Stopy vedú k ilegálnej organizácii, vynára sa tajomný Viktor, čoraz zvláštnejší riaditeľ veľkej firmy – suverén Rohan a jeho, ako inak, pôvabná asistentka, agent z ďalšej bezpečnostnej služby Mansfeld, doktor Kurlstat s manželkou... Kto z nich Em pomáha a kto jej naopak kladie brvná pod nohy, to nie je vždy jasné. Sama si musí poradiť, rozplietť nitky zamotaného prípadu. Nakoniec sa jej ešte aj na ten... nemôžem dopovedať, nepatrí sa v recenzii priveľa prezrádzať, ale priznávam, že záver filmu ma vôbec nepotešil. Na rozdiel od krátkej epizódy v bare s komunikačne veľmi zdatným svetielkujúcim chrupom, kiežby vo filme bolo viac takých osviežujúcich nápadov či alúzií.

Ak sa do diela vloží prvok možnosti oživovať mŕtve postavy, býva to problém, lebo sa tým výrazne narúša prirodzený, empiriou ovplyvnený sled udalostí, publikum sa nemôže spoľahnúť na to, že postava prebodnutá vidlami či prevrtaná guľkou už viac do deja nezasiahne, a je vtedy akoby väčmi vystavené ľubovôli filmového

tímu. V takej situácii treba scenáristické, režijné a dramaturgické opraty držať pevne v rukách. To sa však, zdá sa mi, novému českému sci-fi *Bod obnovy* nepodarilo. Príbehový aspekt súvisiaci so schopnosťou technologicky vyspelej spoločnosti nechať vstať z fatálnej kaluže krvi či z hrobu kohokoľvek, kedykoľvek film nadužíval aj zneužíval.

To povestné Čechovovo pravidlo o puške, ktorá, ak visí na stene divadelnej dekorácie, musí v niektorom následnom dejstve aj vystreliť, je v snímke *Bod obnovy* dodržiavané až s otravnou stopercentnosťou. Priveľa poučenej profesionality je jednoducho niekedy na škodu veci. Odporúčanie iného slávneho muža, Alfreda Hitchcocka, ktorý prízvukoval, že keď už kliše, tak radšej z neho vyjst', než k nemu dospieť, zas tvorcovia *Bodu obnovy* hodili za hlavu. Trochu pritvrdím: Scénosled a zápletky tohto filmu akoby vygenerovala umelá inteligencia vopred nadžganá mnohými inými science-fiction filmovými príbehmi.

Niekomu trčí slama z topánok, z niektorých filmov kričí úporná snaha byť svetovými. Vypudia zo seba akýkoľvek náznak provenienčného ukotvenia, hlbších a menlivých emocionálnych popudov, zložitejšie a menej konvenčné zápletky, hravosť, sústredia sa na formálne zvládnutie kreovania futuristického sveta... a ochladnú. Vedecká fantastika znáša takéto ochladenie dobre, ale predsa. Pre nás, ktorí vyslovene nepatríme do fanklubu žánru, ale veru ani k jeho odporcom, je tej zimy, sterilnosti priveľa. *Bod obnovy* viac-menej funguje, pohráva sa s odvolávkami na iné diela žánru, však fajn, ale... ◀

Bod obnovy (Česko/Slovensko/Poľsko/Srbsko, 2023) RÉŽIA Robert Hloz SCENÁR Tomislav Čečka, R. Hloz, Zdeněk Jecelín
KAMERA Filip Marek HUDBA Jan Šlěška HRAJÚ Andrea Mohylová, Matěj Hádek, Václav Neužil ml., Milan Ondřík, Karel Dobrý,
Agáta Kryštůfková, Katarzyna Zawadzka MINUTÁŽ 118 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 21. 9. 2023

A máme, čo sme chceli (Slovensko/Kanada, 2023) RÉŽIA Michal Kunes Kováč SCENÁR Maroš Hečko, Tomáš Dušička,
David Cormican KAMERA David Hofmann HUDBA Stephanie Copeland STRIH Matej Beneš HRAJÚ Eva Holubová, Vladimír Hajdu,
Bolek Polívka, Anna Šišková, Judit Pecháček MINUTÁŽ 110 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 19. 10. 2023

Ako vidí Andyho Warhola slovenský filmár

Andy Warhol nie je Slováč. Je Američan s rusínskymi koreňmi, odznie hneď v úvode celovečerného dokumentu Andy Warhol – americký sen, pod ktorý sa podpísal režisér Lubomír Ján Slivka.

„Nie je dôležité byť slávnym. Keby som nebol slávny, nezastreli by ma za to, že som Andy Warhol.“ Po tom, čo naňho v slávnej Factory 3. júna 1968 vystrelila Valerie Salinas, sa ocitol na prahu klinickej smrti. Lekári, až keď sa dozvedeli, kto je ich pacient, vynasnažili sa ho vrátiť do života. Jazvy, pripomínajúce veľkú mapu, zdobili jeho telo až do konca. Kým sa dostaneme k udalosti, ktorá vo Warholovom živote zohrala významnú úlohu, prejdú skoro dve hodiny.

Režisér netají, že sa k téme, ktorá najmä po smrti kráľa pop-artu vyprovokovala nemalo britských a amerických filmárov, dostal náhodou. Pri nakrúcaní televízneho dokumentu *Zlatí chlapi* (2020) v Chicagu navštívil v deň voľna výstavu Andyho Warhola. A rozhodol sa pátrať po koreňoch slávneho umelca. Film preto nezačína v Pittsburghu, kde sa v auguste 1928 Andy narodil, ale v Mikovej, odkiaľ pochádzali jeho rusínski rodičia. Otec Ondrej emigroval ešte pred vojnou z Rakúsko-Uhorska, matka Júlia za ním mohla až po jej skončení už z Československa. Sleduje osudy mladej rodiny emigrantov, ktorej hlava pracuje v miestnych železiarňach a robí všetko pre to, aby jeho traja synovia mohli študovať. Podarí sa to len najmladšiemu, chorľavému Andymu. Minulosť rodiny oživa najmä v spomienkach ilustrátora, spisovateľa a Andyho synovca Jamesa Warholu.

„Zabudla som vám povedať, že Andy nebude hovoriť. Nie je zvyknutý hovoriť na verejnosti,“ oznámi herečka a modelka Eddie Sedgwick zaskočenému televíznemu moderátorovi, ktorý v štúdiu víta dvojicu považovanú v polovici 60. rokov za lídrov newyorskej umeleckej scény. Aj keď plné zaujímavých informácií a perličiek, predsa je len dôkladné stopovanie Warholových krokov od narodenia a štúdiá cez komerciu v reklame až k umeleckej tvorbe pomalé. Osviežujú to umelcové diela, archívne fotografie i televízne záznamy – z Andyho prvej výstavy v Los Angeles, zo slávnej Factory, aj stretnutí s hviezdami hudobného, literárneho či filmového sveta. Zo svojho štúdiá vytvoril scénu, kde ľudia mohli byť tým, čím chceli byť. On sám nebol

len výtvarníkom, ale aj fotografom, filmárom a dokonca aj hudobným producentom. „Jeho filmy nikdy nezarobili peniaze, nemal snahu dobyť Hollywood,“ pridáva spisovateľ a publicista Steven Watson. Jeho výpovede ponúkajú zavesť pohľad na dianie v Silver Factory napumpovanej amfetamínmi aj na samotného umelca a jeho dielo.

Z výpovedí ľudí, ktorí Warhola poznali či skúmali jeho tvorbu, skladá režisér plastický obraz utiahnutého introverta, ktorý pozorne sledoval dianie okolo seba a dokázal inšpirovať ľudí vo svojom okolí. Muža, ktorý žil dva životy, jeden vo svojej Factory, druhý s mamou, ktorá sa o najmladšieho syna starala až do smrti a o dianie v jeho ateliéri nemala ani potuchy. Geniálneho umelca, ktorý sa už počas štúdií naučil, že umenie dokáže hovoriť za neho. Výtvarníka, ktorý mal rád kontrasty a dokázal ich spájať. Maloval napríklad lebkky, ktorých tieň vytváral obraz novorodenca – koniec a začiatok. Obraz človeka, ktorý sa po tragickej skúsenosti s atentátničkou stal nedôverčivým. Zatvoril dvere svojho štúdiá, ktoré prestalo byť miestom neviazanej bohémskej zábavy a premenilo sa na exkluzívny módný priestor a pracovné prostredie zamerané na biznis. Darilo sa. Vo februári 1982 šiel na operáciu žľazníka, o takej „banalite“ nikomu nepovedal. Zomrel. Na jeho hrobe v Pittsburghu svietia obyčajné plechovky Campellových polievok.

Hoci v úvode dokumentu odznie, že Andy Warhol nie je Slováč, Lubomír Ján Slivka sa predsa len snažil objaviť jeho korene na území dnešného Slovenska. Júlia Warholová sa so synmi rozprávala po rusínsky, spievala im rusínske pesničky. Andy bol hlboko veriaci, výzdoba gréckokatolíckeho kostola, do ktorého chodil každú nedeľu, iste ovplyvnila jeho obrazotvornosť. Z konfrontácie života príbuzných jeho rodičov, ktorí dodnes v Mikovej žijú, so životom Warholovcov v Spojených štátoch, ale vychádza jedno: keby neboli Ondrej a Júlia emigrovali, nebol by Andy Warhol ikonou umeleckého sveta. Legendou, ktorej sláva netrvala len povestných pätnásť minút. ◀

Andy Warhol – americký sen (Slovensko/Česko, 2023) RÉŽIA Lubomír Ján Slivka SCENÁR Petra Babic Slivková

KAMERA Juraj Galvánec, Martin Straka STRIH Petra Babic Slivková, Nina Grečková, Oliver Greško

MINUTÁŽ 90 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 14. 9. 2023

— text: Jena Opoldusová / publicistka
— foto: ATTACK FILM —

recenzia

Úsvit!

— text: Barbora Gvozdjaková / filmová publicistka —

Česko-slovenský *Úsvit* patrí k divácky obľúbeným „kostýmkom“. Dej sa odohráva v mestečku Svit v roku 1937. Lekárka Helena prichádza s manželom do miestnej továrne s jasnou úlohou. Aj pod Tatrami treba rozbehnúť úspešnú výrobu, akú vybudoval Baťa v Zlíne. Chce fabriku posunúť do modernejšej doby.

Mladučká Helena je moderná žena s veľkou dávkou empatie, ale aj uštipačného humoru. Manžela miluje. No napredovanie k „svetlejšiemu zajtrajškom“ zásadne ovplyvní nález na pozemku továrne – mŕtvolka dieťaťa. Udalosť taja, novorodenec má totiž mužské aj ženské pohlavné orgány. Riaditeľ si myslí, že ide o sabotáž komunistov, domáci žandári zas prípad nevedia dostatočne rýchlo vyriešiť. Iba tehotná Helena chce naozaj zistiť, čo sa stalo. A práve tu sa film mení na kriminálno-detektívnu žánrovku.

Snímke sa darí v istom zmysle reflektovať aj nastavenie dnešnej spoločnosti. Výroky z 30. rokov minulého

— foto: Bontonfilm —

storočia až mrazivo pripomínajú tie súčasné. Filmu však v niektorých momentoch možno vyčítať prílišnú edukatívnosť, zjednodušovanie či schematické správanie konkrétnych postáv. Dôležitý je však presah do súčasnosti.

Snímka je nasnímaná atraktívne (kamera Martin Douba). Pôsobilé kostýmy a scenérie Vysokých Tatier a kubistickej vily v Lysej nad Labem *Úsvitu* svedčia a podčiarkujú prvorepublikovú atmosféru. V hlavnej úlohe exceluje Eliška Křenková. Dvadsaťdeväťročnému režisérovi Matějovi Chlupáčkovi sa napriek tematickej košatosti podaril netypický, historický žánrový film s premyslenou estetikou. ◀

Úsvit (Česko/Slovensko, 2023) RÉŽIA Matěj Chlupáček SCENÁR Miro Šifra KAMERA Martin Douba HUDBA Simon Goff STRIH Pavel Hrdlička HRAJÚ Eliška Křenková, Miloslav König, Milan Ondřík, Richard Langdon, Martha Isoová, Luboš Veselý, MINUTÁŽ 117 min. HODNOTENIE ●●● ¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 5. 10. 2023

Odkiaľ kam?

— text: Zuzana Mojžišová / spisovateľka, vedúca Katedry filmových štúdií FTF VŠMU —

Majoritne česká kinematografia je v tomto roku žánrovo naozaj pestrá. Za posledný týždeň som videla tri snímky, každú z celkom iného súdka. Sci-fi *Bod obnovy*, historickú tak trochu detektívku *Úsvit* a napokon akoby postapokalyptické road-movie *Citlivý človek*.

Tá posledná je adaptáciou rovnomeného románu populárneho českého literáta Jáchyma Topola v réžii Tomáša Kleina. Neveľmi úspešný pouličný artista Mour s partnerkou a dvoma synmi – jedným na prahu puberty, jedným maličkým v perinke – sa po mnohoročných potulkách vracia do rodného Česka. Pravdepodobne si comeback predstavoval inakšie. Nenachádza pokojnú zem, ako si ju uchoval v spomienkach a na ktorú, zidealizovanú, sa teší, ale zdevastované územia plné apatických ľudí, sužované bojmi miestnych gangov. Incident z úvodu donúti mužskú časť rodiny vydať sa na cestu, utekať, ocitať sa na rôznych miestach, v rozličných situáciách, stretať stále nové tváre – priateľské aj nenávisťné.

Road-movies majú prinajmenšom jedno úskalie. Lahko sa im môže stať, že budú len súborom náhodných obrazov, s postavami ako bárky uprostred mora, bez toho,

— foto: CinemArt SK —

aby sa dostali hlbšie, aby boli z pohľadu hlavných hrdinov inicializačným putovaním, ktoré im (prípadne nám) otvorí oči, zocelí ich, dovoľí im (prípadne nám) pochopiť niečo dovtedy nezrozumiteľné. Obávam sa, že *Citlivý človek* sa do tejto pasce chytil aj s chlpmi, i keď sa nám snaží nahovoriť opak. Škoda.

Jeho výtvarná, dekoračná, kostýmová stránka či lokácie však ostanú v diváckej pamäti, hoci nejde o prvý film s takouto či podobnou obrazovou štylizáciou. Zemité farby, veľa nočných scén (a tým aj veľa všelijakých svetielok), čudné miesta, cirkusantské či fantasy outfity sú podmanivé. ◀

Citlivý človek (*Citlivý človek*, Česko/Slovensko, 2023) RÉŽIA Tomáš Klein SCENÁR T. Klein, Lucie Vaňková, Kateřina Trauburová KAMERA Dušan Husár HUDBA Pjoni STRIH Vadim Usoltsev HRAJÚ David Prachař, Jaroslav Cuhra, Tatiana Dyková, Jiří Lábus, Milan Mikulčík, Jiří Schmitzer, Vladimír Javorský, Ján Jackuliak, Alexandra Borbély MINUTÁŽ 96 min. HODNOTENIE ●●● ¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 12. 10. 2023

Na zelenej hranici svieti červená

Optimizmus. Na prvý pohľad si možno len ťažko predstaviť, že nový film Agnieszky Holland – zemitú a surovú drámu odetú do čiernobielej – bude sprevádzať práve takýto odkaz. Viac ako ťaživými témami presýtenou filmografiou u nás dobre známej režisérky, to však môže byť skôr udalosťami posledných rokov. Holland sa totiž tentokrát rozhodla aktuálne spoločenské problémy zobrazit' explicitne, a nie skrz páľčivé kauzy minulosti, ako to u nej býva zvykom.

Hranica nám nepredostiera len osudy mnohých utečencov, aj naďalej padajúcich za obeť Lukašenkovým ľstivým sľubom o akomsi otvorenom priechode medzi „európskym“ Poľskom a „východným“ Bieloruskom. Ide o mozaiku, kde sa prepletajú príbehy mnohých ľudí, ktorým záleží na udržaní si vlastných hodnôt, nech už sú akékoľvek.

Agnieszka Holland rozširuje spektrum príkladov ľudských motivácií a morálky, ako sa len dá, čo vytvára istú ambivalentnosť či kompromis. Publikum sa napriek dlhšej minúťáži nedozvedá o pozadí postáv takmer nič. Komunikácia sýrskych utečencov so súrodencom žijúcim vo Švédsku, či informácia o tom, že pohraničnej dobrovoľníčke blízky zomrel na COVID, pôsobia synekdochickým a „à propos“ dojmom, zatiaľ čo rozprávanie sa pevne sústreďuje na udalosť odohrávajúce sa priamo pred kamerou. Film sa tým snaží posunúť svoju formu k reportáži, vynecháva však všeobecné informácie, ktoré nám opakovane podávajú spravodajské médiá. Voči tomuto sa *Hranica* vyhraňuje formálnymi prostriedkami – čiernobielym filtrom a členením mozaiky do kapitol, čím získava viac dystopické, než realistické vyznenie. Nejde o intímnu sondu, no ani o všeobecne aplikovateľný pohľad na krízami sužovanú spoločnosť, a to film v konečnom dôsledku vedie k celkovo ťažko uchopiteľnej naratívnej forme. Výsledkom je skôr zbierka silných momentov a povrchné porovnávanie figúrok na šachovnici, než koherentná spleť osudov.

Spomínané momenty sú skutočnou dominantou *Hranice* a ťažia najmä z citelného prepojenia tvorcov s pro-

stredím, kde sa príbehy odohrávajú. Holland sa nebojí byť kritická, no nie je ani zhovievavá voči charakterom poľského ľudu a bieloruských pohraničníkov. V konfrontácii s tretou stranou v podobe zahraničných emigrantov tak vytvára atmosféru paranoje a beznádeje. Prostredníctvom nej publiku predkladá otázky – napríklad o tom, či by v tom lese náhodou radšej nenatrafilo na medveďa, ako na toho (ne)správneho pohraničníka. Nie všetky výrazné uzly na naratívnej niti sú však rovnako účinné. Niektoré z nich pôsobia kvôli nevelkej hĺbke jednotlivých liniek ako zrkadlo čiernobieleho filtra, teda ako tendenčné a jednoliato predstavovanie morálne zafarbených konaní, čo v konečnom dôsledku do istej miery kazí dojem z inak myšlienkovito podnetných provokatívnych vyústení.

Vzhľadom na špecifickú vnútorropolitickú situáciu v Poľsku si po domácej premiére film aj režisérka „vyslúžili“ adjektíva ako „anti-poľský“ či dokonca „propagandistický“; a to od nikoho iného, ako od Poliakov a poľskej vlády. Treba však povedať, že občas až prílišná tendenčnosť Hollandovej rozprávania v žiadnom prípade nepripomína antinacionalistické naladenie či iné politicky zaujaté prejavy. Mediálny lynč je ale dôkazom toho, že filmy ako *Hranica*, hoci nedokonalé, nadobúdajú svojou výpovednou hodnotou nezanedbateľný význam v komunikácii o problémoch súčasnej spoločnosti. Tvorcovia filmu stúpili na otlak mentality jedného či viacerých regiónov a azda tým podnietili diskusiu o ich podstate a vďaka výrazne optimistickému záveru predstavili aj domnienku, že nakoniec predsa len zvíťazí ľudskosť. ◀

Hranica (Zielona granica, Poľsko/Česko/Francúzsko/Belgicko, 2023) RÉŽIA Agnieszka Holland SCENÁR Maciej Pisuk, Gabriela Łazarkiewicz-Sieczko, A. Holland KAMERA Tomasz Naumiuk HUDBA Frédéric Vercheval HRAJÚ Jalal Altawil, Maja Ostaszewska, Behi Djanati Atai MINUTÁŽ 147 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 19. 10. 2023

— text: Matej Ambroš / poslucháč
Katedry filmových štúdií
— foto: Magic Box —

— text: Jaroslava Jelchová
— foto: Film Europe —

Keď „ticho = smrť“

Dokumentárny film americkej režisérky Laury Poitras *Všetka tá krása a zabíjanie* je príbehom osobnej aj kolektívnej motivácie – postaviť sa a byť hlasom tých, ktorí svoj hlas stratili alebo ho majú príliš slabý na to, aby ich bolo počuť.

Hlavnou hrdinkou je umelkyňa a aktivistka Nan Golding. Film ju predstaví vo dvoch líniách, ktoré zaujímavo prepletajú jej minulosť so súčasnosťou, rovnako ako osobnú rovinu s rovinou politickou. Takmer sedemdesiatročná umelkyňa ako vedúca osobnosť skupiny P.A.I.N., organizuje protesty proti vlastníkom farmaceutickej spoločnosti, rodine Sachlerovcov. Jej cieľom je, aby rodina prijala zodpovednosť za svoje bezohľadné správanie, spojené s americkou opioidovou krízou, a taktiež za zmarené ľudské životy. Keďže meno rodiny dlhodobo figuruje medzi štedrými podporovateľmi umenia, vrátane najznámejších inštitúcií ako Metropolitné múzeum umenia, Guggenheimovo múzeum, Louvre či Tate, väčšina protestných akcií sa odohráva práve na týchto miestach a má podobu umeleckej performancie alebo happeningu. Vzduchom lietajú krvavé peniaze a krabice od liekov vyplňajú priestor medzi telami aktivistov, ktoré vyzerajú ako mŕtve.

Aktivity skupiny P.A.I.N. sú inšpirované hnutím Act Up, ktoré vzniklo v 80. rokoch na podporu boja proti epidémii AIDS s heslom „ticho = smrť“. Toto ticho veľmi dobre pozná aj Nan Golding. Prvý raz sa s ním stretla po samovražde svojej sestry Barbary a potom keď preventívne skončila v pestúnskej starostlivosti, kde na nejaký čas prestala rozprávať. Jej autentický hlas jej dala až fotografia, čím jej zachránila život. Neskôr, keď objavila nový domov v komunite drag queens, prostitútok, undergroundových umelcov, umelkyní a rôznych vydedencov, ktorých začala fotografovať, stala sa aj ich hlasom. Väčšina z týchto ľudí, vrátane jej najbližších priateľov, podľahla chorobe AIDS.

A teraz je tu rodina Sachlerovcov a jej obeť. Vo filme sa prvý raz stretávajú na pojednávaní prostredníctvom online prenosu. Toto už nie je happening, ale konfrontácia so živými ľuďmi, z ktorej miestami mrazí. Ide o najsilnejšie zábery filmu. Podobne ako zábery, ktoré Nan Golding natočila so svojimi rodičmi. So smrťou svojej sestry ich nekonfrontuje priamo, rovnako ako ich priamo neviní, potrebuje len pretrhnúť bludný kruh prenášania traumy z generácie na generáciu a začať chce od seba.

V 80. rokoch sa Nan Golding preslávila tzv. fotografickými slideshows. Koncipovala ich na rôzne témy, variovala podľa nálady a nikdy nebolo možné vidieť tú istú show dvakrát. Takto zoradené fotografie pôsobili veľmi kinematograficky, s čím pracuje aj film Laury Poitras. Ako portrét umelkyne dáva do kontextu život a dielo Nan Golding, na druhej strane ponúka priestor na jej autoterapeutickú výpoveď. Dlhé rozhovory, ktoré režisérka s protagonistkou viedli niekoľko mesiacov, odhalili aj tie najskrytejšie tajomstvá. Rodinná tragédia, trauma a ticho, ktoré ju znásobilo, sú kľúčmi k pochopeniu života a tvorby Nan Golding. Z rebélie sestry Barbary, ktorú zabil konformizmus, sa zrodila jej vlastná rebélie. Priviedla ju k príbehom, ktoré sa nerozprávajú ľahko, ale je dôležité ich počúvať, lebo sú liečivé. Dnes ich veľmi potrebujeme. Rovnako ako potrebujeme nebyť ticho, keď sa dejú nepravosti, ktoré ubližujú. A ktoré zabíjajú! Ako nenávisť pred podnikom Tepláreň na Zámockej ulici v Bratislave. Naša dlhodobá lahostajnosť totiž spôsobuje, že postupne zomiera aj niečo v nás. ◀

Všetka tá krása a zabíjanie (All the Beauty and the Bloodshed, USA, 2022) RÉŽIA Laura Poitras SCENÁR Nan Goldin
KAMERA Clare Carter STRIH Joe Biní, Amy Foote, Brian A. Kates ZVUK Chris Foster HUDBA Soundwalk Collective
ÚČINKUJÚ Nan Goldin, David Velasco, Megan Kapler, Marina Berio, Noemi Bonazzi, Patrick Radden Keefe
MINUTÁŽ 122 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 2. 1. 2023

— text: Barbora Gvozdjaková / filmová publicistka
— foto: Filmtopia —

Keď sa pretnú cesty našich životov

Romantická dráma sa v istom zmysle zdá byť už vyčerpaným konceptom, hoci niektorým sa to, z pohľadu originality témy, v ostatných rokoch podarilo prekročiť. Filmy ako *Nit' z prízrakov* (2019, r. P. T. Anderson) či *O tele a duši* (2017, r. I. Enyedi) vniesli do žánru love story novú, neokukanú perspektívu aj uveriteľné postavy. Ku konvenciám formálnej štruktúry sa odvážne postavili mimo iných už režiséri François Ozon s filmom *5x2* (2004) či Richard Linklater v takzvanej „*The Before Trilogy*“ (1995, 2004, 2013). Ako sa s konvenciami vysporiadali *Minulé životy*?

V romantickej dráme sledujeme príbeh chlapca (Hae Sung) a dievčaťa (Na), ktorí sú dobrými kamarátmi. V kútiku duše dúfajú (Hae o trochu viac), že keď vyrastú, ich priateľstvo prerastie do niečoho väčšieho. Všetko sa však zmení, keď sa Naina rodina rozhodne zo Soulu emigrovať do kanadského Toronta. Na si vtedy pre anglofónny svet zvolí nové meno – Nora.

Životy oboch mladých ľudí napredujú každý iným smerom. Komunikujú cez Facebook, čím sa cez výstižne napísané repliky dozvedáme, aké zmeny sa v ich životoch udiali. Študent Hae Sung, budúci inžinier, si odkrúca povinnú vojenskú službu v Južnej Kórei, zatiaľ čo Nora sa utiahne do spisovateľského ústrania. A o dve desaťročia neskôr sa na jeden osudový týždeň opäť stretnú v New Yorku.

Réžie a scenára sa ujala mladá 33-ročná americko-kórejská dramatička Celine Song, ktorá pred týmto celovečerným debutom napísala dve divadelné hry a ako scenáristka participovala na úspešnom seriáli *Koleso času* (2021). Film je čiastočne autobiografický. Rovnako ako hlavná postava aj samotná režisérka emigrovala na západ s túžbou písať. „Písanie je objektivizujúci proces, počas ktorého svoju subjektívnu skúsenosť vlastne pretvárate v objektívnu.“ Nápad nakrútiť tento príbeh dostala, keď sedela v bare v East Village so svojím americkým manželom a svojou láskou z detstva. Presne tak, ako to vyzerá v úvodnej scéne filmu, kde Noru každý z mužov miluje

iným spôsobom a v inom jazyku. Do srdca príbehu okrem toho Celine Song vložila aj budhistický koncept „*inyeon*“, čo v kórejšine znamená prozreteľnosť. Ak sa dvom ľuďom v živote cesty pretnú, znamená to, že sa už niekedy stretli v „minulých životoch“.

Dej plynie pomaly, režisérka necháva hercov často mlčať, hoci pri dlhých rozhovoroch, naopak, nezaprie v sebe dramatičku. Film má úspechy rovnako u divákov ako aj u kritikov. Najvýraznejšiu chválu zožal za režijný prístup, ale aj za scenár a celkový vizuál (nakrúcal sa na filmovú surovinu) a prirodzené herectvo. V hlavných úlohách Nory a Haeho sa predstavujú mladé talenty Greta Lee a Teo Yoo, ktorí sú v našich európskych končinách takmer neznámi. Majú však v sebe ten správny ostych, ktorý potrebuje každý romantický film. Hoci príbeh nenaplnenej detskej lásky v niektorých častiach tlačí na emócie a je mierne predvídateľný, režisérke Celine Song sa v konečnom dôsledku podarilo vytvoriť z filmu hrejivú a dojemnú romanču, v ktorej rezonujú osud, láska a životné rozhodnutia.

Minulé životy, ktoré v januári 2023 mali na festivale v Sundance svetovú premiéru, vo februári na Berlíne získali Zlatého medveďa a z piešťanského festivalu Cinematik si v septembri odniesli Cenu divákov, vstúpili v polovici októbra 2023 aj do slovenských kín. Film sa bude páčiť najmä tým divákovi, ktorí sú vnímaví voči *inyeon*.

— A nebude ich málo. ◀

Minulé životy (The Past Lives, USA, 2023) RÉŽIA A SCENÁR Celine Song KAMERA Shabier Kirchner HUDBA Christopher Bear, Daniel Rossen STRIH Keith Fraase HRAJÚ Greta Lee, Yoo Teo, John Magaro, Isaac Powell, Jojo T. Gibbs, Kristen Sieh, Nathan Clarkson, Emily Cass McDonnell MINUTÁŽ 106 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 12. 10. 2023

— text: Mária Ferenčuhová —
foto: archív SFÚ —

Intuícia z roku 1986: umelá inteligencia nás nezachráni

V rubrike Z filmového archívu do digitálneho kina vám postupne predstavujeme kinematografické diela z Národného filmového archívu SFÚ, ktoré prešli procesom digitalizácie, sú dostupné vo formáte DCP (Digital Cinema Package), a teda ich možno premietat' aj v digitálnych kinách. Animovaný film *Keby som bol vtáčkom...* (1986) Ondreja Slivku svojim námetom anticipuje tému, ktorá je dnes v slovenskom filme mimoriadne živá – likvidácia života na Zemi a (márny) pokus o jeho umelú záchranu.

V 80. rokoch vzniklo množstvo filmov, predovšetkým dokumentárnych a spravodajských, ktoré sa venovali téme životného prostredia, či už z hľadiska jeho znečistenia priemyselnou výrobou alebo jeho devastácie v dôsledku iných ľudských činností. Nijaký z týchto filmov však nemal vyslovene apokalyptický rozmer. Predstaviť si ho totiž vedel len animátor Ondrej Slivka. Jeho film *Keby som bol vtáčkom...* je unikátny hneď z dvoch dôvodov. Jednak je vyrobený kombinovanou technikou – prepracovanou kreslenou animáciou so sekvenciami totálnej animácie a križenou s počítačovou grafickou animáciou –, jednak má mimoriadne dômyselnú štruktúru vypovedania. Svet, ktorý publiku predstavuje, je podľa všetkého snom unaveného vedca či vedkyne, čo zaspáva priamo za pracovným stolom (hodiny vedľa otvorenej knihy ukazujú čas krátko pred polnocou), no dá sa čítať aj ako svet zmnoženej perspektívy, kde vypovedanie, ale i akciu v jednej chvíli preberie umelá inteligencia.

Keby som bol vtáčkom... nás pozýva do dystopického priestoru: v miestnosti bez okien, s pancierovými dverami ako na protiatómovom kryte a s obrysami trubíc vzduchotechniky pod stropom stojí stôl, na ňom dva vypchaté havrany, otvorená hrubá kniha a kazeta s vyparovanými motýľmi. Cez strih – stôl, depozitár prírodovedného múzea, ilustrovaná kniha – sa dostávame do vedeckého imaginára. Na konci sledu názorných obrázkov stavby tela a vývojových štádií havrana čierneho, havran „ožije“: rozhybe sa a jeho oko sa stane priezorom do doslova rajskeho, prírodného sveta.

Havran letí ponad vody a skaly až do antarktických oblastí, preletí ponad biblický výjav dvojice nahých ľudí, ktorí si svoj dom postavili na skale, až sa napokon ocitne v znepokojivej krajine, odkiaľ (šmahom ruky? závanom horúceho vetra? radiáciou?) zmiznú lesy aj voda, a ostanú len skaly, krátery a kamene, čo sa zmenia na

zvláštne levitujúce vajcia, aby vzápätí zmizli aj tie...

V tej chvíli sa hľadisko vypovedania zvrtnie. Už nie sme v myšli havrana, ktorého oko bolo pomyselným zrkadlom jeho duše. V spustošenej krajine sa totiž objavuje svetelný bod patriaci inej, tentoraz neživej entite. Táto entita nemyslí, ale počíta, kóduje. Naskenuje havrana, zrekonštruje jeho telo, pohyb, možné krivky letu a vygeneruje mu nový, umelý svet. Lenže ani ten – ako sa ukáže – nie je imúnny voči skaze, krízam a katastrofám. Záchrana umelou inteligenciou je teda iluzórna – havranovi sa dokonca javí ako väzenie –, prípadne (a aj to iba pre „umelého“, grafického havrana) je len dočasná.

Slivkov pohľad na zánik živého sveta však nie je celkom pesimistický: prinajmenšom ako tvorca či stvoriteľ filmového sveta stále verí v neutíchajúcu energiu tvorby a života, v ich kolobeh aj obnovu. Havran sa opäť vykluje z vajca. Nanovo sa stvorí, tak ako fénix. Čosi trpké však pretrvá aj po tomto znovuzrození: havran sa totiž vzkriesi iba preto, aby prijal jediný osud, ktorý mu ostáva: existovať už iba v podobe grafiky v knihe či ako muzeálny exponát.

Ondrej Slivka za snímku *Keby som bol vtáčkom...* v 80. rokoch získal množstvo cien. Bodoval na medzinárodnom festivale krátkych filmov v Krakove a odniesol si aj druhú cenu z filmového festivalu vo fínskom Tampere. Na bilančnej prehliadke českej a slovenskej dokumentárnej a animovanej tvorby v Ústí nad Labem v roku 1987 získal čestné uznanie „za pôsobivé stvárnenie varovného momentu zachovania života na našej planéte“. Plne doceniť však tento film môžeme až teraz. *Keby som bol vtáčkom...* je totiž prekurzorom *FREMu* Viery Čákanyovej a možno by nebolo márne, keby sa uvádzal ako predfilm ku ktorémukolvek filmu z jej voľnej trilógie o postupnom zániku života na Zemi. ◀

Ako vytvoriť úspešný film pre deti a mládež?

— text: Lea Pagáčová —

Filmový festival Cinedu oslávil tento rok v Novom Meste nad Váhom piaty ročník. Jeho existenciu síce na istý čas zatienila pandémia, organizátorov to však neodradilo a, naopak, program obohatili o vzdelávací rozmer. V novootvorenom KKC Hviezda v Trenčíne usporiadali v jeho rámci na konci septembra prvú konferenciu o filmovej tvorbe pre deti a mládež s domácimi a zahraničnými hosťami.

Program štartoval už v ranných hodinách, a preto bolo jeho prvým bodom občerstvenie. Konferencia prilákala do Trenčína pomerne heterogénne obecenstvo. Od deviatej hodiny sa v galerijnej časti KKC Hviezda postupne schádzali záujemcovia o detskú tvorbu, najväčšiu časť nepochybne tvorili študenti a pedagógovia z FTF VŠMU. V hľadisku však sedeli aj kultúrni pracovníci či herečky z amatérskeho divadla.

Program pozostával z dvoch častí. Prvá začala prezentáciami hostí, ktoré moderovala riaditeľka festivalu Ľudmila Cviková. Jedným z najväčších ťahákov dňa bola zrejme Renate Zylla, bývalá riaditeľka predchodcu dnešnej sekcie festivalu Berlinale Generation Kplus. Na príkladoch niekoľkých úspešných filmov pre deti (väčšina sa premietala v programe aktuálneho ročníka Cinedu) pomenovala charakteristiky dobrého filmu. Išlo o pomerne základné a známe elementy, ako je hlavná postava, na ktorej divákovi záleží, nádej v závere filmu, autentickosť dialógu a témy... Vágne sa venovala aj žánrovému ukotveniu či vekovému určeniu filmov. Režisér a producent Petr Oukropec rozprával najmä o praktických skúsenostiach z prípravy a nakrúcania jeho celovečerného filmového debutu *Modrý tiger*. Scenár považuje za „otvorený proces“, ktorý sa v prípade práce s deťmi a zvieratami musí často upravovať a reagovať na situácie. Dopoludňajší program uzavrel John Chambers, autor kníh pre deti a scenárista filmu *Alfons Smoliar: Konečne školský výlet*. Myslím si, že z prvej trojice ponúkol najmenej ošúchané rady – napríklad, že spätná väzba je dôležitá, ale nie od hocikoho (vrátane skúsených profesionálov). Recept na populárne dielo nepozná, ale to vraj nikto. Vždy však treba presne vedieť, o kom píšeme, nie čo píšeme.

Druhá časť programu priniesla diskusie, ktoré moderoval scenárista a pedagóg Marek Leščák. Najprv k sebe prizval Katarínu Molákovú, Vandu Raýmanovú a Ivetu Grófovú so zámerom priblížiť, ako napísať scenár k dobrému filmu pre deti a mládež. Diskusia sa opierala najmä o konkrétne skúsenosti panelistiek a moderátora, no taktiež poukazovala na dôležité úlohy tvorby pre deti v časoch aktuálnej pandémie osamelosti. Na diskusiu o tom, ako vyprodukovať úspešný film pre deti a mládež,

sa pridala producentka Katarína Krnáčová. V debata s Raýmanovou predstavili začiatky svojich kariér, aby inšpirovali, ale aj vystríhali potenciálnych nasledovateľov.

Hoci môj celkový dojem z dňa stráveného v Trenčíne je pomerne rozpačitý, túto iniciatívu považujem za veľmi podstatnú. Pôvodná audiovizuálna tvorba pre deti a mládež je totiž na okraji záujmu našej spoločnosti, inštitúcií a čiastočne aj tvorcov. Áno, za posledné roky vzniklo v slovenskej koprodukcii niekoľko celovečerných hraných a dokonca aj animovaných diel, väčšina z nich navyše získala domáci či medzinárodný úspech. Pomer voči produkcii pre dospelého diváka je ale stále priepastný. Tvorbe pre detského a mladého diváka sa systematicky venuje len niekoľko tvorcov (najmä tvorkyň), hlavne formou animovaných seriálov. Akoby sa zabúdalo, že film je médium, ktoré dokáže prirodzene komunikovať dôležité spoločenské témy, hodnoty, podnecovať kritické myslenie a motivovať pozitívne správanie. Skrátka všetko to, čo sa z našej spoločnosti vytráca a čoraz viditeľnejšie odhaluje vážne následky. Detské publikum má pritom mimoriadne blízko k pohyblivým obrázkom, obzvlášť k animovaným. Od raného veku si dokáže pestovať lásku k filmu a kultúre, ktorá u nás nie je len na chvoste záujmu, ale navyše sa stáva terčom ponížovania. Asi nie je prekvapením, že práve v krajinách s vysokou úrovňou života, ako sú neďaleké severské krajiny, sa mimoriadne dôraz kladie práve na túto oblasť tvorby. V štátom dotovaných inštitúciách sa filmovému vzdelávaniu a distribúcii (už v škôlkach) venujú samostatné oddelenia a detská tvorba predstavuje okolo 25 % domácej produkcie – každý štvrtý film!

Myslím si, že mladí diváci a diváčky by mali byť v prirodzenom záujme všetkých z nás, nie len Cinedu. Festivalovému tímu prajem, aby vo svojich aktivitách pokračoval a zapracoval na adresnosti odborného programu. ◀

moje obľúbené slovenské filmy

Marek Hudec
[spisovateľ a publicista]

Sledujúc škandinávsku temnotu za oknami, vzdialený viac než 1200 kilometrov od Bratislavy, a počúvajúc smutnú baladu *Dunaj* od Jany Kirschner na mňa v roku 2019 nový film *Ostrým nožom* zapôsobil ako udalosť roka. Dlhú dobu sme boli na Slovensku zvyknutí, že ťaživú spoločenskú situáciu mapovala žurnalistika a odvážne dokumenty. Mariana Čengel Solčanská v *Únose* dokázala, že sa to dá aj inak, a úspech jej filmu do politickej reality aj zasiahol.

Ostrým nožom absolventa VŠMU Teodora Kuhna na politický triler nadväzuje a popisuje kafkovský príbeh, ktorý je však zasadený do skutočnej beznádeje, inšpirovaný vraždou Daniela Tupého. V parlamente v roku 2019 stále sedel Kotleba, o neonacizme sa s obavami hovorilo na Slovensku aj vo Švédsku. Film *Ostrým nožom* pôsobivo zachytil silnejúci spodný prúd nenávisti a extrémizmu, voči ktorému sa zdanlivo nedalo postaviť, a ktorý nás mal na základe vtedajších obáv prehltnúť. Otec zavraždeného mladíka v autenticky pôsobiacom podaní Romana Luknára bojuje proti systémovej nespravodlivosti, lenivosti, hlúposti, katarzia však neprichádza. Na každom kroku naráža na prekážky, sám si musí študovať právnický žargón, aby pochopil jazyk, ktorým sa ho snažia umlčať. Scenár filmu nešuštal papierom ani nebol príliš agitačný ako *Únos*. Pôsobil civilne a zároveň surreálne.

Pri jeho sledovaní som sa tešil, že aj na Slovensku konečne nakrúcame dynamické filmy, ktoré by formálne obstáli pri americkej produkcii. Keď sa potom pieseň *Dunaj* ozve uprostred filmu ako soundtrack nespravodlivej a desivej prehliadky bytu, je to presne ten správny moment rozplakať sa nad svetom, v ktorom sme v roku 2019 žili a ktorého atmosféru Kuhn tak trefne zachytil. ◀

zásadné filmy

Silvia Panáková [producentka]

Spomínam si, keď nám na VŠMU profesorka Zuzana Gindl-Tatárová prvýkrát ukázala film *Ženy na pokraji nervového zrútenia* v réžii Pedra Almodóvara. Na dojem, ktorý vo mne tento film vyvolal, nikdy nezabudnem. Zrazu to bolo niečo úplne iné, než na čo sme boli dovtedy zvyknutí. Plné nádherne bláznivých farieb, plnokrvných postáv a silného ľudského príbehu. Netrepežlivo som čakala na jeho ďalšie filmy. Pochopila som, že to nebola náhoda, ale mimoriadny režisérsky talent, ktorý je cítiť za každým záberom či hereckým výkonom. Počas štúdia v Austrálii som videla *Všetko o mojej matke*. Na tento film som do kina chodila celé týždne a každé pozretie mi prinieslo nové zážitky. Almodóvarova tvorba a pohľad na ženské témy, problémy a situácie ma dodnes v každom jeho filme fascinujú. Nielen rôznorodosť a farebnosť, ale aj vedenie hercov, ich prirodzenosť, autentickosť sú dôkazom jeho veľkého filmárskeho umenia. Dokonca som sa začala učiť po španielsky, aby som si film mohla lepšie užiť. Verím, že sa s Pedrom Almodóvarom budem môcť osobne o jeho filmoch raz porozprávať.

Okrem Almodóvara som veľkou fanúšičkou severskej kinematografie. Najzásadnejšie pre mňa boli filmy Thomasa Vinterberga, napríklad *Hon*, ktorého hlboká psychologická prepracovanosť pálčivej témy bola bravúrne zrežirovaná a Madsom Mikkelsonom dokonale zahraná. Veľmi ma zaujal aj jeho najnovší *Chľast*, ktorý je natoľko autentický, že som mala pocit, akoby som sledovala dokumentárny záznam, lebo vytvoriť túto ilúziu Vinterberg dokáže majstrovsky.

Zo svetovej kinematografie musím spomenúť *Madisonské mosty* (r. Clint Eastwood), islandský film *Barani* (r. Grímur Hákonarson), švédsky film *Muž menom Ove* (r. Hannes Holm), turecký film *Mustang* (r. Deniz Gamze Ergüven), *Quo vadis, Aida?* (r. Jasmila Žbanić) a rakúsky film *Veľká sloboda* (r. Sebastian Meise). A nesmierne zaujímavým svetovým filmárom je pre mňa mexický režisér Alejandro González Iñárritu. Z jeho filmov ma najviac oslovili *Amores Perros* a *21 gramov*, hlavne pre spôsob rozprávania, ktorý bol na svoju dobu prevratný.

Rada by som spomenula aj dvoch slovenských režisérov, ktorých filmy ma ovplyvnili, aj keď som s nimi nikdy na žiadnom nespolupracovala. Jedným z nich bol *Anjel milosrdenstva* Miloslava Luthera. Táto dráma o strhujúcej vášni na pozadí prvej svetovej vojny a hlavne jeho atmosféra vo mne zanechala hlboký umelecký dojem. Vďaka scenáristickej súťaži Cena Tibora Vichtu, ktorú som desať rokov organizovala, som sa zoznámila s Petrom Solanom. Jeho múdrosť, pokora k profesii a rozprávanie o filmoch boli inšpiratívne pre všetky vekové kategórie. Podľa mňa jeho filmy *Boxer a smrť*, *Kým sa skončí táto noc* či *Prípád Barnabáš Kos* sú skvosty slovenskej filmárskej práce, ktoré dodnes oslovujú publikum nielen na Slovensku, ale reprezentujú našu tvorbu aj v zahraničí. ◀

Petra Hanáková, Jana Dudková —

Slovenská filmová historiografia stále pripomína ementál

Oddelenie vedy a výskumu patrí k najmladším oddeleniam Slovenského filmového ústavu. Vzniklo v januári 2016 v nadväznosti na znenie zákona o audiovizii, podľa ktorého (§ 20 c) Slovenský filmový ústav „vykonáva vedeckú a výskumnú činnosť“. Vedeckovýskumné aktivity však sprevádzajú činnosť SFÚ – aj keď s prestávkami – už celé desaťročia. V rubrike Neviditeľné profesie SFÚ sa preto pozrieme, ako sa vede a výskumu v SFÚ darilo kedysi a ako tu funguje dnes.

Už v čase vzniku slovenského Filmového ústavu v roku 1963 bolo jedným z jeho poslání „vytvárať podmienky pre filmovo-bádatelskú prácu“, zároveň však vtedy ústav nemal ani jediného výskumného pracovníka či pracovníčku. Ako píše Václav Macek v *Dejinách slovenskej kinematografie 1896 – 1969*, „jediným riešením bolo zaistiť od zimného semestra 1963/1964 na Katedre slovenského jazyka FiF UK v Bratislave výberový seminár z teó-

rie a dejín filmu pre 4. a 5. ročník“. Viedol ho Emil Lehuta. O desať rokov neskôr, keď v SFÚ vstúpil do platnosti nový organizačný poriadok, bol už vedeckovýskumný útvar integrovanou súčasťou ústavu. Na výskumných pozíciách začiatkom sedemdesiatych rokov istý čas pracovali napríklad Peter Mihálik či Pavel Branko, režimom odklonení z viditeľnejšej filmovej tvorby či filmovej kritiky. Ich práce venované histórii slovenskej kinematogra-

fie sa však k čitateľom dostali až po roku 1990. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky, keď minister Mečiarovej vlády Dušan Slobodník menoval do funkcie riaditeľa SFÚ – NKC už spomenutého Emila Lehutu, výskumné a aj edičné oddelenie bolo zrušené a jeho zamestnanci prepustení. Vydávanie odborných a vedeckých knižných publikácií sa v SFÚ nanovo naštartovalo až po roku 2000, keď vzniklo edičné oddelenie.

Okrem základného historického výskumu, ktorý je súčasťou súboru činností oddelenia knižničných služieb a dokumentácie – niektorým jeho činnostiam sme sa venovali v minulom čísle, – sa však drvivá väčšina vedeckého výskumu vtedy stále realizovala výlučne v univerzitnom a akademickom prostredí. Situácia sa pozmenila s projektom Digitálna audiovizia, ktorý SFÚ realizoval v spolupráci s RTVS v rokoch 2011 až 2015. V súvislosti s ním vzniklo viacero štúdií o slovenskej kinematografii, napríklad z pera Evy Filovej, Evy Šoškovéj, alebo aj autorky tohto textu.

Samostatné oddelenie vedy a výskumu, vytvorené v roku 2016, viedol najskôr Michal Michalovič. Za jeho pôsobenia získal SFÚ v roku 2017 od Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Osvedčenie o spôsobilosti vykonávať výskum a vývoj. Dnes oddelenie vedie filmová teoretička Jana Dudková. Od roku 2020 v ňom pôsobí aj filmová historička Petra Hanáková. Podstatou ich práce je minuciózne hľadanie, konštruovanie či nasvecovanie výskumných tém – je to často zdĺhavý proces, z ktorého napokon vidno až výsledok. Petra Hanáková sa v SFÚ venuje predovšetkým historickým témam. „Dnes už veľké koncepcie a teórie veľmi nefungujú a dejiny kinematografie, nech už sú, aké sú, sú napísané“, vysvetľuje. „Slovenská filmová historiografia však stále pripomína dera- vý ementál, je tu obrovské množstvo neurobenej práce. V oddelení výskumu ju dnes nedokážeme a nemáme ani potrebu uchopiť a spracovať takpovediac veľkou, no takisto deravou lyžicou. Venujeme sa teda témam, ku ktorým prirodzene inklinujeme, pretože veda (naše remeslo) sa dá dobre robiť len vtedy, ak sa robí z hlbokého interasu, s vášňou a nasadením.“ O svojej metóde hovorí: „Pracujem na báze čiastkových štúdií – akoby som do tých dier v ementáli dejín slovenskej kinematografie postupne vpúšťala cement. Tak ako som sa predtým zoširoka venovala kinematografii Slovenského štátu, teda neskúmala som len osobu, alebo len film, tak sa teraz venujem kinematografii 50. rokov, resp. obdobiu od 1945 – 1948 do 1956, kde si opäť nachádzam čiastkové témy. Jedného dňa z toho možno vznikne komplexný obraz tej doby. Najviac ma baví archívny výskum – hľadám dokumenty, či už v archíve SFÚ alebo v iných archívoch, v Slovenskom národnom archíve, kde sú fondy, pod ktoré po roku 1945 prislúchal film, napríklad fond Povereníctva informácií, neskôr fond Povereníctva kultúry, tiež rôzne stranické fondy, alebo hoci aj v archíve Slovenskej národnej galérie, a potom z nich abstrahujem výpovednejšiu, hoci stále čiastkovú tému. Nehľadám teda celkový obraz, tak ako to robil u nás hlavne Václav Macek, viac ma zaujímajú „sondy“, spustené v rámci jedného užšie vymedzeného obdobia.“

Jana Dudková sa venuje súčasným interdisciplinárne zameraným témam, najmä posthumanizmu a ekologickým aspektom slovenského filmu, a snaží sa oddelenie viesť k zabezpečeniu spoluprác umožňujúcich výmeny know-how s domácimi a zahraničnými teoretikmi. Vďaka nej prišli na Slovensko odborníčky Ewa Mazierska a Andrea Virginás, ktorých prednášky sa uskutočnili v rámci projektu KADU 2023. Na jeho dramaturgiu, koncepciu a čiastočne aj produkciu sa podieľali aj obe zamestnankyne oddelenia.

A v čom je vedeckovýskumná práca priamo v prostredí SFÚ špecifická? „Neocentelná je prítomnosť Národného filmového archívu s jeho zbierkovými fondmi, najmä filmami, ale aj knižnice a najmä dokumentácie pod jednou strechou,“ hovorí vedúca oddelenia Jana Dudková. „Bolo by však výborné, keby SFÚ vytvoril podmienky na interné bádanie aj iným výskumníkom a výskumníčkam. V minulých rokoch v oddelení vedy a výskumu totiž výskum realizovala najmä Petra Hanáková, ktorá tu pripravila knihu Máme svoj film! (SFÚ ju vydá ešte v roku 2023 – pozn. red.). Michal Michalovič rozbehol viaceré čiastkové výskumy a taktiež pripravoval film o francúzskom režisérovi Alainovi Robbe-Grilletovi či zabezpečoval pozvané prednášky zahraničných hostí. Popritom však oddelenie vedy a výskumu robilo dramaturgiu Filmotéky a prevádzkovalo Filmový kabinet. V rámci Filmotéky mala napríklad Petra Hanáková svoju sekciu venovanú krátkym slovenským filmom, no Filmotéka by podľa môjho názoru nemala byť hlavnou náplňou práce ani poslaním vedeckovýskumného oddelenia. Našou úlohou je najmä vykonávať a sprístupňovať výskum, zabezpečovať rôzne formy jeho zverejňovania a iniciovať spoluprácu s ďalšími výskumnými pracoviskami doma a v zahraničí. Fungujeme však aj ako odborné konzultantky, obracajú sa na nás médiá, keď spracúvajú témy venované slovenskej kinematografii. Zároveň máme rozbehnutých viacero spoluprác, napríklad pre platformu Dafilms pripravila Petra kurátorský výber filmov Karola Skřípského so sprievodným textom aj videoúvodom.“

„Niekedy práve pri takejto práci narazíme aj na absenciu odbornej literatúry týkajúcej sa aj významných tvorcov. Písala som nedávno encyklopedické heslo o Ladislavovi Kudelkovi, ku ktorému okrem textov Rudolfa Urca a Pavla Branka existuje len minimum ďalších zdrojov. Tým sa hneď otvára otázka potreby ďalšieho výskumu,“ dopĺňa Petra Hanáková. „Zároveň je nesmiernou výhodou výskumu v SFÚ práve to, že oddelenie dokumentácie a knižničných služieb nám dokáže poskytnúť napríklad kompletnú a stále doplnenú bibliografiu k slovenským filmom.“

„Bolo by ideálne, keby sa v našom oddelení dali realizovať krátkodobé, napríklad ročné výskumné projekty, kde by hostujúci výskumníci alebo výskumníčky pre SFÚ spracúvali témy, ktoré nie sú pokryté a ktoré ich zároveň fascinujú,“ uzatvárajú obe pracovníčky. ◀

Dušan Trancík

režisér

— V čase, keď sa slovenskí filmári ocitli v osamelosti a potrebovali pomoc, mám na mysli transformáciu štátneho filmu po roku 1990, zohral Slovenský filmový ústav svoju nezastupiteľnú úlohu. Stal sa postupne jediným právnym subjektom, ktorý reprezentoval náš film v zahraničí a všemožne sa snažil podporovať jeho domáci rozvoj. Vyzerá to ako samozrejmosť, ale v čase, keď sa rapídne zoštíhlila výroba hraných filmov na Kolibe a filmoví tvorcovia sa z večera na ráno ocitli na okraji kultúrno-spoločenského diania, bol práve filmový ústav inštitúciou, ktorá nám bola najbližšia.. V tom prechodnom čase som sa zúčastnil medzinárodných konferencií, kde reprezentoval práve SFÚ.

— Pri digitalizácii mojich starších filmov som prišiel do profesionálneho kontaktu s riaditeľom ústavu Petrom Dubeckým, ktorý dokázal združiť osobnosti so zmyslom pre vnímanie moderného filmu. Osobne som pri využívaní archívu SFÚ spolupracoval na viacerých dokumentárnych dielach s Ivankou Vargovou a pri príležitosti vydania mojich filmov na Blu-ray disku som sa stretol s profesionalitou viacerých – s Mariánom Hausnerom, Petrom Csordásom, Mariánom Brázdcom a Martinom Kaňuchom.

— Pozitívne vnímam aj časopisy *Kino-Ikon* a *Film.sk*, ktoré nám svojimi textami otvárajú okná do filmového sveta. ◀

Meir Lubor Dohnal

dramaturg a scenárista

— To sa ešte Grösslingová volala Červenej armády. Dom číslo 32 bol magickým miestom. Rozhodovalo sa tam o nápadoch a projektoch pre budúce slovenské filmy. Niekedy na jar 1966 som tam prvýkrát strčil nos, ako scenárista z neďalekej Prahy, v obnosených topánkach, taká imitácia pána K.

— Vtedy sa do Bratislavy lietalo vrtuľovým Iljušinom štrnástkou, v ktorom nielen scenáristom zaliehalo v ušiach. Išlo o „Kristušiačky“, o *Kristove roky*, putovali sme s Jurajom Jakubiskom vo dvojici. On už bol na lietanie a putovanie do istej miery zvyknutý, keďže ako vojak hopsal padákom.

— O dva roky neskôr, čuduj sa svete, som do toho istého domu s tou istou vôňou dochádzal ako zamestnanec. Zásluhou osudu a Alberta Marenčina som sa stal dramaturgom v prvej tvorivej skupine. Kolegyne a kolegov vídam, akoby som vyvolával duchov. Zabúdam aj si vymýšľam. Zabudnúť nemožno na pani Kubišovou, sekretárku, ktorá sa o nás (aj o mňa) starala ako o ohrozené deti. Mal som tú česť a tú radosť stretnúť tu Petra Solana, Stana Barabáša, Štefana Uhra a ďalších pánov a panie, o ktorých dielo sa dnes Slovenský filmový ústav stará. Tiež Ivana Baladu. S ním moja spolupráca so slovenskými režisérmi potom pokračovala aj v Prahe, kým nespada klieťka.

— Klieťka padala a spadla od augusta, v ktorom Červená armáda vpadla do Bratislavy druhýkrát, do chvíle, keď červení páni zabuchli dvierka.

— Znovu som sa v tom dome objavil po ďalších viac ako dvadsiatich rokoch a ajhľa – medzi priateľmi o generáciu mladšími a s inou úlohou. Ten dom je dodnes miestom magickým, aj keď k starostlivosti o pôrodné bolesti tvorcov – filmárov sa pripojila aj starostlivosť o naše hroby.

— Čas plynie, práca čaká a pár nadšených a filmu oddaných ľudí ju zdoláva krok za krokom. Slovenský filmový ústav, zostaň nám zdravý a svieži! ◀

— perex: mak —
foto: Marek Kuboš —

ROMAN VARGA

(4. 5. 1951 – 11. 10. 2023)

Významný slovenský filmový strihač Roman Varga zomrel 11. októbra vo veku 72 rokov. Absolvent FAMU sa podpísal nielen pod úspešné hrané, ale i dokumentárne filmy. Spolupracoval s režisérmi ako Vlado Balco, Ľubomír Slivka, Miroslav Šindelka, Ján Piroh, Juraj Lihosit, Vladimír Štric, Eduard Grečner, Marek Kuboš, Robert Kirchhoff či Martin Šulík. Vo svojej filmografii má snímky ako *Pasodoble pre troch* (1986), *Zakázané uvoľnenie* (1986), *Staccato* (1986), *Postoj* (1988), *Sagarmatha* (1988), *Vlakári* (1988), *Vášnivý bozk* (1994), *Žel. st. 2. tr. Kralovany* (1998), *Krajinka* (2000) či *Hej, Slováci* (2002). Ako dlhoročný pedagóg na VŠMU v Bratislave vyškoloil niekoľko generácií strihačov a pôsobil aj na Akadémii umení v Banskej Bystrici. Na Romana Vargu si pre *Film.sk* zaspomínali jeho kolegovia.

Marek Šulík / strihač a dokumentarista

— Romana Vargu som spoznal počas môjho štúdia, keď ešte odborné katedry na VŠMU neexistovali. Učil nás predmet Strihová skladba. Jeho mimoriadna pedagogická kvalita nespočívala v teoretizovaní, to mu moc nešlo, ale predovšetkým v jeho mimoriadnej ochote naplno spolupracovať na študentských filmoch. Roman bol zdravý človek, netrpel komplexami: náš vzťah bol od začiatku kamarátsky a rovnocenný, nepocitoval som bariéru umelo budovanej „autority“, nikdy nám nedal najavo, že sme „len“ študenti. Nenudili sme sa s ním. V jeho postoji k filmu akoby nerozlišoval medzi prácou na celovečernom filme pre kiná, reklamou, alebo študentskou prácou. Všetko robil s rovnakou poctivosťou a zaujatím. Možnosť priamo pozorovať a zažiť profesionála pri práci, ktorú má rád (pri ktorej sa raduje, trápi, mylí atď.) považujem dodnes za najlepšiu z možných pedagogických prístupov. Roman, ako strihač, mal v sebe hravosť, vedel sa otvoriť aj formálnym hrám a nápadom, a mal cit pre jazyk toho – ktorého filmu. Z tých Romanových filmov, ktoré poznám, mám najradšej krátke dokumentárne filmy Mira Šindelku (*Chvenie* a *Napísané*) a film môjho brata Martina *Ticho* a často ich púšťam aj študentom.

Marek Kuboš / dokumentarista

— Roman Varga – postupne som sa k nemu od prvého stretnutia približoval – čím dlhšie som bol pri ňom – tým viac ma to tešilo – vychutnával som si zo začiatku jeho strihačské poznámky a úvahy – čo je to film, ako funguje – neskutočne sme sa vedeli baviť o hudbe – nielen o Led Zeppelin – väčšieho elegána ku ženám som nestretol – vždy pomohol pri obliekaní do kabáta a iné galantnosti – málokedy sa dal pozvať – zatiahol to za mňa – za ľudí, ktorými bol obklopený – posledné roky som s ním zažil aj celé víkendy – v porote amatérskeho filmu v Hriňovej – spali sme v jednej izbe – takmer 60 hodín v kuse spolu – humor – porozumenie – zdravé polemiky – pivo – vážil som si jeho pohľad na svet a ľudí okolo – išla z neho človečina – stretli sme sa pred 27 rokmi – takže Romanko je v takom mojom klube dvadsaťsedmičkárov – výnimočná bytosť – DOBROTA–ROZUM–LÁSKA.

Martin Šulík / režisér

— Roman bol o desať rokov starší, ale hneď sme sa skamarátili. Mal slnečnú povahu. Spoznali sme sa cez Vlada Balca, ktorý s ním v polovici osemdesiatych rokov strihal dokumenty a neskôr aj hrané filmy. Mimochodom, Roman ho volal Balčisko, aby zdôraznil veľkosť jeho osobnosti. Vtedy spolupracoval aj s Dežom Ursinym, Dušanom Rapošom, Jurajom Lihositom, Ivanom Renčom, Mirom Šindelkom, Ľubomírom Slivkom, Lojzom Ditrichom či Pawlom Trzaskom. V jeho strižni sa striedali režiséri s rôznym pohľadom na život aj na film. Dokázal sa prispôbiť rozličným žánrom a poetikám, striedanie tvorivých metód a prístupov mal rád. Neustála zmena mu bránila pristupovať k robote stereotypne. A myslím, že ho bavilo spoznávať nových ľudí, prenikať do iných svetov. O filmoch sme mudrovali nielen v strižni, ale aj v záhradnej reštaurácii Slamená buda, ktorú Dežo Ursiny volal vysunutá dramaturgia. Alebo pri ceste do Jura, kde sme išli kupovať víno na jeho svadbu. Vlastne o filmoch sme vtedy mudrovali všade – pivo aj utopence boli lacné a času sme mali mnoho.

— Pracovať na starom strihacom stole bolo ako hrať na organe. Nohy ovládali pedále na prevíjanie, ruky zakladali a strihali filmové pásy. Pozorovať Romana pri robote bol zážitok. Za stolom často fajčil, sedel zahalený v oblaku dymu a popol odklepával do malej škatule od filmu. Keď hľadal zábery zavesené v basičke, pripomínal Budhu v indickom chráme. Mal so mnou božskú trpezlivosť, vtedy už bol skúsený strihač a ja ucho. Všeličo som sa od neho naučil. Málokedy kritizoval, ale vždy špekuloval, ako chyby v nakrútenom materiáli využiť a zmeniť na výhodu. Mal rád vzácne chvíle, keď sa do filmu nečakane vkradla náhoda, ktorá oživila toporné rozprávanie.

— Roman mal zmysel pre humor, pri robote bolo veselo a ja som sa do strižne tešil.

— Po zrušení Koliby sme na dlhý čas stratili kontakt. Opäť sme sa začali stretávať až na Filmovej fakulte VŠMU, kde sme učili. Školský bufet sa nedal so Slamenou búdou porovnať. Žiadne utopence, žiadne pivo, na mudrovanie o živote a filme bolo menej času. Roman akosi zväznel, ale v oku ostala veselá iskra.

— Nemusel ešte odísť. Niet s kým spomínať na dobré časy. ◀

— text: Žofia Ščuzoková / poslucháčka katedry filmových štúdií na FTF VŠMU —
 foto: archív SFÚ/Margita Polónyová —

1

O (po)tápaní

V tejto rubrike sme sa postupne vracali k filmom, ktoré sa umiestnili v našej ankete Film.sk – slovenský film storočia, a pripomínali sme ich kompletnú dvadsiatku od posledného miesta po prvé. Víťazom ankety sa stal film 322 (1969) Dušana Hanáka.

„Vážení súdruhovia, odpustite mi, že až dnes odpovedám na Váš list [...]. Tematika scenára ,322' sa vôbec nekryje s námetom, ktorý máme v pláne. Náš program bude totiž príbehom skutočných potápačov a jedna jeho časť sa bude odohrávať na brehoch mora. K domnienke o zhodnosti ma zvedol názov knihy, ktorú som si potom však prečítala zároveň so scenárom a tak som pochopila svoj omyl. Pozdravujem Vás, Ing. J. Průchová, redaktorka HRPD ČS televízie, Praha.“

Úsmevné zistenie Jarmily Průchovej je jednou z prvých vecí, na ktoré bádateľ v dokumentačnej zložke filmu Dušana Hanáka 322, dochovanej v archíve Slovenského filmového ústavu, narazí. Následne objaví posudky literárneho scenára, ktorý Hanák pripravil v spolupráci s Jánom Johanidesom, autorom prvotného inšpiračného zdroja pre vznik snímky – poviedky *Potápača prítahujú pramene mora* (1963). Posudky sú to najmä kladné. Pripravovanú látku sa odvážil označiť za „povrchnú, lacnú, módnú/ no aj staromódnú/ ba i pozérsku“ iba Emil Lehuta. Zvyšok hodnotiteľov a hodnotiteľiek však už v prípravných fázach postrehol potenciál budúceho filmu storočia, „skoro až mikroskopicky predstavujúceho svet ľudskej ľahostajnosti, cynizmu a egoizmu“ (Štefan Uher). So „starostlivou vnútornou výstavbou jednotlivých obrazov“ (Katarína Hrabovská), kde „udalosti a motívy sú veľmi presne odpozorované, zaznamenané až akýmsi drobnopisom“ (Alfonz Bednár), javil sa scenár už vtedy ako „zábezpeka konečného úspešného tvaru na plátne“ (Maximilián Nitra).

Ak by sme sa pri bádání rozhodli otvoriť inú dokumentačnú zložku patriacu k 322, razom by nás zahltilo množstvo textov, ktoré o snímke od doby jej uvedenia vznikli. Od recenzií, cez rozhovory s Dušanom Hanákom, až po komplexné analýzy postihujúce snád' každý jej aspekt. Už niekoľko desaťročí pretrvávajúci záujem o teoretickú reflexiu 322 nepochybne prispel k upevneniu pozície snímky, ako i osobnosti jej režiséra, v kánone slovenskej kinematografie. Je to navyše film vysoko autorský, umelecký, radený k československej novej vlne (na prvých dvadsiatich miestach ankety je až polovica (!) diel zo 60. rokov). A možno istým spôsobom ide aj o ťažko preniknuteľný film – kľúč, akým ho dešifrujeme, nám veľa vypovedá o nás samých, preto sa o to naprieč generáciami a zmenami režimov pokúšame.

Nie ojedinele sa totiž stáva, že človek je konfrontovaný s nepredvídateľnými udalosťami, ktoré môže iba veľmi ťažko ovplyvniť. Tie môžu viesť k životnému bilančovaniu, prehodnocovaniu, učeníu sa znova žiť. V podobnej situácii sa ocitá aj hlavný hrdina Jozef Lauko, keď mu v nemocnici oznámia, že je chorý.

Lauko sa v myšlienkach ohliada za svojou minulosťou. Životu pod ťarchou viny pramieniacej z jeho stránickej minulosti sa skôr prizera, než by ho prežíval. Stáva sa pasívnym pozorovateľom, skrz ktorého máme možnosť spoznať okolitý svet a v konečnom dôsledku aj jeho samého. Lauko žije v zaľudnenom prostredí a zažíva početné interakcie s kolegami z práce, nemocničným personálom, vlasatým mladíkom Vladkom, ľuďmi z okolia a v neposlednom rade s bývalou manželkou Martou a jej milencom Petrom. Ich charaktery tvoria pestrú mozaiku

rozličných hodnôt – nadriadený v práci môže predstavovať nezmyselné normy a dvojité meter, ktorý sa v nich často uplatňuje. Vladko sa príkazom a nariadeniam snaží uniknúť, je svojský a do filmu vnáša zdanie slobodného, šťastného života. Marta túžiacia po citovom naplnení naopak hľadá šťastie prostredníctvom materiálnych vecí. Lauko u väčšiny týchto ľudí nenachádza pochopenie a pocit vzájomnosti. Ich životy plynú ako rovnobežky bez styčných bodov – dialógy tak ostávajú často nedokončené, dopovedanie akcií je rovnako nepodstatné... Ukazuje sa, že nenaplnený citový život je niekedy nebezpečnejší než smrteľná choroba.

322 istým spôsobom zdôrazňuje aj celkovú normatívnosť spoločnosti. Skoro na všetko máme číselné označenie. Na dobytok, typ choroby, vozidlo, číslo domu a pomocou čísla občianskeho preukazu v konečnom dôsledku aj na človeka. Prízvukovanie tohto faktu vytvára ostrý kontrast k veciam neoznačiteľným – k citom. Pripomína nám, že život nevtesnáme do tabuliek akéhokoľvek druhu.

Snímka zároveň otvára aj o čosi osobnejší dialóg. Keď Lauka zavolajú do nemocnice, z telefónu sa ozve: „Zoberte si len to najnutnejšie.“ Hlavný hrdina sa rozhlíada po byte, otvára skrinky, šuflíčky a škatuľky, no to najhlavnejšie nikde nenachádza. Nakoniec do kufru vkladá topánky. Otázka, čo je pre život najnutnejšie (nie len v materiálnej forme), povieva s kovovou pachúťou vo vzduchu a divák si ju musí zodpovedať sám.

V útvare Hlavnej redakcie propagandy a dokumentaristiky Československej televízie v Prahe sa možno zmýlili, keď tvrdili, že sa ich námet sa s filmom 322 nekryje. Obe diela sú o potápačoch, ktorí sa ocitli na brehu mora. Tie moria sú síce odlišného charakteru, ponor je však rovnako hlboký. Obaja potápači sa vnárajú do neprebádaného územia chrptom napred bez toho, aby vedeli, čo ich čaká. A až vtedy, keď definitívne prekonajú bariéru – fyzickú či epistemickú, im je umožnené poriadne sa rozhliaďnúť. Ponor do vnútra človeka či spoločnosti sa vo filme storočia stáva rovnako vábivým, ako skutočné pramene mora.

— text: Denisa Jašová / filmová publicistka —

foto: archív SFÚ/Milan Kordoš

— Smrť prichádza v daždi (1965) —

ZDENA GRUBEROVÁ

„A predsa, keď sa opäť zahľadíme do jej veľkých tmavých očí, odzrkadľujúcich roky poznania, a na trošku pritvrdo zovreté krásne modelované ústa a potom preskočíme zrakom na ruky, čo sú v neprestajnom pohybe, vraciame sa znova k Zine a Ľubke, rozhlasovej Ľubke z Červenej kaliny. Červená kalina. Kalina dozrela... Je to strach, čo sa skrýva v tých obrovských tmavých očiach? Melanchólia? Akoby stále čakala, akoby bola v strehu, ale v tom nežnom, večne očarujúcom strehu lanky... Hej, to je ono. Hladíme pozorne a pod zovňajškom vkusne oblečenej, emancipovanej ženy, matky, poprednej herečky nachádzame dieťa. Roztúžené a čakajúce. Tie veľikánske oči akoby sa pýtali: A čo objavím v trinástej komnate.“

Takto opísala roku 1976 herečku Zenu Gruberovú dramatická a toho času redaktorka časopisu *Televízia* Elena Antalová citujúc pasáže z rozhlasovej inscenácie novely *Červená kalina* Vasilija Šukšina v réžii Ivana Terena z roku 1975, kde hrala Gruberová ústrednú postavu Ľuby. Herečka by v novembri tohto roku oslávila okrúhlych 90 rokov a od jej prvej rozhlasovej, ale aj filmovej úlohy ubehlo už skoro sedemdesiat rokov.

Zdena Gruberová sa narodila roku 1933 v dnešných Šenkviaciach a až do stredoškolských čias (hoci si obchodnú akadémiu vybrala najmä z praktických dôvodov), sa neplánovala stať herečkou, hoci jej hlasové predispozície a živelný prejav už od útleho veku vedeli učať porotám školských recitačných súťaží. Keďže recitačne neprestala vystupovať ani na strednej škole, práve vďaka jednému takému prednesu dokázala zaujať Františka Dibarboru. Ten jej odporučil prihlásiť sa na Odborný divadelný kurz v Bratislave, ktorý trval kratšie ako štúdium herectva na konzervatóriu a neskôr VŠMU a vznikol ako reakcia na vyšší dopyt po vyškolených hercoch do rozširujúcej sa siete slovenských divadiel. Gruberová na prijímačkách uspela a zakrátko sa ukázalo, že divadelné herectvo je pre ňu naozaj tým pravým povoláním.

Už roku 1954 sa stala členkou činohry SND, kde zostala pôsobiť celú svoju kariéru na divadelných doskách. Súčasne s divadlom sa vďaka rozkvetu nových druhov umenia rozbehla aj jej kariéra na filmovom plátne a za mikrofónom. Zatiaľ čo v hranom filme sa veľmi nenašla – za jej najlepšiu filmovú úlohu je považovaná postava Marky vo filme *Predjarie* (1961) Vladimíra Bahnu, ktorá bola jej v poradí štvrtá rola po filmoch ako *Drevená dedina* (filmový debut) či *Kapitán Dabač* – médium televízie bolo

jej štýlu herectva oveľa bližšie. Keď sa koncom päťdesiatych rokov začala tradícia pravidelného dramatického vysielania v bratislavskej Československej televízii formou tzv. bratislavských televíznych pondelkov, Gruberovej televízna kariéra ako členky národného divadla, odkiaľ televízia čerpala najviac hereckých talentov, sa naplno rozbehla. Na tom, že si nakoniec našla cestu aj k herectvu pred kamerou, má veľké zásluhy aj režisér Martin Hollý ml., s ktorým sa stretla pri práci na televíznej inscenácii Leonida Andrejeva *Balada o siedmich obesených* z roku 1968. „Musím sa priznať, že som veľmi nerada filmovala. Som divadelná herečka a filmovanie je pre mňa príliš rozkúskované. Ale po tomto filme som si uvedomila, že práca s režisérom Hollým bola niečo celkom iné. Do ničoho ma nenútil, ponechával mi tvorivú samostatnosť, a to bolo hlavné,“ citoval ju v roku 2001 časopis *Mosty*. Hlasové schopnosti ako melodický hlas, živelný prednes či cit pre hovorené slovo, vďaka ktorým bola úspešná už na recitačných súťažiach, nemohli vyniknúť vo filmovom herectve, ale naplno ich mohla využiť v herectve rozhlasovom, ktorému zostala verná až do konca života, o čom svedčí aj jej bohatý repertoár rozhlasových inscenácií.

Rok 1968 bol prelomový nielen v pracovnom živote, keď okrem spomenutej inscenácie dostala titul zaslúžilej umelkyne, ale aj v tom osobnom, keďže sa jej vtedy narodil jediný syn Tomáš. O toho tragickým spôsobom prišla roku 1995 a z tohto dôvodu sa už na divadelné javisko, ktoré mala najradšej, nedokázala viac postaviť. Napriek tejto bolestnej strate si však dokázala zachovať aspoň zlomok lásky k životu, ktorou vždy prekypovala, a dožila sa veku 83 rokov. ◀

— text: Jena Opoldusová / publicistka —

foto: archív Gabriely Klaučovej —

GABRIELA KLAUČOVÁ

„Najviac filmov som robila s Františkom Jurišičom a najdlhšie som pracovala s Ondrejom Slivkom,“ rekapituluje Gabriela Klaučová. Animátorka a režisérka, ktorá 27. novembra oslávi sedemdesiate narodeniny, pokračuje:

„Pri animácii sú dôležité tri veci: zručnosť, trpezlivosť a predstavivosť.“

Hlinené rozprávky, Papierová Kika, Bol raz jeden tato, Jurošík, Bratislavské rozprávky... To je len výber z kolekcie televíznych seriálov, pod ktoré sa podpísala ako animátorka. Ide o profesiu, ktorej mená tvorcov sa síce objavujú v záverečných titulkoch, koľkí diváci ich ale zaregistrujú... „Nemôžem hovoriť za všetkých animátorov, ale ja som nikdy nemala pocit, že som človek v tieni. Cítila som, že si režiséri moju prácu vážia a mala som šťastie, že bola aj žiadaná.“

Spomína, že prvý jej dal šancu František Jurišič, ktorý ju priviedol k plôškovej animácii. „Práca s materiálom bola pre mňa oveľa dynamickejšia ako klasická animácia.“ Prvým rozsiahlejším projektom, na ktorom pracovala najskôr ako asistentka animátora a potom ako samostatná animátorka, bol televízny seriál *Bol raz jeden tato* (1981 – 1984) scenáristu Tomáša Janovica a výtvarníka Ondreja Zimku. „V tíme s Jurišičom bolo všetko otvorené a tvorivé, mohla som s nimi byť od začiatku už pri príprave, aj keď som bola spracovateľ. Režisér prijal mnohé nápady, vedel ich spracovať a zakomponovať do filmu, preto ma práca tak veľmi bavila.“ Animovala aj hlinu, plastelinu i textil. S rozhýbaním figúrok Kolomana Lešša sa vyhrala pri práci na televíznom seriáli *Hlinené rozprávky* (1995 – 2002), ktorých režisérom i producentom bol opäť František Jurišič.

Keďže vyrastala v ateliéri maliara a grafika Jozefa Nagya, ako jeho dcéru ju lákala dráha výtvarníčky. Niekoľkokrát sa hlásila na Vysokú školu výtvarných umení, raz aj na scénografiu na Vysoké škole múzických umení. Na talentových skúškach síce uspela, no nikde ju neprijali. „Mala som zlý kádrový posudok, lebo otec sa nechcel vzdať svojej viery ani presvedčenia, že august 1968 bol okupáciou.“ Zaúradovala náhoda... Suseda, ktorá chodila na ŠUP-ku, sa pochválila, že má výbornú prácu v kreslenom filme. Spomenula, že hľadajú spracovateľov, pretože sa má začať veľký projekt *Zbojník Jurko* (1976) v réžii Viktora Kubala – a poslala ju na konkurz. „Zobrala som portfólio, čo som mala na prijímacie skúšky na vysokú. Ani som nemusela kresliť a hneď povedali, že môžem nastúpiť.“ Do tajov animácie prenikala v praxi, postupovala krôčik za krôčikom. Cez projekcie sa zoznamovala so zahraničnou tvorbou, seminármi s ostrie-

lanými tvorcami spoznávala aj teoretické princípy animovanej tvorby. Nádejní mladí tvorcovia si mohli na Kolibe aj otestovať svoju kreativitu na projekte *Minútky*. „Mali sme príležitosť robiť blackouty – vymyslieť si tému, napísať scenár, nafázovať, vykolorovať, nasnímať a v strižni si pozrieť výsledok.“ Išla z filmu do filmu, až kým začiatkom 90. rokov nedostali všetci filmári na Kolibe výpoved.

Už skúsenú a žiadanú animátorku prekvapila v druhej polovici 90. rokov ponuka Slovenskej televízie, mala režírovať seriál *Rozprávky starého Inku*. Potešila sa, lenže prekážky nemali konca kraja. „Na Kolibe, ktorá už vlastne neexistovala, sme si prenajali miestnosti. Dokonca tam bola ešte triková kamera. Chodila som tam animovať s malým štábom. Mala som úžasného kameramana Martina Gazíka, ktorý podporoval moje nápady čo sa týka kompozície záberov a osvetlenia. Odkúšala som si aj nejaké nové veci, veľakrát to však bola únavná práca, keďže som často bola v ateliéri sama.“ Tak vznikol prvý diel seriálu s názvom *Najrýchlejší posol ríše* (1998). Na najväčšom medzinárodnom festivale detských filmov v Chicagu zabodoval, jej animovaný film získal Montgomery Prize. „Je to cena za debut. Film sa im veľmi zapáčil, vidno to aj z reakcií. Iste aj preto, že bol o *Indiánoch*,“ konštatuje s úsmevom režisérka, ktorá po cenu musela do Chicaga. Ďalšie časti seriálu už ale svetlo sveta neuzreli. Úpadok televíznej tvorby koncom 90. rokov pokračoval, peniaze sa škrtili a napriek medzinárodnému úspechu sa na pokračovanie *Rozprávok starého Inku* nenašiel ani halier.

Ako animátorka spolupracovala v novom tisícročí s Vandou Raýmanovou na projekte *Kto je tam?* (2010). „Kamery už boli spojené s počítačom, celú animáciu som robila na neutrálnom pozadí, na ktoré sa potom klúčovali pozadia. Mohla som sa sústrediť na animáciu postavičiek a rekvizit, všetko ostatné sa robilo v postprodukcii v počítači.“ Svoje skúsenosti a kontakty využila pri realizácii trinástdielneho seriálu *Rudolfa Urca Čarovný svet animovaného filmu* (2010), ktorý predstavil cez najosobitejšie diela a najvýraznejších autorov cestu slovenského animovaného filmu v priebehu takmer šiestich desaťročí. ◀

Vertigo

(MAGIC BOX)

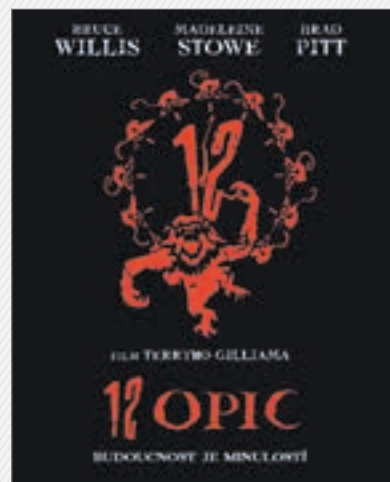
Nie každý film skúseného režisérskeho profesionála musí znamenať zaručený umelecký či komerčný úspech. Hitchcockov „Občan Kane“ sa nazýva *Vertigo*. Príbeh bývalého policajta trpiaceho strachom z výšok a závratom objavil Hitchcock v románe dvojice Pierre Boileau a Thomas Narcejac. Dej situoval do – vo svojej dobe malebných – exteriérov San Francisca. Tie zohrali v takmer hororovej zápletke takisto svoju nezastupiteľnú úlohu. James Stewart v titulnej úlohe prijme zo známosti prípad pomerne neškodného a rutinného sledovania priateľovej manželky. Ich následné stretnutie prerastá do neovládateľnej vášne, vrcholiacej tragickou smrťou osudovej ženy. Exdetektív – sužovaný výčitkami svedomia i zhoršujúcou sa fóbiou – však jedného dňa zazrie na ulici ženu, ktorá je presnou kópiou jeho mŕtvej životnej lásky. Následný pokus o zoznámenie sa s „dvojníčkou“ odštartuje ďalšie neočakávané udalosti... Film, ktorý nebol v čase svojho vzniku docenený a dnes je považovaný za majstrovo zásadné dielo, by si určite zaslúžil aspoň nejaké dodatočné materiály osvetľujúce jeho kinematografický význam. DVD, žiaľ, ponúka iba obvyklú výbavu (anamorfny reštaurovaný obraz, český dabing a české titulky).

Exorcista – DVD kolekcia

(MAGIC BOX)

Podľa románu Williama Petra Blattyho realizoval nedávno zosnulý režisér William Friedkin v roku 1973 rovnomenný horor *Exorcista*. Príbeh 12-ročnej Regan posadnutej démonickou silou zaznamenal obrovský komerčný ohlas a vo svojom žánri spôsobil menšiu revolúciu. Divácky záujem nasledovalo nielen početné množstvo napodobení, ale aj doteraz päť filmových a jedno seriálové pokračovanie. Kým piaty film momentálne okupuje plátna kinosál, prináša distribúcia nosičov domáceho kina v premiére kompletnú „exorcistickú“ kolekciu zloženú zo šiestich DVD diskov. Jednotlivé disky obsahujú pôvodný film v jeho kinoverzii i tzv. režisérskom zostrihu na dvoch DVD a štyri DVD s pokračovaniami (dva z diskov obsahujú dva rozdielne režisérske zostrihy štvrtého filmu). Okrem štandardnej výbavy (anamorfny obraz a české titulky) disponujú prvý a štvrtý film aj českým dabingom. Medzi bonusmi na jednotlivých nosičoch, môžu záujemcovia nájsť predovšetkým režisérske komentáre, dokumenty o nakrúcaní, nepoužitú záberu a trailery.

12 opíc

(MAGIC BOX)

12 opíc je ekoteroristická organizácia pokúšajúca sa na úkor ľudstva prinavrátiť planétu nemým tváram. Koncom 20. storočia neznámy vírus vyhubí takmer celú ľudskú populáciu a zoskupenie 12 opíc sa okamžite stane podozrivým číslo jedna. Preživšie zvyšky civilizácie sa v roku 2035 pokúšajú pomocou stroja času apokalypsu zvrátiť a do minulosti – konkrétne roku 1996 – vyšlú väzňa menom James Cole. Ten má zistiť, ako ku apokalypse došlo, a či je možné proti neznámej nákaze vyvinúť protilátku, prípadne apokalypsu úplne zabrániť... Scenár manželov Peoplesovcov, inšpirovaný experimentálnym filmom *La jetée* režiséra Chrisa Markera, suverénne uchoopil do svojich rúk Terry Gilliam a nakrútil spletité, netradičné a divácky úspešné sci-fi, kladúce množstvo otázok dotýkajúcich sa nielen časových alebo logických paradoxov. V poradí ôsmy celovečerný Gilliamov projekt prichádza v premiére na BluRay nosiče, ale okrem vysokého rozlíšenia obrazovej zložky a českej podpory (dabing + titulky) neprináša prípadným záujemcom nič navyše.

— Jaroslav Procházka —

Kino-Ikon 1/23

(ASFK, SFÚ, Bratislava 2023, 256 strán)

Autobiografický diskurz v slovenskom dokumentárnom filme a stratégii autobiografie, autoportrétu a autofikcie po roku 1989 sleduje štúdiá Kataríny Mišíkovej, ktorá otvára aktuálne číslo časopisu. V ďalšom texte rubriky Štúdiom sa Jana Dudková venuje ranej tvorbe Viery Čákanovej a rubriku uzatvára text Lukáša Gregora o smrti v animovaných filmoch pre deti. Petra Hanáková vo svojom texte zaostrila na technické zázemie slovenského filmu a filmové ateliéry v Bratislave v povojnových dokumentoch. Rubrika Prvé storočie (1921 – 2021) prináša aj texty o snímke Petra Solana *Prípad Barnabáš Kos* (René Bílik), o zdravotníckych filmoch o mlieku (Nina Nováková) či poznámky k nespoľahlivým slovenským filmom (Marek Slovák). V čísle čitatelia nájdu aj diskusiu Petra Michaloviča, Mariana Zervana, Jozefa Haľka, Ivana Geráta a Evy Vžentekovej o filme Štefana Uhra *Organ*, ktorému je venovaná aj rubrika Dvojdotyk (Marian Zervan, Eva Vženteková). Zosnulého režiséra Stanislava Párnického pripomenie rozhovor, ktorý s ním na tému čo je filmová réžia spravil Martin Šulík. Pasoliniho tvorbu „medzi obrazom a poéziou“ reflektuje Paolo Speranza a aktuálne číslo tradične uzatvárajú filmové a literárne reflexie.

— mak —

čo robia

Marek Kráľovský

[strihač]

Začínam strihať minisériu *Vedlejší produkt* pre Českú televíziu v slovenskej produkcii DNA. Popri tom sa venujem tiež dokončovacím prácam na hranom filme Petra Bebjaka *Smršť* a občasnému strihaniu reklám. Teším sa na slovenskú premiéru filmu *Tonko, Slávka a kúzelné svetlo*. Najmä na to, ako budú reagovať moje deti, ktoré pri výrobe filmu vyrástli a doteraz ho poznali iba z neúplných pracovných zostrihov.

Jana Bučka Kovalčíková

[režisérka]

S producentkou Líviou Filusovou a s mojou autorskou dvojkou, kameramanom Michalom Fulierom, pripravujeme celovečerný dokumentárny film o významnej fotografke Milote Havránkovej. Je pre nás veľká výzva, ako pojmeme výpoveď o Milote nielen obsahovo, ale aj formálne. Popri tom sme začali strihať celovečerný cestopis o dvoch chalanoch – Jožim a Palim, ktorí sa vydajú na koňoch naprieč Patagóniou do Ohňovej zeme. Je to veľmi atypický cestopis, keďže hlavní protagonisti veľmi nápadne pripomínajú hrdinov Dona Quijota a Sancha Panzu. Napriek neustálym prekážkam veria v svoje sny.

Radka Šišuláková

[kameramanka]

Práve sa nachádzam v Gruzínsku, kde sme začali nakrúcanie dokumentárneho filmu o meste Tskaltubo. Medzi rokmi 1920 – 1960 sa tu vybuďovalo kúpeľné mesto pre vyššie vrstvy občanov ZSSR. Stalin tu mal vlastný kúpeľný dom. Predstavte si však dvadsať naozaj pompéznych, luxusných sanatórií, obkladaných mramorom. V roku 1993 sa priestory sanatórií stali dočasným ubytovaním vojnových utečencov. Niektorí z nich tu žijú dodnes. Po návrate na Slovensko ma čakajú nejaké postprodukcie a vyčkávanie na ďalšie zaujímavé projekty.

Realita, spolupráca aj život siedmeho umenia

V dňoch 18. – 21. októbra sa na bratislavskej Vysoké škole múzických umení konal už 27. ročník Festivalu študentských filmov Áčko.

Témou tohtoročného Áčka bola Realita. Téma sa odzrkadlila aj v divadelnej *performance* na (otváracom) ceremoniáli Áčka, v Divadle Lab, s príznačným názvom *Očami zavretými*. Ešte pred jej začiatkom sa publikum mohlo vidieť na veľkom, zrkadlovom obrátenom plátne. Takmer v reálnom čase, s malým oneskorením sa na ňom zaznamenával každý jeho pohyb. Predstavenie tematizovalo lucídne sny, silným sémantickým atribútom boli opakované (trhané) pohyby a pohyby v kruhu. Predstavenie sugerovalo intenzívny zmyslový zážitok, no pracovalo s nonsensom: „Naháňala som plyšové uhorky vo Francúzsku.“

Nedávno zvolený rektor VŠMU Martin Šmatlák otvoril 27. ročník festivalu slávnostným „klap“. V krátkom príhovore – s odkazom na úvodné predstavenie, kde sa v geniálnej interdisciplinarity miešali prvky divadla, filmu, hudby aj tanca – vyjadril radosť zo silnej spolupráce a súdržnosti medzi jednotlivými fakultami.

Malá (študentská) porota z FTF tento rok vybrala pre veľkú porotu 34 filmov z 15-hodinového prúdu rôznych filmových rodov. Súťažné aj nesúťažné pásma zahŕňali filmy z maďarských a poľských filmových škôl. Súťažné pásma boli tematicky rozdelené do 4 celkov: *Ludskosť, Mozaika, Prelom* a *Pravda*.

Slávnostný večer s odovzdávaním cien sa konal v kine Klap na pôde Filmovej a televíznej fakulty. Otvorila ho dekanka FTF Darina Smržová a moderovala ho dvojica študentov Katedry herectva, Richard Labuda a Daniel Zwach.

Sci-fi snímka *Aether* od tvorivého tria Marián Valovič, Patrik Maryniak a Maroš Seidmann získala cenu za vizuálne efekty. Film sa zameriaval na hľadanie „éteru“ a hral sa s nevyváženosťou medzi prostredím a postavami; jeho poslanstvo sa týkalo equilibria v rôznych stavoch.

Cenu za najlepší strih vo filme *Tento divný deň* odovzdala predstaviteľka televízie Markíza Evita Twardzik. Film režisovaný Emiliou Ondriášovou bol adaptáciou

poviedky Evy Borušovičovej. Okrem ceny za strih získal film aj ďalšie dve ceny: Pavla Babeja ocenili za najlepší scenár a producent Tomáš Kubica prevzal Cenu za najlepší film.

Snímka *Nablízku* Moniky Mahútovej si odniesla ocenenie za najlepšiu réžiu hraného filmu. Cenu do rúk režisérky prišla na slávnostný ceremoniál odovzdať prekladateľka Elena Flašková. Ocenenie za najlepší zvuk odovzdala zástupkyňa štúdia Dimas Pavlovi Gumanovi za film *O mŕtvych len v dobrom*. V nomináciách sa ocitli tiež dokumentárny film *Svet podľa Megi* o dievčati s chorobou motýlich krídel a animovaný *Hod na mesiac*.

Cenu za najlepšiu kameru vo filme *Posledná šanca* odovzdala zástupkyňa televízie Markíza Evita Twardzik režisérke Lenke Špánikovej. Špániková stručne opísala náročné podmienky počas nakrúcania a poďakovala všetkým zúčastneným.

Cenu za najlepší animovaný film odovzdala Lea Pagáčová z Asociácie producentov animovaného filmu. Ocenenie získal film *Na výchyr* Samuela Púchovského. Áčka sa už tradične zúčastnili aj filmy z Akadémie umení v Banskej Bystrici a jeden z nich si odniesol i cenu za najlepšiu réžiu dokumentárneho filmu – film bieloruského režiséra Valeryho Neskaradzianeho *Rozptýlené hniezdo*, ktorý sa venoval súčasnej spoločensko-politickej situácii v Bielorusku.

A napokon Cenu veľkej poroty prišiel slávnostne odovzdať jej člen Ivo Brachtl. Konštatoval, že porota sa súhlasne rozhodla oceniť film *Ilúzia, rod mužský* dokumentaristu Radka Ševčíka.

Témou tohtoročného filmového festivalu Áčko bola teda Realita. A čo je potom film a filmový festival? Zrejme únik – únik z reality, derealizácia, sprítomnenie, sen či rozjímanie o tom sne. Neprestaňme snívať a už vôbec neuvažujme o skone siedmeho umenia. ◀

Environmentálna estetika, eco art aj Čákanyovej posthumanistická trilógia

V Krpáčove sa 12. – 15. októbra konal už 21. ročník česko-slovenskej filmologickej konferencie, ktorú organizuje Asociácia slovenských filmových klubov a Slovenský filmový ústav.

Jej tému určila triáda pojmov – Príroda, kultúra, film. Program bol starostlivo kurátorovaný; väčšinu príspevkov predniesli pozvaní hostia a hostky. Organizátori oslovili všetky významné slovenské pracoviská, kde sa realizuje filmologický výskum – Katedru filmových štúdií FTF VŠMU (Katarína Mišíková, Martin Ciel, Adam Straka, Zuzana Goleinová), Katedru estetiky Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre (Michaela Malíčková, Juraj Malíček, Martin Boszorád) i Ústav divadelnej a filmovej vedy SAV (Jana Dudková, Martin Palúch) či Filozofický ústav SAV (Romana Javorčeková). Z Česka pricestovali filozofi, estetici a historici predovšetkým z pražskej Filozofickej fakulty, prišiel aj kurátor viedenského múzea Belvedere Miroslav Halák. Medzi príspevkami sa vytvorilo viacero konvergentných línií. Tá najvýraznejšia skúmala pôsobenie človeka na prostredie, v ktorom žije (nielen on, ale aj iné živé bytosti) a analyzo-

vala estetické východiská a filozofické implikácie filmových stvárnení človeka aj celého antropocénu. Ondřej Dadejlk a Martin Kaplický sa zamerali environmentálnu dokumentárnu „Quatsi trilógiu“ Geoffreyho Reggia, ich kolega Miloš Ševčík na príklade Tarkovského *Solarisu* uvažoval nad prepojením technologizovaného sveta s metafyzickým až spirituálnym vnímaním prírody človekom. Petr Prášek z Filozofického ústavu AVČR priniesol do uvažovania o filme fenomén eco artu a dva príspevky tematizovali dokumentárne filmy Viery Čákanyovej, ktorej film *Biela na bielej* s autorkiným úvodom konferenciu aj otvoril. Sústredenostou, ale i kvalitatívnou úrovňou aj všetkých ďalších príspevkov tohtoročná filmologická konferencia bezpochyby predčila viaceré minulé ročníky. ◀

— Mária Ferenčuhová —

Cineama myslí aj na svoju budúcnosť

Kým 30. ročník Cineamy zrekapituloval históriu slovenského amatérskeho filmu, ten aktuálny, 31., nastolil tému jeho budúcnosti.

Celoslovenská súťaž amatérskeho filmu Cineama vyvrcholila v Bardejovských Kúpeľoch (15. – 17. 9.) podujatím, ktoré organizátori prvýkrát oficiálne nazvali festivalom, aj keď k takejto zmene formátu smerovali už dlhšie.

Hlavný program tvorili najlepšie amatérske hrané, animované a dokumentárne filmy, videoklipy aj experimenty od autorov rôznych vekových kategórií z celého Slovenska. Súčasťou boli aj rozborové semináre premietaných filmov. Porota tento rok za najlepší súťažný film vybrala cestopisný dokumentu *Severní stezka Českom* Samuela Borsíka. Zaujímavovo zachytáva vyše mesiac trvajúce putovanie prírodou po turistickej trase okolo Českej republiky.

Začínajúci mladí tvorcovia okrem hravosti spojenej hlavne s objavovaním možností filmového média a jazyka, spracúvali aj vážnejšie témy ako zodpovednosť za životné prostredie, hľadanie identity, postoj k ideálom krásy, tiež problematiku sebapoškodzovania alebo reflexiu historickej pamäte.

Počas celého festivalu prebiehalo niekoľko workshopov, na ktorých vznikli aj dva kolektívne filmy – jeden vo foajé kina pri zelenom plátne, druhý v uliciach Bardejovských Kúpeľov pomocou 3D skenovania priestoru.

Obidva premietli v rámci záverečného ceremoniálu.

Veľmi inšpiratívna bola minuloročná kolekcia filmov z projektu My Street Films, ktorý (rovnako ako Cineamu) zastrešuje Národné osvetové centrum a do ktorého sa môžu prihlásiť aj amatérski filmári so záujmom o dokumentárny film. Na vybraných námetoch potom pracujú s renomovanými filmovými profesionálmi kontinuálne počas celého roka.

Program ponúkol aj najlepšie amatérske filmy z blízkeho či vzdialenejšieho zahraničia a tiež niekoľko amatérskych filmov, ktoré prepája téma budúcnosti, rovnako ako oceňované interaktívne filmy vo virtuálnej realite. Do programu zapadol aj švédsko-dánsky dokument *Zázračný aparát* (2023, r. Axel Danielson, Maximilien Van Aertryck) ocenený na festivale v Sundance, ktorý mapuje vývoj médií a nastoľuje množstvo kritických otázok týkajúcich sa ich ďalšieho vývoja.

Práve nadšenie je tým, čo spája amatérskych filmárov naprieč generáciami a bude ich definovať aj v budúcnosti bez ohľadu na nové technológie, ktoré budú pri svojej tvorbe používať. ◀

— Jaroslava Jelchová —

Igric pre Tieňohru, Jozefa Maka aj Doda Šimončiča

K osobnostiam, ktorým udelili Igrica za celoživotné dielo, pribudol tento rok kameraman Dodo Šimončič.

„S menom Doda Šimončiča sa stretáme pri viac než šesťdesiatke celovečerných a televíznych filmov, z ktorých mnohé patria k tomu najlepšiemu, čo v našej audiovizii vzniklo. Do svojich filmov vložil výnimočné videnie, vyznačujúce sa najmä silným výtvarným cítením, silnou poetizáciou a precíznou prácou so svetlom,“ dôvodila porota na čele s kameramanom Lacom Krausom ocenenie pre kameramana snímok ako *Sladké hry minulého leta*, *Petrolejové lampy*, *Ružové sny*, *Lalie polné* či *Perinbaba*. Počas večera pripomenuli aj tvorbu strihača Ladislava Halamu, ktorého profesionálna kariéra je spojená so Slovenskou televíziou a udelili mu pamätnú grafiku RTVS za celoživotný prínos pre slovenskú audioviziu.

Počas večera odovzdali aj niekoľko tvorivých premii. V kategórii audiovizuálna teória a kritika ju získal editor zborníka *Abeceď slovenského filmu 1921 – 2021* Martin Kaňuch. Zborník vydal Slovenský filmový ústav.

Igrica za celovečernú hranú tvorbu pre kiná získala z prihlásených titulov premiérovanej v uplynulom roku *Tieňohra* v réžii Petra Bebjaka. „*Tieňohra je film o človeku, prežívajúcom traumou zo situácie, ktorú zažil a nevie sa s ňou vyrovať. Dostáva sa do kolobehu, z ktorého nevie nájsť východisko,*“ povedal Bebjak o snímke, ktorá má podľa poroty veľmi dobre vystavanú dramaturgiu a je žánrovo autentická. „*Je to komplexné kino, ktoré prináša divákovi dobrý zážitok,*“ uviedol predseda poroty, kameraman Laco Kraus. Igrica za televíznu dramatickú tvorbu získal Martin Rau za kameru vo filme Petra Bebjaka *Jozef Mak*. Porota ohodnotila jeho nevšedne tvorivý prístup k už toľkokrát videnému zobrazeniu života na slovenskej dedine pred sto rokmi.

„*Denisovi Dobrovodovi sa podaril zázrak. Natočil žijúceho Dona Quijota 21. storočia,*“ nadchýnal sa v ďalšej dokrát-

ke porotca a režisér Jaro Rihák. „*Nie je tak veľmi závislý na slovenských vzoroch, slovenských rutinách a slovenských manierach. Je to slobodný človek, rovnako drzý a nádherný a talentovaný ako jeho tatko a taký je aj tento film. Je to nádherné kino, rozprávanie je také strhujúce, že vás chytí, či ste veriaci alebo neveriaci,*“ hodnotil Rihák Dobrovodu a *Katedrálu*, víťaza kategórie dokumentárny film.

Cenu Igric za ženský herecký výkon získala Diana Mórová „*za skvelý dramatický výkon ako matka Eva Maková vo filme Jozef Mak s prihladením na mnohotvárnosť a originalitu v poviedkovom filme Superžena.*“ Držiteľ Igrica za mužský herecký výkon, predstaviteľ nešťastníka Zsoltiho z gangsterky *Čierne na bielom koni*, Tomáš Mischura dal podľa poroty a jej člena, herca Petra Šimuna svojou kreativitou postave „*širokospektrálny a hlavne ľudský rozmer. V maximálnej miere využíva veľmi citlivo humor, čím postava dostáva tragikomický až groteskný, ale zároveň uveriteľný rozmer.*“

Vítazom kategórie animovaná tvorba sa stal režisér filmu *Tvoja zem* Peter Budinský. Porota ocenila popri vynikajúcej animácii a režijnom vedení aj to, že sa tvorcom podarilo nadviazať na tradičnú rodinnú rozprávku a divákovi ponúkli fantastický svet plný nevšedných bytostí a akčných zvrátov.

Igricov udeľujú Slovenský filmový zväz, Únia slovenských televíznych tvorcov a Literárny fond. V poradí už 34. ročník odovzdávania cien sa konal 24. septembra v bratislavskom Dome kultúry Zrkadlový háj. ◀

— red —

Ceny kritiky pre Obeť, Hoffmanna aj Robertu Tóthovú

Členovia Klubu filmových novinárov udelili v septembri svoje ceny filmárom za tvorivé výkony v roku 2023.

V rámci 31. ročníka Cien slovenskej filmovej kritiky sa najlepším slovenským celovečerným hraným alebo animovaným, aj koprodukčným, filmom pre kiná z vlni premiérovanej titulov stala slovensko-česko-nemecká snímka *Obeť* režiséra Michala Blaška a producentov Jakuba Viktorína a Pavly Janouškovej Kubečkovej. V kategórii dokumentárnych filmov cenu získala slovensko-česká koprodukcia *Dežo Hoffmann – fotograf Beatles* režiséra Patrika Lančariča a producenta Patrika Paša. V kategórii filmová kritika a publicistika si Cenu za publikačnú filmovú činnosť a audiovizuálne aktivity odniesla filmová kritička Roberta Tóthová, ktorá pôsobí v denníku *Pravda* a prispieva aj do iných periodík, vrátane *Film.sk*. Najlepším zahraničným filmom v slovenských kinách

v roku 2022 bol podľa hlasovania filmových kritikov a publicistov švédsko-francúzsko-britsko-nemecký *Trojuholník smútku* režiséra Rubena Östlunda a cenu získala aj distribučná spoločnosť Asociácia slovenských filmových klubov, ktorá snímku uviedla do slovenských kín.

O víťazoch rozhodlo v hlasovaní 49 členov Klubu filmových novinárov. V kategórii hraných alebo animovaných filmov sa o cenu mohlo uchádzať dovedna 30 snímok, medzi dokumentmi to bolo 18 titulov. V kategórii najlepší zahraničný film v slovenských kinách v roku 2022 mohli dať členovia KFN svoje hlasy 217 filmom. ◀

— red —

Jeseň pred polstoročím

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

Divákov novembrovej kolekcie týždenníkov určite prekvapí, že reportáž z majstrovstiev republiky v ovládaní ovčiarok bola nakrútená na Morave a nie na slovenských pasienkoch (TvF 39) a vyhral ich „pastier“ z Brna. Že sa štvorohý šampión volal Romeo, je už len čerešnička na torte.

Kto obľubuje atmosféru jesennej prírody, užije si ju plavbou po Dunaji, kúpeľmi v termálnej vode či netradične pri snehovej guľovačke mladých žien v plavkách vo Vysokých Tatrách (č. 39), aj v kameramanskej „náladovke“ na vinobraní s burčiakom (č. 44). Obrazová úroveň vtedajších týždenníkov bola veľmi vysoká. Nečudo, veď v titulkoch nájdeme mená majstrov kameramanov ako Ján Ďuriš, Alojz Hanúsek, Ján Piroh či Ľubomír Štecko!

Prozaickejšie, no praktickejšie – pre poznanie reálií spred päťdesiatich rokov – sú informácie o tom, aká bola na pulloch obchodov ponuka dámskej bielizne (č. 41), ktorú dodávali monopolne z Trikoty vo Vrbovom, obuvi z Partizánskeho (č. 43) či stavebných materiálov a doplnkov, prezentovaných každoročne na medzinárodnej výstave CONECO. V tom roku zaujala ako technická novinka bezdotyková kúpeľňová armatúra. Tradične vysokú úroveň slovenských sklárov reprezentovali výrobky zo Zlatna (č. 40).

Päťdesiatemu výročiu Československého rozhlasu na Slovensku bola venovaná výstava o košíckom štúdiu v Bratislave (č. 38).

Do Detského mestečka v Zlatovciach, ktoré bolo socialistickým sociálnym experimentom, síce ešte nie celkom dokončeného, sa sťahovali prví obyvatelia (č. 44). V roku 2017 bolo mestečko zapísané do zoznamu Národných kultúrnych pamiatok Slovenska.

Po podpise Parížskej mierovej dohody, ktorá ukončila vojnu vo Vietname, navštívila Bratislavu vietnamská štátna delegácia (dva týždne pred ňou tu bol indický prezident V. V. Giri) a pri tej príležitosti (č. 44) vystavoval významný slovenský fotoreportér a novinár Miroslav Tuleja v Bratislave svoje fotografie z Vietnamu pod názvom *Život sa začína znova*.

Snímok z kultúry nájdeme v tejto kolekcii oproti iným obdobiam málo. Lúčnica sa vrátila z Peru, kde žala – ako napokon vždy v zahraničí – veľké úspechy. Reportáž z nakrúcania slovenského filmu *Ohnivá križovatka* (č. 39) nám predstaví, okrem iných, Vlada Durdíka a Jožka Bednárika ako fešných mladých robotníkov Východoslovenských železniarní. (Žiaľ, ani jeden sa jesene svojho života nedožil.) ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – NOVEMBER 2023

► Týždeň vo filme č. 37 – 38/1973 ► 4. 11. o 7.30 h a 5. 11. o 14.30 h

► Týždeň vo filme č. 39 – 40/1973 ► 11. 11. o 7.30 h a 12. 11. o 14.30 h

► Týždeň vo filme č. 41 – 42/1973 ► 18. 11. o 7.30 h a 19. 11. o 14.30 h

► Týždeň vo filme č. 43 – 44/1973 ► 25. 11. o 7.30 h a 26. 11. o 14.30 h

→ Na 36. ročníku filmového festivalu Finále Plzeň (22. -27. 9.) získali ocenenia aj slovenské koprodukcie. Zlatého leďnáčka za najlepší celovečerný film si odnieslo *Brutální vedro* (r. Albert Hospodářský). „Cenu získava veľmi originálny a nevšedný film, ktorý sa nesnaží nikoho a nič napodobňovať. Mladý režisér sa odvážne vydal svojou vlastnou cestou a na tejto ceste je obklopený kmeňom svojich blízkych,“ napísala v hodnotení snímky medzinárodná porota. Film *Electra* (r. Daria Kashcheeva), ktorý vznikol v česko-francúzsko-slovenskej koprodukcii, zase zvíťazil v kategórii najlepší študentský krátkometrážny film.

→ Slovenská filmová a divadelná herečka Emília Vášáryová dostala v pražskom Národnom divadle na odovzdávaní českých divadelných cien Thálie, ktoré sa konalo 30. 9., ocenenie za celoživotné majstrovstvo v odbore.

→ Film *Svetlonoc* režisérky Terezy Nvotovej vstúpil na začiatku októbra do amerických kín. Severoamerickú distribučnú premiéru mal v New Yorku za účasti režisérky filmu a hlavnej predstaviteľky Natálie Germáni, ktorá stvárnila postavu Šarloty.

→ Patrik Pašš ukončil pedagogickú činnosť strihača a producenta. Pri tejto príležitosti mal 12. 10. v Kine Klap na FTF VŠMU masterclass spojenú s projekciou filmu *Sedím na konári a je mi dobre*.

→ Vo veku 91 rokov zomrela 12. 10. herečka Eva Rysová. Narodila sa v obci Hajnáčka, v roku 1955 ukončila štúdium na Vysokej škole múzických umení. Počas svojej hereckej kariéry mala angažmán v niekoľkých divadlách – do roku 1960 hrala v Armádnom divadle SNP v Martine, následne do roku 1965 pôsobila v Krajskom divadle v Trnave a v Krajskom divadle v Nitre. V roku 1966 sa stala členkou divadla Nová scéna. Hrala aj v mnohých televíznych inscenáciách a filmoch (*Americká tragédia*, *Portrét Doriana Graya*, *Eden* či *Olejčár*), alebo v seriáli *Búrľivé víno*. Mnoho rokov pracovala pre Slovenský rozhlas, venovala sa dabingu a do roku 2012 vyučovala na Cirkevnom konzervatóriu v Bratislave.

→ Medzinárodný festival dokumentárneho a animovaného filmu Dok Leipzig (8. – 15. 10.) uviedol v programe 66. ročníka viacero slovenských filmov vrátane klasického dokumentu *Čierne dni* – mimoriadne vydanie *Týždňa vo filme* (r. Ladislav Kudelka, Milan Černák, Štefan Kamenický, Ctibor Kováč). V nesúťažnom výbere premietli hybridný film *Svetloplachosť* (r. Pavol Pekarčík, Ivan Ostrochovský) aj krátky animovaný film *Volám sa Edgar a mám kravu* (r. Filip Diviak). Festival ponúkol aj 25 krátkych filmov zo strednej a východnej Európy. Vďaka spolupráci so SFÚ sa tu predstavili slovenské filmy *Journey* (r. Marek Jasaň), *V rade* (Kamila Kučíková), *Cestujúcim do pozornosti* (r. Marek Moučka), *Žltá* (r. Ivana Šebestová) a *Symbol* (r. Kristína Žilinčárová).

→ Filmový festival v Gente (10. – 21. 10.) si pripomenul 100 rokov od narodenia Viktora Kubala. Premietali sa Kubalove krátke filmy *Idol* (1989) a *Kino* (1977), každý s novým improvizovaným soundtrackom hudobného zoskupenia Ghent Advanced Master Ensemble (GAME). Americká skladateľka elektroakustickej hudby Claire Rousay ponúkla živý hudobný sprievod k celovečernému animovanému filmu *Krvavá pani* (1980). Lektorský úvod o Kubalovej tvorbe predniesol v Gente riaditeľ Národného kinematografického centra SFÚ Rastislav Steranka.

→ Film *Moc* režiséra Mátyása Priklera, ktorý vznikol v slovensko-maďarsko-českej koprodukcii, oficiálne uviedli v Maďarsku, kde mal premiéru na filmovom festivale ATAFF Szolnoki Filmfesztivál (17. – 22. 10.).

→ Celovečerný hraný debut režisérky Martiny Buchelovej *Milovník, nie bojovník* ukončil v druhej polovici októbra nakrúcanie a čoskoro vstúpi do postprodukcie. Romantickú tragikomédiu produkuje slovenský NINJA film v koprodukcii s českou Unit and Sofa Prague a RTVS.

NOVEMBER 2023

1. 11. 1913 **Rudolf Velický** – herec
(zomrel 14. 12. 2002)

11. 11. 1933 **Pavol Sobek** – herec
(zomrel 7. 2. 1985)

2. 11. 1948 **Marcel Dekanovský**
– režisér, producent

4. 11. 1913 **Ondrej Košut** – herec
(zomrel 13. 4. 1994)

9. 11. 1963 **Igor Krempaský** – herec

14. 11. 1913 **Mária Bancíková** – herečka
(zomrela 7. 1. 1962)

19. 11. 1943 **Juliana Ďurišová** – herečka,
dabingová režisérka

24. 11. 1933 **Zdena Gruberová** – herečka
(zomrela 18. 1. 2017)

24. 11. 1938 **Svetozár Švehlák** – etnograf,
historik, riaditeľ SFÚ
(zomrel 24. 1. 1999)

26. 11. 1933 **Mikuláš Laš** – herec
(zomrel 10. 4. 2008)

27. 11. 1953 **Gabriela Klaučová**
– režisérka, animátorka

zdroj: Kalendár filmových výročí 2023
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková
pripravil Matúš Kvasnička

O DOBRÝCH FILMOCH SA HOVORÍ AJ V RELÁCII
FILMOPOLIS_FM VŽDY VO ŠTVRTOK OD 20.00

FILMY | FILMOVÁ HUDBA
ZAUJÍMAVOSTI | NOVINKY

